

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

TEMA MESECA

**Gore –
mistična kulisa**

INTERVJU

**Jurij Gorjanc
Milan Naprudnik**

POGLED V ZGODOVINO

**Klement Jug –
mit in resničnost**

12
2014

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

**3,40
EUR**

članarina PZS 2015

AKCIJA 50% POPUST

Vodnik Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, Andreja Erdlen

Leta 2011 je Planinska zveza Slovenije izdala nov enciklopedičen planinski vodnik Škofjeloško in Cerkljansko hribovje. Avtorica, Andreja Erdlen, v vodniku predstavlja izhodišča po poglavjih: Kranj in Škofja Loka; Izhodišča v Poljanski dolini; Žirovska kotlina, Rovte; Idrijsko in Cerkljansko, Selška dolina. V vodniku najdete opise planinskih postojank in drugih možnosti bivanja, opise vrhov, dostopov, obhodnice na področju Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja, predloge za izlete – prečenja in krožne poti – in na koncu še literaturo, vire ter abecedno kazalo.

Prednost Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja, ki spadata v predgorje Alp, je prav v tem, da ju lahko obiskujemo v vseh letnih časih. Spomladi se bomo veselili prvih ozelenelih dreves, znanilcev pomladi, in čudovitega cvetja, poleti nam bodo gozdovi nudili prijetno senco, na travnikih nas bo pozdravljalo petje črčkov, občudovali bomo cvetje in pisane metulje. Jeseni nas bodo prevzele škrlatne barve gozdnega listja. Tudi pozimi, ko bo hribe prekril sneg, bomo lahko hodili po uhojenih poteh (pozimi je zelo obiskan Lubnik) ali pa kar po cestah, kjer bi bilo poleti prevroče. Čeprav so pozimi ceste v glavnem očiščene in prevozne, bomo srečali zelo malo avtomobilov (področje okoli Žirov, Ermanovca, Slajke).

Format: 120 x 160 mm; 224 strani, mehka vezava

V času od 15. 12. 2014 do 15. 1. 2015 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 11,95 €* (redna cena: 23,90 €*). *DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

PRIVLAČNA PONUDBA V DECEMBRU

V decembru smo vam pripravili tri ponudbe po privlačnih cenah: **vodnik Posavsko hribovje po ceni 4,99 €, vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije po ceni 4,99 € in vodnik Karavanke po ceni 9,99 €.**

Planinski vodnik Posavsko hribovje: v tem delu Slovenije je toliko zanimivih in lepih vrhov, veliko poti, planinskih domov in koč, naravnih, zgodovinskih in kulturnih posebnosti in objektov kot redkokje drugje pri nas.

Planinski vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije: za razliko od poteka smeri prvega vodnika, ki teče od zahoda proti vzhodu, se pot pri tem vodniku začne na vzhodu in gre proti zahodu – enako kot teče tudi Slovenska planinska pot. Tako se pot začne v Prekmurju, nadaljuje se po Slovenskih goricah in Halozah, preide na Konjiško in Velenjsko hribovje, nato po Pohorju in Kozjaku, konča pa se na Strojni na Koroškem.

Planinski vodnik Karavanke: ob številnih podatkih o izhodiščih, kočah, prehodih in vzponih na vrhove Karavank, od skrajnega zahoda pri Trbižu do masiva Uršlje gore na vzhodu, je avtor navedel še obilo geografskih, zgodovinskih, geoloških, etimoloških, botaničnih in zooloških podatkov. Opisani so vzponi in prečenja na skrajnem zahodu gorovja v Italiji, kar je povsem novo in pionirsko delo v slovenski vodniški literaturi.

4,99 €

4,99 €

9,99 €

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: narocilo@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
114. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradško, Marta Krejan Čokl,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate,
Dušan Škodrič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobešek, Marta Krejan Čokl,
Katarina Marin Hribar, Mira Hladnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 5850 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez
privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

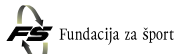
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za
člane A vključuje naročnino. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke.
Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov.
Upoštevanje samo pisne odpovedi do 1. decembra
za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij
v RS in Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Luka Lindič na prvenstvenem aklimatizacijskem
vzponu po zahodni steni na severni vrh Hana's
men, 6300 m; v ozadju Hagshu, 6657 m.
Foto: Marko Prezelj

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih
opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na
nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal
pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se
objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz
dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije
in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali
materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi
hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Vse je v vaših rokah

Leto 2013 je po podatkih, ki jih v svoji najnovejši knjigi *Izgubljeni bralec* (Litera, 2014) navaja strokovnjak na področju knjižnega založništva, dr. Samo Rugelj, leto najhujšega padca prometa s knjigami v tretjem tisočletju, leto, ko je založniško dejavnost moralo opustiti največ ljudi in ko smo zabeležili največji padec prodaje knjig. Posebej alarmantno je bilo leto 2013 zaradi tega, ker je prišlo do preobrata, saj so tega leta odhodki panoge presegli njene prihodke, kar pomeni, da je knjižno založništvo kot celota realiziralo negativen poslovni rezultat, tak trend pa se nakazuje tudi v prihodnje.

Gospodarska kriza, ki je v Sloveniji nastopila leta 2009 in še traja, je imela obenem za posledico znižanje javnih sredstev, namenjenih produkciji knjig v obliki subvencij in programskih razpisov. Postopna izguba simbolne vrednosti knjige (ukinitve davčne olajšave zaradi nakupa knjig), nižanje knjižnih naklad, vse višje cene knjig in še drugi razlogi so v zadnjih desetletjih favorizirali vzpon knjižnic, kar se kaže v povečanem številu izposoj in povišanju individualnega obiska, pri čemer je zanimivo, da so ravno knjižnice postale eden največjih kupcev knjig.

Zakaj to pišem? Kakšno povezavo ima to s *Planinskim vestnikom*? Žal jo ima, in to še kakšno. Knjižni založniki in izdajatelji revij smo dejansko postali talec gospodarskih razmer, saj ljudje ob zmanjšanih prihodkih najprej črtajo kupovanje knjig in revij, to so eni prvih varčevalnih ukrepov. Proti temu ni zdravila, niti ustreznega orodja, je zapisal dr. Rugelj.

Kot smo v zadnji številki že napovedali, se bomo po vsej verjetnosti v naslednjem letu soočili z občutnim zmanjšanjem števila naročnikov.

Kako vas prepričati, da ostanete z nami?

Dr. Rugelj pravi takole: "Vsak dober roman ali druga dobra knjiga [sam dodajam: revija], ki jo samo preberete, ne pa tudi kupite, prispeva kamenček v mozaiku k temu, da se zmanjša možnost izida naslednjega podobnega romana ali istovrstne knjige [revije]. S svojim nakupom kažete na to, kaj želite, da se izdaja, in v časih gospodarskih tegob se vaše nakupne navade še bolj neposredno odražajo na prihodnjih založniških poslovnih odločitvah. [...] Kupec slovenskih knjig [revij] je, v nasprotju z bralcem, ki samo bere, knjig [revij] pa ne kupuje, aktiven bralec, torej bralec z mnenjem, ki z nakupom aktivno izraža svoje stališče, da želi, da slovenske knjige [revije] izhajajo še naprej. [...] Knjiga [revija] ni samo fizični proizvod, temveč tudi koncentrat avtorjeve duševne energije in prizadevanj založnika, da do končnega uporabnika prenese njeno sporočilo v čim boljši obliki. Če si končni uporabnik knjigo [revijo] samo izposodi, ne pa tudi kupi, potem samo posrka sporočilo brez neposrednega vračila. Na dolgi rok samo enosmerna izmenjava energije seveda ne pelje nikamor. Najpreprostejši način, da se končni uporabnik knjige [revije] oddolži avtorju in založbi, je pač ta, da knjigo [revijo] kupi. Odločitev o prihodnosti izdajanja dobrih knjig [revij] in njihovega branja je torej povsem v vaših rokah. Dobre knjige [revije] v slovenščini – predvsem to nas dela Slovence. Vse drugo so samo nianse."

Upam, da vas bodo te besede prepričale in da boste ostali z nami. Pa srečno v letu 2015!

Vladimir Habjan

4 Gore – mistična kulisa

Miti in legende

Marta Krejan Čokl

16 Indijska Himalaja

Prvenstvena smer *v deviški steni*

Aleš Česen

22 Intervju

Jurij Gorjanc

Zdravnik ne koristi, čeprav je le en tabor stran

Marjan Žiberna

28 Pogled v zgodovino

Klement Jug – mit in resničnost

Andrej Mašera

39 Intervju

Milan Naprudnik

Gore so izziv in doživetje

Vladimir Habjan

UVODNIK

Vse je v vaših rokah

1

Vladimir Habjan

GORE – MISTIČNA KULISA

Miti in legende

4

Marta Krejan Čokl

GORE – MISTIČNA KULISA

Res želimo razumeti vso mitologijo?

6

Maša Čas

GORE – MISTIČNA KULISA

Bohinjski trikotnik

11

Jure K. Čokl

INDIJSKA HIMALAJA

Prvenstvena smer v deviški steni

16

Aleš Česen

Opisi tur

Gradišče in Peseke

Gradišče-Peseke-Sv. Helena-Col

Gradišče-Peseke-Sv. Helena-Turnče-Col-Gorica-Gaj

Gaj in Rifnik

INTERVJU

Pogovor z Jurijem Gorjancem

22

Marjan Žiberna

SVETLOBNO ONESNAŽEVANJE

Ohranimo temno nebo vsaj v gorah

26

Vincenc Nemanič

POGLED V ZGODOVINO

90 let od usodnega padca

28

Andrej Mašera

OB 90-LETNICI SMRTI

Klement Jug in Vladimir Topolovec

32

Elizabeta Gradnik

INTERVJU

Pogovor z Milanom Naprudnikom

39

Vladimir Habjan

NEZNANI JULIJC

Vette Scabre

42

Mojca Stritar Kučuk

KOLUMNA

Stiki

46

Tone Škarja

REŠEVALNE AKCIJE

Spomin pa tak

48

Jože Četina

ŠPORTNO PLEZANJE

Odlična tekmovalna sezona športnih plezalcev

50

Mateja Pate, Martina Čufar Potard

ČLANARINA

Vse, kar bi želeli vedeti o članarini PZS v novem obdobju

56

Vladimir Habjan, Zdenka Mihelič

GORE IN VARNOST

Strokovni posvet o varnosti v gorah

63

Irena Mušič Habjan

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Najvišja priznanja PZS za leto 2014

65

Manca Čujež

NOVICE IZ VERTIKALE

66

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

67

PISMA BRALCEV

68

LITERATURA

68

PLANINSKA ORGANIZACIJA

69

TNP

72

Zakaj jih sploh imamo?

Miti in legende

Marta Krejan Čokl

Ko je bog ljudstvom sveta delil zemljo, na kateri naj bi si vsako ustvarilo svojo domovino, so v vrsti čakali tudi mirni in skromni Bohinjci. Vsi so se prerivali v želji po čim lepšem in večjem kosu, le Bohinjci so tiho čakali, da pridejo na vrsto. Ker so druga ljudstva zase odločno zahtevala kar najlepše dele sveta, je teh, ko so na vrsto končno prišli Bohinjci, zmanjkalo. In vendar skromni Gorenjci od boga niso hoteli nič več kot tisto, kar jim je lahko dal. Boga je ganila skromnost teh ljudi, zato jih je sklenil nagraditi – dal jim je zemljo "od svojega". Bohinjci še danes ponosno pravijo, da je njihov svet tako lep zato, ker jim ga je bog "od svojega dal".

Gore so svete

Da je bog, ko je izbral od svojega, izbral gore, ni presenetljivo. Gore so mogočna kulisa, ki ne potrebuje nobenih dodatkov, da bi imela pridih mističnega. Zato so tudi bogovi, če vanje verjamemo ali ne, gore vedno izbirali za svoja domovanja. Na gori najdemo hindujskega boga Šivo, celo plejado grških bogov na Olimpu, Inki so gore spoznali za svoja božanstva in na njih žrtvovali celo

človeške žrtve. Mojzes je na Sinajski gori doživel vizijo božje besede v obliki gorečega grma, ki jo je zapisal kot deset zapovedi.

Leta 1955 je dvema članoma angleške odprave prvima uspelo splezati na najvišji vrh Kangčendzenge, a sta se obrnila dva metra pod njim, ker sta spoštovala željo sikimskega radže, naj vrh ostane nedotaknjen, saj je prebivališče bogov. Tudi na vrh Kailasha, svete gore,

najbrž ravno zaradi tega ni stopil še nihče, čeprav pravijo, da tudi zato, ker je nedostopen ...¹ Pri nas takih vrhov ni, a jih vseeno povezujemo z božanstvi in drugimi skrivnostnimi bitji ter pojavi. Najbrž je tudi to vplivalo na izbiro njihovih imen. Ni jih namreč tako malo, ki se imenujejo po bogovih ali pa jih kot bogove omenja ljudsko izročilo: Triglav, Jalovec, Prisojnik, Mangart. Kaj vemo o Sfingi, skrivnostni stražarki Triglava, ki je videti kot velikanka, ki je postala del stene? Dolgo je bila uganka za plezalce, zaradi česar jo poznamo predvsem z alpinističnega vidika, vendar ugank ne zastavlja samo njim ...

In ne nazadnje – kolikokrat smo že prebrali ali slišali, da nekdo ni več zdržal v dolini in je moral v gore, da je

¹ Morda je to o nedostopnosti laž, ki naj bi preprečevala vzpone, nekateri alpinisti namreč pravijo, da gora ni preveč težko dostopna, govori pa se tudi, da je človeška noga skrivaj že večkrat stopila na vrh.

nato lahko spet nekaj časa živel običajno dolinsko življenje? Da so gore nekoga preprosto poklicale?

Ni gore brez kamna

Miti in legende imajo vedno povsem zemeljsko osnovo, ki ima smisel v samem obstoju človeka ali človeške vrste.

Najsi gre za tabu, pripisovanje na videz nerazložljivega višjim silam, prikrivanje povsem posvetnih koristi pred drugimi ali zgolj fascinacijo nad nedostopnim in nevarnim. To niti ni pomembno.

Miti in legende imajo svoje življenje, se spreminjajo, dopolnjujejo, dodajajo ali odvzemajo. Eni se izgubijo, drugi nastanejo. Njihov skupni imenovalac je le ta, da človeški vrsti pomagajo osmysliti njen obstoj in dati odgovore na vprašanja, na katera jih razum ne more ali ne zna. Njihovi motivi so si v sociološkem smislu zelo podobni po vsem svetu, zato lahko govorimo tudi o univerzalnih

mitih in legendah, ki skoraj ne poznajo meja. Edina meja, ki obstaja, je tista, ki jo dosega človek.

Razgradnja mitov in legend na manjše gradnike je podobna dekompoziciji gore same. Gora je sestavljena iz kamenja, prsti, vode, dreves in drugih rastlin. Če jo razstavimo, dobimo univerzalne elemente, ki jih lahko najdemo povsod. Vsak sam zase na videz ne pomeni veliko, a tudi najmanjši delec lahko pripoveduje velike zgodbe. Povezani med seboj tvorijo celoto, zaradi dožemanja katere se naša vrsta razlikuje od vseh drugih. Kar sestavlja goro, se od tam lahko odkruši in skotali v dolino. Zato elemente gora – v našem primeru tudi mitov in legend, povezanih z njimi – ne najdemo samo v gorah, ampak tudi pod njimi, kjer živijo ljudje. Seveda pa človeško vrsto spremljajo povsod – bolj slikovita kot je kulisa (morje, gore, stari gozdovi,

votline in jame ...), bolj zanimivi so miti in legende in več jih je.

Skrivnosti bodo vedno obstajale

Razlagati mite ali legende je sicer zanimivo, vendar najpogosteje nikoli končano početje. Lahko namreč najdemo najbolj verjetno razlago nečesa, zelo redko pa najdemo empirično preverjen odgovor na vprašanje, kaj neki se v resnici skriva v ozadju. Lahko torej uzremo celotno goro, vendar iz tega ne moremo sklepati, kaj vse skriva njena notranjost. Niti leta in leta raziskav ne morejo z nezmotljivo natančnostjo pojasniti vseh vprašanj, ki jih ima tudi sodobna znanost veliko več kot pa odgovorov.

Zato v zadnji letošnji številki *Planinskega vestnika* ne ponujamo toliko odgovorov, kolikor zastavljamo vprašanj. Ne razstavljamo mitov in legend, ampak jih opisujemo take, kakršne so nam navedli naši viri ali smo jih našli v literaturi. Ne ponujamo končne sodbe o nečem, ampak jo prepuščamo vam, bralkam in bralcem. Samo od vas je odvisno, ali se boste odločili mite in legende pustiti takšne, kakršni so, ali boste poiskali njihovo sociološko, antropolozsko ali filozofsko ozadje. Delček obojega je pred vami. Kot tudi vprašanje, ali je svet lepši s pravlji-cami ali brez njih. ●

Z miti in legendami, povezanimi z gorskim svetom, se v več knjigah ukvarja tudi Dušica Kunaver, samostojna kulturna publicistka, profesorica angleščine in ruščine v pokoju. Je zbirateljica ljudskega izročila in etnološkega gradiva, avtorica in izdajateljica poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjig ter pedagoških priročnikov. Eno od področij, na katera delimo njena književna dela, je slovensko ljudsko izročilo in etnologija. Piše o ajdih, vilah, žalik ženah, o čaru kamna, kako so nastali nekateri naši hribi ... Ste vedeli, da je Šmarna gora po davni ljudski pripovedi kup kamenja, ki ga je hudobni velikan Hrust metal za fantom, ki ga je skušal ubiti? Ta velikan se je potem na mestu, kjer je danes sedlo med Šmarno goro in Grmado, sam pogreznil v kup kamenja.

Gorska kulisa je skrivnostna že sama po sebi. Foto: Dan Briški

Od steklene gore do svetega kamna in nazaj ...

Res želimo razumeti vso mitologijo?

Moja rajna mati so mi večkrat pripovedovali o stekleni gori. Ta gora je daleč v Jutrovi deželi. Na njej stoji zlat grad, v zlatem gradu prebiva Kresnik. Pod gradom raste visoka jablana z zlatimi jabolki. Kdor je tako srečen, da se povzpne na stekleno goro in si utrga zlato jabolko, nikoli ne umre. Svoje dni je do steklenega gradu priplezal Vidovina, ker pa se zjutraj ni prekrižal, je zdrsnil v ravnico, kjer ga je požrl zmaj ...

Gorska votlina – duhovno središče sveta

Pripoved o stekleni gori je v slovenskem ljudskem izročilu poznana v mnogih različicah. Morda se spomnite, kako vam jo je nekega zimskega večera ob peči pripovedovala babica, morda jo danes vi pripovedujete svojim otrokom ali vnukom. Pa vendar, ste se kdaj vprašali od kod in zakaj ravno steklena gora, zakaj zlata jabolka in kdo je Kresnik? Simbolično predstavo o svetovni gori ali kozmičnem drevesu, ki predstavlja središčno os stvarstva, najdemo v mitih in pravljicah številnih etničnih skupin. Kot pravi etnolog Zmago Šmitek v svoji knjigi *Mitološko izročilo Slovencev*, iz katere si bom v naslednjih vrsticah izposodila še marsikatero (za)misel, stekleno goro evrazijska izročila pogosto imenujejo tudi kristalna, diamantna, zlata, srebrna, svetleča se ali marmorna gora. Steklена gora, ki so jo pri nas imenovali tudi "glaževnata gora" naj bi zamenjala starejšo "kristalno goro", katere ime pa verjetno izhaja iz tega, da je bilo mogoče gorski kristal (kamenno strelo) najti na mestih, kjer je v tla tresnila strela, orožje boga gromovnika, Peruna. Perun, Kresnik? Hja, kakor v mnogih mitologijah se je tudi v slovanskem bajeslovju ohranil spomin na najvišje božanstvo oz. vrhovnega boga Peruna. To

je bog nevihte (gromovnik), ki prebiva visoko na nebu ali na gorskem vrhu, odgovoren pa naj bi bil za vsa atmosferska dogajanja. Njegov nasprotnik Veles (tudi Volos, Vouvel, Kačji kralj, Črt ...), bog podzemnega sveta, bog živine in povzročitelj kaosa, ki pogosto privzame podobo kače ali zmaja, nasprotno domuje v temačnih globelih in dolinah. Monika Kroepej¹ v knjigi *Od ajda do zlatoroga*, v kateri bralcu predstavi slovenska bajeslovna bitja, zapiše, da se v številnih verskih predstavah širom po svetu in v mitologijah indoevropskih pa tudi drugih narodov na začetku kozmogeneze pojavlja kozmična kača, ki ob stvaritvi sveta svet podpira, istočasno pa ga latentno ogroža.

V slovenskem izročilu se v določenih vlogah Peruna pojavlja Kresnik (tudi Krsnik, Krstnik, Šentjanševac, Vestnik ali Vedogonja), bajeslovno bitje, povezano z ognjem, kresom in soncem, ki je z razliko od Peruna bližje človeku in je izpostavljeno smrti. Kresnik naj bi vseskozi odhajal s tega sveta na onega, a se tudi vselej znova vračal. Kroepeja in Šmitek opozarjata, da se v našem ljudskem izročilu Kresnik pojavlja tudi kot Perunov sin (Slovenci naj bi sicer imenovali za Kresnika tudi človeka z nadnaravnimi sposobnostmi, ki je od rojstva ali pridobljeno jasnoviden ter zmožen spreminjati svojo podobo).

Maša Čas¹

Gospodar steklene gore, v naši zgodbi je to Kresnik, lahko prebiva v palači na vrhu gore ali pa je njegov grad skrit v votlini znotraj gore ali pod njo. Votlina je srce gore, simbol tega, kar gora predstavlja, tako kot srčna votlina simbolizira človekovo bistvo, zapiše Šmitek in razloži, da v staroindijskem jeziku sanskrtu beseda *guha* pomeni jamo, hkrati pa tudi srce. Kot je torej srce sedež osebne duše, je gorska votlina duhovno središče sveta. Nadalje pravi, da gre pri tem pravzaprav za dve manifestaciji istega principa: diagram srca je trikotnik, obrnjen z vrhom navzdol, in enak lik ponazarja tudi votlino, medtem ko trikotnik z vrhom navzgor simbolizira goro ali piramido.

Svetovno drevo in gora po nordijskih mitoloških predstavah

Iz: *Voyage en islande et au Groenland*, Paul Gaimard (ed.), Vol. 1, *Histoire de l'Islande* par M. Xavier Marmier, Paris 1840.

¹ Besedilo je avtoriziral dr. Zmago Šmitek, etnolog in pedagog, avtor dveh knjig, ki sta služili kot vir avtorici prispevka.

¹ Monika Kroepej, slovenska etnologinja in umetnostna zgodovinarica, raziskovalka zgodovine slovenske etnologije in ljudskega pripovedništva.

Znana so tudi evropska izročila o bivališčih pokojnikov v notranjosti hribov in gora. Slovencem je še posebej blizu zgodba o Kralju Matjažu, ki spi v skalnatem drobovju Pece (po nekaterih različicah tudi Čavna, Budinske gore, Dobrača, Krma, Homca, Donačke gore ...) in ko se mu bo brada sedemkrat ovila okrog kamnite mize, se bo zbudil z vojsko vred in pravično ter pošteno zavladal narodu. Podobne so legende o kralju Arthurju, ki naj bi po smrti živel v votli gori Etni, ter o različnih nemških, čeških in drugih vladarjih.

Otroke dobimo iz skal

Na drevesu na vrhu steklene gore naj bi po nekaterih pravljicah izročilih rasla zlata jabolka, ki naj bi tistemu pogumnežu, ki bi preplezal na goro po njenih strmih stenah in jih utrgal, prinesla nesmrtnost. Šmitek pravi, da so imela mitološki in magični pomen predvsem samonikla drevesa s plodovi, ki so rasla na meji med kultiviranim in "divjim" prostorom, torej zlasti hruške, češnje pa tudi orehi in nekatere vrste grmov (leska, dren, bezeg). Drevo je, kot sem omenila že na začetku, lahko, tako kot gora, predstavljalo

središče stvarstva in svetovno os. Po deblu takšnega drevesa se je bilo mogoče povzpeti iz zemeljske sfere v nebo ali se spustiti v podzemlje, opisuje Šmitek in dodaja, da je bilo v slovanski mitologiji svetovno drevo pogosto hrastovo, čeprav nastopajo v tej vlogi tudi jelka, cipresa, vrba, javor in jablana. Omeniti velja, da je bil hrast hkrati tudi drevo, posvečeno vrhovnemu bogu Perunu, poleg tega pa so imeli za njegovo rastlino še netresk, ki preprečuje, da bi tja, kjer je rasel, udarila strela.

Tudi stari Grki so častili hrast kot prvo drevo, ki je bilo ustvarjeno, in tisto, iz katerega naj bi izhajali prvi ljudje. Kot zanimivost Šmitek omeni, da so še v novejšem času tudi ponekod na Slovenskem (Pliskovica na Krasu) starši pojasnjevali radovednim otrokom, da novorojenci prihajajo iz (pod) hrastov. Pa ko smo ravno pri "skrivnostnem" nastajanju otrok, tudi moja babica, doma s Koroške, ve povedati, kako so otrokom nekdaj stari ljudje na vprašanje, kje so bili pred rojstvom, odgovorili, da so za Uršljo goro kamenje tolkli! Medtem ko naj bi vaščani v Ravnjah na to, kako prihajajo otroci na svet, odgovarjali, da vaška babica poklekne pred neko skalo ob cesti Štanjel-Branica in moli. Tedaj se skala odmakne in prikaže se novorojenček. Zmago Šmitek, ki je omenjeno pripoved zabeležil v knjigi *Poetika*

Stane Jarm, Okameneli lovec, "mož" na Loški steni nad Osilnico V: Tone Cevc, Okamnela živa bitja v slovenskem ljudskem izročilu, Traditiones 3 (1974), str. 93.

in logika slovenskih mitov, pravi, da je izročilo o babici, ki odpre skalo, v kateri so otroci, bilo znano še drugje v srednji Evropi, npr. v švicarskem kantonu Aargau, primerjave pa so mogoče celo z miti o rojstvu iransko-rimskega boga Mitra iz kamna.

Tudi sonce se plazi skozi Prednje Prisojnikovo okno. Foto: Mirko Kunšič

Skrivnostni kamni in skale

Kamen in posamezne kamnite strukture nam pogosto predstavljajo pomanjšano obliko gora. Boštjan Šaver² je nekje zapisal, da kamni delujejo kot učinkujoč vzrok reprodukcije kozmičnega reda in nadnaravne moči, lastnost svetega pa jim je pripisana, ker ležijo na robu vsakdanjega sveta, v odmaknjeni skrivnostni distanci ... Ljudsko domišljijo so od nekdaj razvnemali tudi kamni in skale nenavadnih oblik. Vsak od nas si je že kdaj, ne da bi prav vedel, zakaj, otežil

hlačni žep ali nahrbtnik s kakšnim zanj prav posebnim kamnom. Sama sem nazadnje tovorila kar nekaj konkretnih kamnitih primerkov, najdenih v strugi svete reke Kali Gandaki v Nepal. Ko sem jih čez nekaj dni hoje pritovorila v dolino, so me domačini, posmehujoč se, ko so videli, kaj tovorim, podučili, da naj bi bila le dva izmed njih "ta prava"! Prav posebni črni in okrogli kamni, znani tudi kot *Saligrama stones*, v katerih je fosil, namreč veljajo za svete, saj naj bi predstavljali eno od manifestacij boga Višnuja. Podobno naj bi za svete imeli tudi določene prodnike v severni Indiji, in sicer naj bi bili povezani z bogom Šivo.

Tudi pri nas je v gorskem svetu in drugje moč najti obilo zanimivih in prav posebnih kamnov ter kamnitih monolitov. Morda ste že slišali za "zmajevе zobe" oziroma "kamnite sekire", ki so jih ponekod na Slovenskem, verujoč, da takšen kamen obvaruje hišo pred bliskom in gromom, obesili nad ognjišče. Ali pa za bele kamenčke v velikosti oreha, prinesene iz potoka, ki so nekdaj služili kot priljubljeno sredstvo v ljudski medicini za lajšanje najrazličnejših tegob. Šmitek je zabeležil zanimiv običaj z Banjske planote, kjer naj bi raznobarvne kamenčke iz potoka pustili čez noč v posodi z vodo in jo zjutraj pili. Od tod naj bi tudi izviralo razširjeno mnenje, da se vsaka voda očisti, če preteče čez devet kamenčkov v strugi. Znani so tudi primeri zdravljenja s kamenčki iz potoka iz Zgornje Savinjske doline in Koroške, kjer naj bi zdravili ugriz modrasa s t. i. kamni svetega Petra, iz morske pene oblikovanimi kovanci, ki so jih v naše kraje prinašali trgovci ali pripadniki malteškega viteškega rodu.

Zadnja leta se zdi, da velike skalne monolite pri nas odkrivajo predvsem bolderaši oz. balvanski plezalci, ki jih te kamnite gmote fascinirajo povsem z drugega vidika, kot pa so denimo naše prednike, ki so v njih mnogokrat videli okamnena človeška, živalska ali mitična bitja: lovca, pastirja s čredo, coprnico, grofico, Turke, Francoze, babo, ded(č)a itd. Šmitek pravi, da so bile ljudske razlage o vzrokih okamnitev zelo različne. Babe, ženski demon-ski liki in zaveznice mračnih sil, naj bi tako po nekaterih razlagah okamnele tedaj, ko so zaslišale cerkveni zvon ali ko so poklicale na pomoč hudiča. Kot zaščitnice planin so jih poznali tolminski in gorenjski pastirji, ki so jim celo darovali hlebec kruha ali krajcar, da jim ne bi škodovala z neurjem. Prav nasprotno pa naj bi nekatere skale ali (neobdelani) kamniti bloki veljali za pomočnike pri klicanju dežja v času suše. Šmitek razlaga, da so nekdaj kamne simbolično povezovali z nebom in z vodo ali dežjem, zato so bila stara kulturna mesta pogostokrat ob velikih kamnih, pri katerih so izvirali studenci z zdravilno vodo.

Velikan z Raduhe je jezen zalučal iglo v dolino. Igla, kamniti steber nad Savinjo pri Solčavi.

Foto: Tomo Jeseničnik

² Mag. Boštjan Šaver je bil kulturolog, pedagog in raziskovalec v Centru za preučevanje kulture in religije.

Zdravilni kamni in "okna"

Religiozno in obredno funkcijo pa so imeli v različnih kulturah in tradicijah po svetu tudi kamni z vdolbinami. Pri nas so prekomerne odtise pripisovali velikanom, ajdom. Monika Kropelj piše, da so ajdi (ime ajd izvira iz nemške besede Heide, ki pomeni pogan) v slovenskem ljudskem izročilu predstavljali staro prebivalstvo velike rasti, ki živi odmaknjeno od ostalega prebivalstva v gorah. Velikani so opisani kot ne preveč bistri, malce nerodni in zelo veliki, saj naj bi s hribov in gorskih vrhov metali ali valili v dolino velike skale. V potoku Beli ali Krnici pri Vrhniki je po ljudskem izročilu, kot ga je zabeležil Šmitek, prala ajdovska deklica tako, da je z eno nogo stala na Ljubljanskem vrhu, z drugo pa na Planini, kjer so ljudje prepoznali sled njenega stopala.

Vsem dobro poznana je tudi Igla pri Solčavi, markantni skalni osamelec, visok trideset metrov, ki po videzu res spominja na iglo, ki naj bi jo po eni izmed pripovedk velikani, ki je živel na Raduhi, potem, ko je gromozanska skala ubila njegovo ženo Velebabo med šivanjem, jezen zalučal v dolino, kjer je še danes ...

Obstajajo pa tudi kamni z vdolbinami, ki po obliki in velikosti spominjajo na človeške stopinje. Danes je marsikje mnogo takšnih krajev že dolgo pokristjanjenih in jih legende povezujejo z različnimi svetniki ali z božjo materjo. Na Pečovnikovi skali pri Šmartnem na Pohorju naj bi bili tako vidni odtisi Kristusovih nog, v bližini pa je tudi mesto, kjer naj bi počivala Božja mati. Prav tako vam bodo Korošci znali povedati, da se je prav blizu današnje cerkvice na vrhu Uršlje gore, na jelenovem pašniku, sv. Uršuli udrla noga

v skalo. Vdolbina v kamnu je ostala vse do danes in če želite, da vas noge ne bodo nikoli več bolele, je bojda priporočljivo vtakniti svojo nogo vanjo. Pri tem pa previdnost naj ne bo odveč, saj se rado zgodi, da noga noče tako zlahka iz vdolbine, kot pa je smuknila vanjo! Še zanimivejši in bolj zdravilni od raznih vdolbin v kamnih pa naj bi bili po ljudskem prepričanju votli ali naravno preluknjani kamni. Šmitek piše, da so jih nekoč polagali celo v zibko novorojencem, malo starejši so jih nosili okoli vratu kot amulete ali pa so jih obesili nad hišna vrata – vse to zaradi obrambe pred moro, za katero je na Slovenskem še sredi 18. stoletja veljalo, da s svojim urinom preluknja kamne, ti pa potem služijo kot obramba pred njo. Na Koroškem naj bi skozi "kačji kamen" (kremenjak iz potoka, ki je imel v sredini luknjo) prelili mleko in ga dali piti otroku, ki je imel krče. V Mežiški dolini so s takega kamna

Sledi ajdov ali dinozavrov? Skalni blok pod goro Monte Pelmo v Dolomitih.

Foto: Boris Strmšek

nastrgali prah in ga skupaj z vodo dali piti bolniku pri napadu božjasti, Vipavci pa so kamen z luknjo, imenovan tudi jamnik, postavili na streho hiše, da je odganjal strelo in točo, ali v hlev, da je branil živino pred demoni in kačami, ki so kravam sesale mleko.

Preluknjani kamni pa so bili in so še tudi večjih dimenzij. Včasih se je tudi med plezanjem v gorah ali pohajkovanjem po skalnatih poteh treba prevleči skozi kakšnega. Zmago Šmitek ugotavlja, da takšni kamni, ki so znani vse od

Kako že? Od vzhoda proti zahodu ... Okna v skalnih stenah nad reko Lesse pri Dinantu na obrobju Ardenov. V teh krajih so nekoč kraljevali Kelti. Foto: Boris Strmšek

zahodne Evrope do Azije, povsod pomenijo simbol regeneracije. Za bolnika, ki se je prevlekel skozi takšno odprtino, je namreč veljalo, da bo ozdravel ali se porodil. Pri tem pa ni bilo vseeno, s katere strani se je posameznik splazil na drugo stran, saj naj bi bilo jedro teh obredov v tem, da je okno v skali razmejevalo naš svet od onega sveta. Bolnik se je moral tako splaziti skozi vrzel v kamnu v smeri od vzhoda proti zahodu, kar naj bi, pravi Šmitek, simbolično pomenilo odhod v onstranstvo. Tam je kot dokaz moral pustiti celo del svoje obleke in

Na znamenju ob odtisu stopinje sv. Uršule v kamnu na Uršlji gori piše: "Vandrovec, ki mimo greš, tukaj lahko nekaj zveš: mehki morajo bit' tod ljudje, ki se mi noga v kamen vdre, je rekla sveta Uršula, ko je sem pribežala." Foto: Polona Moličnik

se po isti poti vrniti nazaj, bojda pa se grešniku takšno dejanje ni posrečilo. (Ker pa danes velja, da nad tisoč metri nič ni več greh, se lahko brez skrbi in po mili volji plazite skozi skalne odprtine – le na to glejte, da želodec ne bo preveč poln, v tem primeru se bojda rado zatakne tudi svetniku!)

Od poganov do kristjanov

Prastara ideja o gori, najsi bo zlati, kristalni ali stekleni, je stoletja (pre)živela dalje v krščanski preobleki. Šmitek piše, da je v zahodnem krščanstvu v 12. stol. prevladovala predstava o raju, ležečem na vrhu visoke gore, ki je bila spodaj marmorna in zgoraj zlata. Za Slovence je morda še prav posebej značilno postavljanje cerkva na vrhovih in pobočjih hribov in mnoge od teh cerkva so bile zgrajene na slovanskih ali staroselskih kulturnih mestih. Kljub rušenju

poganskih središč in svetišč, kultov, zakoreninjenih v ljudeh, niso mogli čisto iztrebiti, zato so jim našli ustrezno krščansko zamenjavo in jih prilagodili svojim krščanskim svetnikom. V gorske cerkvice naj bi kristjani tako postavljali predvsem svetnike, ki predstavljajo zmago krščanstva nad poganstvom. Globoko je bilo, denimo, ukoreninjeno čaščenje sončnega božanstva na gorskih višinah, kar je potem ostalo v navadi tudi v krščanski dobi pri postavljanju svetišč. Šmitek razlaga, da naj bi bili s kultom sonca in ognja povezani patroni cerkva na nekaterih vrhovih, kurjenje kresov in metanje gorečih deščic, šajb, ob takšnih priložnostih. Izkustvo gora je bilo že od nekdaj in je za marsikoga še danes podobno ali vzporedno religioznemu oziroma duhovnemu izkustvu. Povezava svetega in gora je v vseh kulturah prisotna že tisočletja obstoja civilizacij, zato ni presenetljivo, da se je okoli gora, kamnov, dreves in votlin spletlo tako bogato mitološko izročilo. Mitologija je, tako kot zgodovina, poudarja Šmitek, pomembna sestavina kolektivnega spomina, sami miti pa so v posameznih okoljih predstavljali svojevrstne avtoritete, ki so presegle argumente človeškega razuma. Mitološki sistem je rasel in se razvijal v dolgih časovnih obdobjih, vsaka doba mu je dodala nekaj svojega, zato je večplasten, kar moramo upoštevati, če ga zares želimo razumeti v celoti. Hja, ali ni privlačnost mitov in mitologij ravno v tem, da jih morda v celoti ne bomo nikoli zares doumeli ali jim prišli do dna? In tako nas vedno znova pritegnejo s svojo skrivnostno in večkrat nedoumljivo govorico preteklosti ...

Viri:

Zmago Šmitek: *Mitološko izročilo Slovencev, Svetinje preteklosti*. Študentska založba, 2011.

Zmago Šmitek: *Poetika in logika slovenskih mitov, Ključni kraljestva*. Študentska založba, zbirka KODA, 2012.

Monika Kropelj: *Od ajda do zlatoroga, Slovenska bajeslovna bitja*. Mohorjeva založba, 2008.

Maša Čas je univerzitetna diplomirana etnologinja in kulturna antropologinja. Raziskovalno se je v zadnjih letih največ ukvarjala z antropologijo smrti, vizualno antropologijo, antropologijo religije in popularno kulturo. Ker pa je radovedne in vedoželjne narave, se vedno znova rada prepusti novim in novim izzivom, ki jih ji življenje prinaša na pot. Uživa v branju knjig, v ustvarjanju z glino in s čopičem, z nahrbtnikom na rami, peš ali s kolesom, v skali ali v travi.

Bohinjcem je bog "dal od svojega". Foto: Aleš Zdešar

Mračna skrivnost bohinjskih gora

Bohinjski trikotnik

"Že ko sva se peljala, sem čutila nekakšno nelagodje, ki ni popustilo ves čas izleta. Komaj sem čakala, da se vrneva. Pred sinom tega nisem kazala, dopuščam pa možnost, da je to zaznal. Ko sva se vračala po potki od Savice do Zlatoroga, se mi je zdelo, da je zrak neverjetno čist, in moje nelagodje se je še stopnjevalo. Tudi sin, ki je sicer zelo živahen in še preveč korajžen, je rekel, da ga je strah. Ni vedel, česa. Vse je bilo lepo, skoraj pravilčno, a 'nekaj' je bilo v zraku. Se vi tam dobro počutite?" Zapis na enem izmed slovenskih forumov leta 2001

Legenda o bohinjskem trikotniku je stara, a kljub temu ena od manj znanih pri nas. Prvi zapisi o njem oziroma natančneje o čudnih dogodkih na tem področju izvirajo še iz poznega srednjega veka. Legende, ki seveda nimajo prave dokumentarne vrednosti, a nakazujejo na skrivnostne dogodke, so še starejše. Stari ljudje iz teh krajev namreč pravijo, da so njihovi "stari" govorili o skrivnostnih ognjenih ali žarečih kroglih, ki so požirale ljudi. Prisotnost mračnih sil seveda v tovrstnih primerih ne more izostati. "Gori v hosti" naj bi mračne sile

budno spremljale vsakogar, ki se je pregrešil zoper naravo ali njene prebivalce, in kaznovale vsako objestnost, predvsem pa požrešnost okoliških prebivalcev, ki še danes ponosno povedo, da jim je dal bog od svojega, ko jim je podaril bohinjski svet in živali, ki živijo v njem. Hipoteza o bohinjskem trikotniku pravi, da gre za območje znotraj Pokljuke, Uskovnice in Jelovice, kjer ljudje izginjajo iz nepojasnjenih razlogov. Območje naj bi bilo povezano s paranormalnim in s klasičnim znanstvenim pristopom odgovorov na vprašanja izginotij ne moremo najti.

Jure K. Čokl

Izginuli

Izginotja se sicer dogajajo ves čas. Našteti vse primere, ki so se zgodili pri nas, seveda nima smisla. Tisti, ki so jim mediji namenili več pozornosti, so na primer izginotje 52-letnega britanskega duhovnika Davida Foxa, za katerim je v hotelu v Ukancu ostal samo nahrbtnik, in 27-letne kitajske turistke, ki je v neznano odšla iz svoje sobe v Kranjski Gori. Leta 1984 je izginil tudi Anglež z nemškim imenom Wolfgang Bleyberg, leto kasneje pa še Primorec, za katerim je sicer ostalo nekaj osebnih stvari, a videli ga niso nikoli več. Če statistika vsaj delno drži, potem je odgovore treba iskati tudi v najbolj pogostih vzrokih za izginotje – to pa so neurejene družinske razmere, osebna kriza, finančna ali druga zadolženost in seveda človeški faktor kot vzrok nesreče, zaradi katere se začne iskalna akcija, a ponesrečenega oziroma pogrešanega ni možno najti. Po besedah enega izmed virov tudi govorice niso vedno tako intenzivne,

kar je logično. Oživijo takrat, ko pride do izginotja, nekaj časa burijo duhove, nato pa se ponovno potuhnejo v zavetje temnih gozdov pod gorami in čakajo na nove dogodke, ki jih bodo priklicali v ospredje.

Skrivnostim ni konca

Marija Cvetek,¹ ki je raziskovala povezavo med bohinjskim ljudskim pripovedništvom in deli Janeza Jalna,²

¹ Marija Cvetek, etnologinja, pedagoginja in publicistka, raziskuje folklorno pripovedništvo (bajeslovje, bohinjske folklorne pripovedi in bajeslovna dediščina v literaturi). Največ pozornosti namenja bohinjski duhovni in materialni dediščini.

² Janez Jalen, slovenski pisatelj, dramatik in duhovnik (1891–1966). Idilične in planinske povesti s tematiko planšarstva in divjega lova je bogatil s folklornimi motivi (*Ovčar Marko*, *Cvetkova Cilka*, *Trop brez zvoncev*). Leta 1932 je napisal scenarij za prvi slovenski igrani film *Triglavske strmine*.

navaja različna bajeslovna bitja, ki so po njenem v življenju Bohinjcev prisotna še danes – divjega moža, bele žene, vile, triglavske žene in gorske vile. Tudi pisatelj Janez Jalen, odlični poznavalec Bohinja in njegovih prebivalcev, je poznal njihovo značilno vraževerje. V takem okolju je zagotovo možno, da so nekateri dogodki dobili mistični pridih prav zaradi zgodb, ki so jih okoli njih napletli lokalni prebivalci. Med domačini krožita predvsem dve med seboj celo podobni legendi, za katero ima vsak svojo razlago. Prva govori o mladeniču, največkrat ga imenujejo Nace, ki je ob zori odšel na planino in se zvečer vrnil. Vse skupaj ne bi bilo nič posebnega, če ne bi domači začudeno začeli spraševati izgubljenega in spet najdenega, kje neki je bil cel teden. Bolj z domišljijo navdahnjeni govorijo o časovni luknji, v katero naj

bi zašel mladenič. Drugi, bolj nejeverni si dogodek razlagajo kot izmišljen in trdijo, da je šel mladenič zgolj na "obisk" k svoji ljubici, sicer poročeni ženski, in na ta način skušal pretentati naivne domače.

Zanimiva je tudi nekaj deset let stara zgodba lastnika počitniške hišice, ki je sleherni dan odhajal na približno eno uro dolg sprehod, potem pa se je nekega dne vrnil šele pred večerom in vztrajno zatrjeval, da ga ni bilo samo eno uro. Vse naštetu ni čudno, človek v gozdu ali v hribih lahko hitro izgubi občutek za čas in orientacijo, a zares skrivnosten je drug podatek. Človek naj bi namreč bil ob prihodu domov za več kot deset kilogramov lažji, kakor je bil zjutraj istega dne.

Proti hipotezi o bohinjskem trikotniku govori podatek, da naj bi do zdaj v novejši zgodovini našli vse pogrešane

nihče ne ve točno, kakšna je v resnici njena globina – niti izkušeni potapljači. Nesreča na tem mestu je seveda hitro usodna, saj poškodovani lahko samo za nekaj sekund izgubi zavest, potone pregloboko in rešitve zanj ni več. In še eno izginotje je zavito v skrivnost. Zgodilo se je pred nekaj deset leti, izginila pa je domačinka med iskanjem krave, ki je izginila med pašo. Našli je niso nikoli več, so pa čez nekaj let naleteli na ostanke njene obleke. Tudi v medijih se o tem ni veliko govorilo, kar po navadi govorice le še podžge. Živali, pravijo domačini, izginjajo še danes, a to v takem svetu ne preseneča nikogar.

Hudičev most

Med ljudmi, ki živijo pod bohinjskimi gorami, kroži še ena ljudska legenda, ki jo je leta 1989 zapisala Marija Cvetek po pripovedi domačinke Frančiške Žagar. Delavci so mukotrpno gradili most čez korita Mostnice, a kar so čez dan postavili, je bilo naslednjega jutra podrto. Volja do dela je seveda upadla in kmalu je eden izmed delavcev zarobantil, naj most zgradi kar hudič sam. In hudič se je zares lotil dela in dokončal most – a ne brez računa. Zahteval je namreč dušo prvega, ki bo prečkal novo-zgrajeni most. Eden izmed delavcev se je domislil rešitve – čez most je vrgel telečjo kost, njegov pes je planil za njo in hudič je dobil pasjo dušo. Se je pa na tem mestu zgodila cela vrsta nesreč, ki so terjale tudi človeška življenja. A to niti ni tako zelo nenavadno, saj je padec z mosta okoli dvajset metrov globoko skoraj neizbežno usoden, Mostnica,

ki teče pod njim, pa je hitra in polna kotanj, ki z lahkoto za vedno skrijejo ostanke ponesrečenih.

Kdo je bil tisti, ki je vsako jutro podiral, kar so zgradili delavci? Morda jezni domačini, ki niso želeli, da bi tudi drugi ljudje na tem koncu našli tisto, do česar so imeli dostop zgolj izbrani, ki so poznali nevarno in zelo verjetno celo skrito pot? So se na koncu pogodili z delavci in je tako "hudič" dobil svojo dušo, delavci pa izgubili "le" psa? Zakaj bi most komu predstavljal nevšečnosti do te mere, da bi ga bil pripravljen vsako noč podirati?

Razjasnjene skrivnosti

Ozrimo se k stvarnim razlagam. Takoj na začetku lahko ovržemo teorijo o trikotniku, kakršen je bermudski. Ime bohinjski trikotnik so si namreč izmislili policisti v šestdesetih letih, ko so raziskovali celo vrsto "izginotij" turistov in domačinov v teh krajih. In razen nekaj primerov pojasnili prav vse. Tudi sicer zgodba o trikotniku ne more biti verjetna že po prvem pogledu na zemljevid – če že, bi se moral ta del glede na svojo obliko imenovati bohinjski pentagram. Časovne zanke, o katerih ste lahko brali, je možno pojasniti z izgubo orientacije. Medicina pozna celo vrsto podobnih primerov, ko izgubljeni in spet najdeni ljudje niso mogli pod nobenim pogojem pojasniti, koliko časa jih dejansko ni bilo – zaradi šoka, izzvanega z zavestjo, da so bili izgubljeni, jim je čas tekkel popolnoma drugače, kot je tekkel realni čas. Ta pojav poznajo tudi planinci in potapljači, a za slednje se,

Se tu nekje res skriva tisto območje, ki posrka neprevidnega kopalca ali veslača v globino?

Foto: Aleš Zdešar

razen dveh domačinov. Eden od teh je možki, ki je pred več kot dvajsetimi leti na obali jezera pustil svoja oblačila in ga od tedaj ni videl nihče več. Je hotel izginiti ali je zares izginil? Bolj verjetna je prva domneva, čeprav starejši prebivalci opisujejo območje na Bohinjskem jezeru, ki posrka v globino neprevidnega kopalca ali manjši čoln. Ima pa jezero še vsaj eno bolj zlovesče mesto – podvodno kotanj, "Pod Skalco", za katero

Skalni zob, imenovan Šif, južno nad Sotesko in vzhodno v strmi pečini Črna peč na Jelovici, odpelje *ravbšice* na drugi svet.

Foto: Janez Pikon

predvsem v jamah, izgubljena pot tako rekoč vedno konča tragično. Sprehodimo se še po Hudičevem mostu. "Hudič" je most podiral iz povsem posvetnega razloga – na tem mestu je namreč območje, bogato z divjadjo. Kar se je skrivalo na drugi strani, pa je bilo poleg lovišča orožje divjih lovcev, ki ga seveda niso smeli prinesiti s seboj nazaj v dolino. Če bi most stal, potem bi divjad odšla, skrito orožje pa ne bi bilo več varno. Kako so se graditelji dogovorili z domačini, sicer ni jasno, a verjetno so slednji popustili zaradi grožnje z orožniki ali stražami, ki so most varovale.

Cerkev in ravbšiči

Kaj pa "cajt, ko se gor ne hod"?³ Tudi na tem mestu lahko kaj hitro najdemo ustrezen odgovor, ki izhaja iz širšega ljudskega verovanja in ima korenine

v poganskih časih, pozna pa ga tudi krščanstvo – kvatre. Najdemo jih v katoliških koledarjih, kjer označujejo štiri kvatrne tedne v letu, ko je bil zapovedan sredin, petkov in sobotni post. Izhaja pa ta razdelitev iz starih rimskih uredb, kjer so kvatre pomenile zaključek letnega časa in hkrati praznovanje opravljenega dela. V rimski Cerkvi je bil to od nekdaj čas, ko naj bi se Bogu zahvaljevali za zemeljske dobrote in jih ob tej priliki podarjali tistim, ki jih nimajo. Četrty kvatrti teden v letu je vedno tretji teden v adventu. Od tod izvira tudi stara ljudska modrost: Vsake kvatre okoli hodi, le božične doma bodi! V tem času naj bi po gozdu hodila kvaternik ali kvaternica, ponekod tudi polsnjak, ki naj bi ugrabljali ljudi. V teh dneh naj bi, po pripovedovanju Bohinjcev, po svetu hodili tisti mrtvi ljudje, ki na tem svetu za časa življenja niso našli pravice, zato jo iščejo tudi po smrti.

"Marsikatera vraža je služila kot nenapisan pradačni zakon, ki je varoval živali in naravo pred neustrašnimi pokončevalci," je v svojem članku

Je most čez Mostnico res postavil sam hudič?

Foto: Aleš Zdešar

Bohinjsko ljudsko pripovedništvo v delih Janeza Jalna zapisala Marija Cvetek.

Morda se prav v tej povesti, ki je tipično bohinjska, skriva delček sestavljanke, ki lahko pojasni resnično zgodbo o bohinjskem trikotniku. Prebivalci teh krajev so namreč skozi celotno zgodovino naseljevanja v tem delu naše dežele bili bitko s slabimi letinami, delno izolacijo in splošnim pomanjkanjem dobrin. Nič nenavadnega torej ni, da so si v primeru slabih letin pomagali z lovom na živali, ki so živele v njihovem okolju – gamsi, kozorogi, divjimi kozami in drugimi. Vendar tudi teh ni bilo toliko, da bi lahko od njih brezskrbno živeli.

Ni težko zaključiti, da so izginotja povezana s tako imenovanimi *ravbšiči*, s krivolovom. Zagotovo drži, da je bil krivolov za domačine sprejemljiv, če je bil zmeren in če ga je bilo ravno toliko, da je lovec nahranil svojo družino – in nič več kot to. Divji lovci na tem območju

³ Gre za klasično tabuiziranje določenega obdobja s praktičnega in seveda tudi vraževernega vidika. Noči so bile dolge in mrzle in kdor se je izgubil, je bilo z njim konec, zato se v hribe in v gozd ni smelo hoditi. Na ta praktični vzgib so nato pripeli vse vraže.

so sami širili legende o skrivnostnih dogodkih, da bi imeli mir pred neželenimi opazovalci. Najlažje jim je bilo nesrečo katerega izmed svojih znancev namerno prikazali kot maščevanje skrivnostnih sil, ki domujejo v okoliških gorah. Nekateri indici govorijo celo o tem, da so lovci sami poskrbeli za tiste, ki so začeli prekomerno izkoriščati naravne danosti, saj je zaradi tega začelo zmanjkovati hrane za druge. Ali iz osebnih razlogov. O tem govori tudi knjiga *Zlati rep* Borisa Žagarja. V tem kontekstu ne moremo niti mimo *gošarjev*, med katerimi je bila prav tako cela vrsta nekdanjih *ravbšicarjev* in so se med vojno skrivali na območju Pokljuke in delno tudi Jelovice. Tudi njim pripisujejo nekaj izginotij, kar pa je danes tako rekoč nemogoče dokazati.

Kje se skriva resnica?

So se na teh temeljih postavljale strašljive govorice o izginotjih, časovnih ugankah in grozljivih občutkih, ki naj bi se dogajali v gozdovih in hribih nad Bohinjskim jezerom, in krožile iz

roda v rod ter pridobivale mističnost zaradi časovne distance od resničnih dogodkov? Vsega tega najbrž ne bomo izvedeli nikoli, a razlaga se zdi od vseh naštetih možnosti še najbolj verjetna. Kar pa ni porok, da je tudi resnična. Še danes, to lahko zapišem po lastni izkušnji, Bohinjci o teh stvareh ne govorijo radi. Moj vir, na primer, je bil najprej pripravljen pomagati, potem pa si je nenadoma premislil. Ko sva se ponovno slišala čez nekaj časa in sem že prišel do tistega, kar bi mi lahko takoj povedal tudi sam, ali mi vsaj namignil, je bilo slišati, kot da mi je vse, kar sem mu opisal, že povedal. "Ja, sej," je rekel, kot da mi je vse to že povedal, jaz pa za njim ponavljam. A morda se v ozadju vsega tega vendarle skriva nekaj, kar je v teh hribovskih gozdovih živelo od nekdaj in skrbi, da bi ostali taki, kakršne jih je "Bohinjecem od svojega podaril bog". Se morda bela gospa (ena izmed inčič smrti), ki se sprehaja po gozdovih v teh krajih, neslišno približa tistemu, ki se pregreši zoper naravni zakon, in ga za vedno

vzame s seboj v svoj skrivnostni svet? Ali take ljudi kamniti šif (čoln, jadrnica), skala v obliki jadra, ki stoji nad staro železniško postajo ob progi z Bleda v Bohinjsko Bistrico, zares odpelje na drugi svet? Morda šesterokrake zvezde, ki jih še danes najdemo vrezane na starih lesenih vratih ali zibkah, zares ščitijo speče bohinske otroke pred morno taco ali trutamoro, ki jim skrivaj pije kri? Resnica je nekje zunaj. Saj veste.

Viri:

Marija Cvetek: *Bajeslovno izročilo v bohinskem folklornem pripovedništvu. Traditiones* 34/2 (2005). 179–216.

Marija Cvetek: *Bohinjsko ljudsko pripovedništvo v delih Janeza Jalna. Etnolog.* 59/8 (1998). 225–248.

Boris Žagar: *Zlati rep*. Unigraf, 2006.

Jure K. Čokl, novinar Radia Slovenija, je univerzitetni diplomirani kulturolog in socialni antropolog. Antropološki in sociološki pogled na mite in legende ga zanima že iz časov srednje šole, zato so vraževerje, vprašanje tabujev, paranormalni pojavi in vprašanja, povezana z religijologijo, pogosto tematika njegovih oddaj.

Skrivnostni Hagshu

Prvenstvena smer v deviški steni

Aleš Česen

Po polžje se premikam po milanski obvoznici, ko se sredi avgusta z nekajtedenskega dela vračam izpod francoskih Alp. Po telefonu dobim Lukovo¹ sporočilo: "Zopet ne dobimo dovoljenja, ponujajo nam neki Hagshu, z Markom² se nama severna stena zdi še kar zanimiva."

Takrat sem resno podvomil o tem, da bomo sploh poleteli proti Indiji. Da nam Indijska planinska organizacija (IMF) ne bo izdala dovoljenja za odpravo na Rimo III, smo izvedeli že pozno spomladi. Tako smo lahko v miru izbrali nov cilj in v oči nam je padla gora z imenom Mukut Parbat v garhwalski Himalaji. Ko so nas zavrnil v drugo, so bile letalske vozovnice v New Delhi že plačane, mi trije pa z mislimi že med gorami v Himalaji. Že nekoliko apatično smo sprejeli ponujeno goro. Zgolj nekaj dni pred odhodom v Indijo je Luka na spletu zasledil, da se na taisto goro v približno istem času odpravlja tudi sloviti britanski alpinist Mick Fowler z ekipo. Super, si rečemo, mogoče pa ta Hagshu niti ne bo neki dolgočasen hrib.

Samo če s puškami pridejo po nas!

V Lehu, prestolnici Ladakha, smo si vzeli dva dni časa za nakup vse potrebne hrane in pakiranje tovorov ter opreme. Med burno debato, katere makarone moramo kupiti in kateri so zanič, priteče eden od agencijskih uslužbencev s telefonom v roki, ki ga preda Marku. On od jeze zelo hitro postane zelen. Zvezni oficir mu sporoča, da so se na IMF-u odločili, da moramo bazni tabor zapustiti do 26. oktobra. To bi pomenilo

pičlih deset dni časa za aklimatizacijo, vzpon in sestop. Vsak, ki je že kdaj malo višje gore samo od blizu pogledal, ve, da je to smešno. "Dol gremo, če pridejo s puškami po nas!" je bil Markov odgovor. Na obrazu mu je bilo videti, da misli povsem resno. Sam sem bil prvič v Indiji in po tem telefonskem pogovoru sem bil prepričan, da tudi zadnjič.

Bolj ko smo bili globoko med gorami, bolj sta hlapeli slaba volja in jeza. Na dvodnevem pohodu do baznega tabora se nam je z vsakim korakom bolj odpirala kulisa čudovitih strmih gora. Doživetje je bilo še toliko bolj intenzivno, ker smo imeli le malo informacij in znanja o gorah, v katere smo se odpravljali. Tako smo se počutili kot otroci, ki nestrpnost odvijajo svoja božična darila. In ko smo do konca odvili papir, je darilo preseglo vsa pričakovanja. Ne le naš glavni cilj, Hagshu, še ducat okoliških gora s svojimi stenami bi zagotovo navdušil še tako zahtevne in izbirčne alpiniste.

Ničesar ne smeš podcenjevati

V vsej začetni zagnanosti smo se že po dveh dneh bivanja v baznem taboru primerno otovorili in si postavili nič kaj skromen šotorček na sedlu na višini 5100 metrov. Obvezna oprema v šotoru je bil seveda tudi tablični računalnik z bogatim ter prefinjenim izborom glasbe. Malo smo bili sicer razočarani, ko je Mark ugotovil, da je levji delež skladb shranjen v "oblaku", oblakov pa od nikoder, takšnih ali drugačnih. So bili pa zaradi tega neopisljivi razgledi. Tisti ob sončnem zahodu in tisti sredi noči, ko je mirno nebo, posuto z nešteto zvezdami, sem ter tja presekali kak utrinek.

¹ Luka Lindič.

² Marko Prezelj.

Prvi strmi raztežaji
v severni steni Hagshuja
Foto: Marko Prezelj

Načrtovani vzpon po ostrem grebenu 5750 metrov visoke gore Lažan³ nas ni pretirano skrbel, zato smo razglede ob sončnem vzhodu mirno preskočili. V pričakovanju, da nas od vrha loči razgledno in zgolj nekajurno plezanje, smo se na greben samozavestno podali zgolj z enim nahrbtnikom, z enim koncem vrvi, z nekaj malega pijače in hrane

³ Ime Lažan so gori dali lokalni prebivalci.

ter s skromnim naborom ledno-skalne opreme. Podcenjevanje pa je kot že nič-kolikokrat prineslo pričakovan rezultat. Po polnih osmih urah naporega in mestoma tudi zahtevnega plezanja smo imeli za seboj kakšna dva kilometra grebena in končno stali na vrhu. Treba se je bilo pošteno potruditi, da smo do nezahtevnega terena nad sedlom, kjer nas je čakalo udobje šotorja, sestopili še pred trdo temo.

1 Iskanje zanimivih lednih prehodov v severni steni Hagshuja je bilo svojevrstna avantura.
Foto: Marko Prezelj

2 Prijetno bivakiranje po preplezanem glavnem delu severne stene Hagshuja
Foto: Marko Prezelj

3 Od pršnih plazov zglijan led, ki je bil zaradi nizkih temperatur nenavadno trd in ni omogočal hitrega napredovanja, kakršnega smo si želeli.
Foto: Marko Prezelj

Aklimatizacija s pogledom na deviško steno

Načrt za nadaljnji potek naših aktivnosti je bil jasen. Poleg konkretne aklimatizacije, kar je pomenilo spanje nekje visoko, smo si pred vzponom na Hagshu morali od bliže ogledati njegovo severno steno, a tudi vzhodno in jugovzhodno stran gore, kjer smo imeli namen sestopiti. Na koncu jugovzhodnega kraka ledenika Hagshu

sva z Markom postavila udoben šotor, ki je služil za izhodišče vseh naših nadaljnjih tur na odpravi. Naslednji dan sva si s 5600 metrov visoke vzpetine v neposredni bližini Hagshuja lahko dobro ogledala ledne linije v njegovi mogočni severni steni. Luka je medtem pozdravil svoje prebavne težave ter britansko ekipo, ki je ravno ta dan zadihana prispela v bazni tabor. Ko sva se z Markom pozno popoldne vrnila z

raziskovalnega izleta, naju je Luka že čakal pri šotoru z vrelo juho. Bila je zgolj uvod v gurmansko doživetje sredi neponovljivega okolja himalajskih gor. Naslednje jutro smo po daljšem dostopu začeli puščati sledi v novi smeri v zahodni steni gore Hana's Man. Tokrat podcenjevanja ni bilo in plezanje je šlo dokaj gladko v okviru pričakovanj. Zares vriskati, čeprav po-tihoma, saj smo vseeno še čutili redke

višinski zrak, smo začeli v zgornjem delu. Ne preveč zahtevno plezanje v granitni skali vrhunske kvalitete je bilo resnično en sam užitek. Na ostrem grebenu, na višini 6200 metrov, smo na romantičnem prostoru postavili šotorček. Vzhodna stena Hagshuja je bila od tam kot na dlani. Dobro smo si lahko ogledali njegov vršni greben, ki povezuje severni vrh z glavnim. Na naše olajšanje je bil videti tehnično lažji, kot smo se bali ob ogledu nekaterih fotografij.

Prečenje naslednji dan po grebenu do severnega vrha Hana's Mana, 6300 m, je bilo nekoliko zahtevnejše, kar se je poznalo pri naši hitrosti. Tudi nizke temperature niso bile ravno na naši strani. Kljub temu nam je s hitrim sestopom uspelo pridivjati vse do baznega tabora še tik pred nočjo.

Zadovoljni z odlično opravljeno aklimatizacijo in dobro predstavo o ključnih delih Hagshuja smo si nekaj naslednjih dni lahko privoščili zelo sproščen in udoben počitek.

Prvenstvena smer. Slovenska!

Po treh dneh počitka smo ponovno pri šotoru na ravnem koncu ledenika, ki nam služi kot malo skladišče opreme ter kot odskočna deska za nadaljnje podvige. V žargonu mu pravimo ABC (angl. Advanced Base Camp). Še v soncu skrbno pripravimo nujno opremo in odmerimo hrano za dve noči bivanja. Teža opreme, ki gre s plezalcem preko gore, je pomemben faktor pri hitrem vzponu. Kljub temu je Mark jassen: "Mali zvočnik in predvajalec glasbe gresta zraven." Prvo noč, odkar smo na odpravi kar nekajkrat prespali

v ABC-šotoru, sem zaspal zares trdno. In prav to noč smo že ob treh s polno bojno opremo začeli s triurnim pristopom do začetka severne stene Hagshuja.

Prvih dvesto metrov smo plezali po tehnično nezahtevnem plazovnem stožcu, ki pelje do tistih pravih strmin. Nekaj delov je bilo težavnih tako za noge kot za glavo. Do pasu ali čez potopljeni v prhkem snegu smo se nekako prerivali naprej. Zelo počasi. K sreči pa je z višino sneg le postal kompaktnejši in hitro smo bili pod navpičnim delom stene, kjer smo se navezali. Kar nekaj raztežajev je bilo prava *uživancija*. Zaradi trdega in krhkega ledu je bilo plezanje vse prej kot lahko, ampak še vedno užitka polno. Nekje v zgornji tretjini stene nas je ujela noč. Prostora za bivanje

nismo našli in popolnoma jasno nam je bilo, da bo treba preplezati steno vse do vrha večjega skalnega stebra tik pod severnim vrhom. Ne glede na to, koliko časa nam bo to vzelo. To nas ni vrglo s tira, saj smo v zgornjem delu pričakovali lažji teren, kjer bi lahko bili hitri. Ne z največjim zadovoljstvom smo našli trd led naklonine pretežno 70 stopinj z nekaj krajšimi strmejšimi odseki. In to je bil zares trd, steklen led. Kljub temu da smo cepine pred odhodom v steno ostro nabrusili, smo imeli občutek, da z njimi udarjamo skoraj po skali. Ura je bila točno dve ponoči, ko sva

4 Prvenstvena slovenska smer v severni steni Hagshuja Foto: Aleš Česen

5 Povsem na vrhu: malce utrujeni in zelo zadovoljni! Foto: Marko Prezelj

4 se z Lukom drug za drugim prebila preko manjše snežne opasti do Marka. Končno nekaj kvadratnih metrov ravnine. Po 23 urah gaženja in plezanja smo končno postavili šotor za dve osebi, skuhalo čaj in se zavili v hladne spalne vreče, ki pa so k sreči hitro postale tople. O kaki kuhi hrane ni bilo niti govora. No, na glasbeno obarvano kuliso vseeno nismo pozabili, se ne spodobi nositi mini zvočnika zastoj preko stene.

Kljub vsemu ne gre za tekmovalanje

Zjutraj se nam ni nič mudilo. Prav po polžje smo si pripravljali hrano in sortirali opremo. Bivakirali smo na nekakšnem pomolu v vršnem delu stene in zato pričakovali sonce, ki bi nas ogrelo. Ker se je to zgodilo šele malo pred poldnevom, in seveda zaradi naporenega prejšnjega dne, smo pač šele takrat zares začeli živeti in počasi odrinili proti vrhu. Tehnično zahtevnega plezanja od tu naprej ni bilo, bilo je pa kar nekaj ur naporenega gaženja z vzponi in spusti po dolgem snežnem grebenu, ki povezuje severni in glavni vrh Hagshuja. Pod močnim vtisom dogodkov pretekle noči in zaradi pozne ure s sestopanjem z vrha nismo silili daleč. Pičlih deset, mogoče petnajst metrov pod vrhom smo si v opast izkopali prostor za šotorček. Prav lepa sprememba je bila to delati še na svetlobi ob sončnem zahodu. Sestop zadnji dan je bil za nas največja neznanka, saj dobršnega dela možnosti zanj z aklimatizacijskih tur nismo videli. Temu primerno je bil tudi

informacije

Imen smerem nismo dali, vse linije, ki smo jih preplezali, so zelo naravne in očitne, zato se jih bo verjetno vseh prijelo ime Slovenska smer v ... Odprava Planinske zveze Slovenije Hagshu 2014 je potekala od 6. septembra do 14. oktobra 2014. Člani Marko Prezelj, Aleš Česen in Luka Lindič smo preplezali prvenstvene smeri v naslednjih gorah:

- 17. 9. Lažan, 5750 m, vzhodni greben, TD—, max. M5, 700 m (cca 2000 m dolžine), 8 h (prv.);
- 24. 9. Hana's men, severni vrh, 6300 m, zahodna stena — zahodno rebro, TD, max. IV, 1100 m, 6 h + 4 h (prv.);
- 30. 9. Hagshu, 6657 m, severna stena, ED, 70°–90°, III, 1350 m, 23 h + 4,5 h (prv.).

poglavje zase in resnična avantura. Kar nekaj krvi je steklo po naših raziskovalnih žilicah, da smo v celoti našli Poljsko smer, preplezano spoštljivih 25 let nazaj.

Nekaj dni za nami sta svojo smer v severno steno nekoliko levo od naše po izraziti rampi začrtala tudi Mick Fowler in Paul Ramsden.

Zadnji večer pred odhodom v dolino smo se prvič srečali z britansko ekipo. Niso skrivali razočaranja, da smo jim pred nosom "ukradli" smer, ki so jo imeli v načrtih tudi sami. Smo se pa po burni debati od njih poslovili v prijateljskem duhu in ne v tekmovalnem, kot bi mogoče bilo dogajanje videti za nevpletenega bralca.

Zakaj so nam na IMF dodelili le deset dni bivanja v gorah, ne vemo. Niti tega, zakaj so nas potem vendarle pustili pri miru, ne ... ●

Zdravnik ne koristi, čeprav je le en tabor stran

Pogovor z Jurijem Gorjancem

Marjan Žiberna

Življenje 43-letnega Korošca asist. mag. Jurija Gorjanca, dr. med., je že od otroštva povezano z gorami. Zadnjih dvajset let je tudi dejaven gorski reševalec zdravnik. Leta 1997 se je izpopolnjeval iz višinske medicine v Nepal, pozneje pa je iz raziskovanja omrzlin magistriral na ljubljanski medicinski fakulteti. Kot zdravnik se je udeležil več odprav v Himalajo. Leta 2000 je bil na odpravi, na kateri je Davo Karničar smučal z vrha Everesta; leta 2012 je tudi sam stopil na vrh osemtisočaka – Broad Peak, 8051 m.

Nekoč je njegovo vrhunsko kirurško znanje koristilo tistim, ki so prišli k njemu "pod nož" v slovenjgraški bolnišnici, zadnja leta pa je zaposlen v Avstriji, v bolnišnici v Šentvidu ob Glini. Kot član dežurne ekipe reševalcev prenekateri vikend preživi na Brniku, hkrati pa je vodja skupine zdravnikov reševalcev v Avstriji; trenutno deluje v Matreiu na Vzhodnem Tirolskem. Pravi, da je urgentna medicina zanj pristočasna dejavnost, ki jo jemlje smrtno resno.

Delujete v gorskih reševalnih službah pri nas in v Avstriji. Kako bi ju primerjali?

Glede kakovosti medicinske oskrbe smo enako dobri, lahko rečem vrhunski,

zaostajamo pa pri aktivacijskih časih. V Sloveniji smo imeli prvo gorsko reševalno akcijo s helikopterjem leta 1975, v Avstriji že leta 1954; tudi razvoj je bil tam hitrejši in bolj sistematičen. Avstrijci so ugotovili, da pri pomembnih obolenjih in hudih poškodbah čas resnično šteje, zarisali kroge aktivacijskih časov po vsej državi in ustvarili mrežo helikopterskih baz. Pozimi jih je 36, poleti 26. Cilj je zdravnika čim prej spraviti do bolnika, okrog tega se vse vrti. Ekipa so majhne, posadka šteje z zdravnikom vred tri ali štiri člane. Vseeno je, ali gre za staro mamo s kapjo ali poškodovanega alpinista – vse reši isti helikopter določenega območja. Vozimo se po zraku namesto po cesti, ker je tako

hitreje. V Avstriji v to vlagajo veliko sredstev, saj je helikoptersko reševanje zelo drago, pri čemer lastnik helikopterja ne zasluži veliko, saj je njegovo vzdrževanje in plačevanje ekip velik zalogaj. Navadno govorijo o pozitivni ničli in celo zanjo se morajo presneto potruditi. Tako je šla javno podprta služba Christophorus že dvakrat v stečaj. Pri nas smo še relativno poceni. Minuta leta zelo zmogljivega helikopterja B-212/412, edinega na Brniku, z močno posadko, stane okrog 30 evrov, v Avstriji jo zavarovalnice plačajo po 70 evrov, vendar je v to ceno vključeno vse – vzdrževanje in plače vseh v plovilu.

Kako se je v zadnjih dveh desetletjih spremenilo znanje na področju gorske medicine?

Časovno mejo ste kar dobro postavili. Takrat so se resne raziskave v laboratorijih in pogojih simulirane višine šele dobro začele. Prej so bila dognanja rezultat opazovanj, poročil iz gora in z nekaj raziskovalnih odprav. Gorska medicina je danes raziskovalna znanost, ki drži stik s kliničnimi vejami medicine z namenom, da imajo ljudje od tega neposredne koristi. Danes se domneve o dogajanju v človeškem organizmu v gorah preizkušajo v simuliranih laboratorijskih pogojih ali celo na živalih. Posamezni raziskovalni centri skrbijo za sodelovanje z zdravniki, ki to znanje uporabljajo in preverjajo. Pri nas je tak center na Inštitutu Jožef Stefan, kjer dobršen del raziskav vodi prof. dr. Igor Mekjavič. Danes veliko bolje razumemo delovanje organizma v gorskem okolju na vseh področjih – pri aklimatizaciji, prehrani, zdravljenju višinske bolezni, poškodbah zaradi mraza, podhladitvi ... Zato je danes, ob upoštevanju opisanih dognanj, hoja v gore veliko varnejša.

1 Jurij Gorjanc na jugozahodnem grebenu Grossglocknerja

Arhiv Jurija Gorjanca

2 Jurij Gorjanc na 8013 metrov visokem predvrhu Broad Peaka, v ozadju K2

Foto: Tadej Zorman

Kakšen je najustreznejši režim aklimatizacije na višino?

Splošno sprejeto švicarsko priporočilo svetuje, naj se nad 2500 do 3000 metri višine dnevno ne dvignemo za več kot 600 metrov; toliko naj znaša spalna višina. Ko se nad višino 2500 metrov dvignemo za 1200 metrov (v dveh dneh), priporočam dan počitka pred nadaljnjim vzpenjanjem. Za vzpone nad 6000 metrov svetujem več aklimatizacijskih dni (spanje!) nad 5000 metri. Posebej je treba poudariti, da moramo hoditi zelo počasi, brez kakršnegakoli "izpada" v anaerobno območje. Vsak večji napor z zadihanostjo, daljšo zasoplostjo ali celo izčrpanostjo ob koncu dneva znatno zveča verjetnost višinske bolezni. Pomembno je tudi zadostno spanje in uživanje ustreznih količin tekočine – večjih, kot si mislimo. Kakršnekoli bolezni (driska, prehlad ipd.) prav tako povečajo verjetnost razvoja višinske bolezni. Ta priporočila so pripravljena za najšibkejše, upoštevati pa moramo, da se posamezniki na višino odzivajo različno, zato je osebna izkušnja nepogrešljiva. Še več, višinska bolezen nas lahko ob prepoznavnem odzivu preseneti kljub osebnemu poznavanju dogajanja. Letos smo na primer slišali za smrt dveh zelo izkušenih ruskih plezalcev

na Ama Dablamu; zaradi višinskega pljučnega edema sta umrla na višini pod 5000 metri.

Do kakšnih fizioloških sprememb pride pri aklimatizaciji?

To kompleksno dogajanje v telesu lahko strnem v pet točk. Kot prvo naj omenim hiperventilacijo, ki je posledica delovanja kemoreceptorjev v krvi. Na višini začnemo nezavedno pospešeno in globlje dihati, s čimer je na voljo več kisika v krvi. Nato pride do sprememb v krvožilju: pospeši se srčni utrip in zveča minutni volumen srca, tj. količina krvi, ki jo srce prečrpa v eni minuti. Na ta način dobijo vsa tkiva več kisika. Spremembe nastanejo tudi v pljučnem žilju – dvigne se pritisk posebej v pljučnih žilah, kar poskrbi za boljšo prekrvljenost pljuč. Spremeni se alkalnost organizma, saj zaradi pospešenega dihanja izločimo več ogljikovega dioksida. Ledvice to v nekaj urah ali dnevih popravijo z izločanjem (alkalnega) urina, zato na višini odvajamo več vode. Kot zadnjo spremembo naj navedem pomnožitev rdečih krvničk. Tako se poveča količina kisika, ki je na voljo tkivom. Ta mehanizem je srednje- in dolgoročen, tako da pri krajših, do dveh tednov trajajočih vzponih nima bistvenega vpliva.

Obiskovalci visokih gora se soočajo z višinsko boleznijo, ki se kaže v glavobolu, nespečnosti, pomanjkanju teka, slabosti, lahko pa pride tudi do možganskega ali pljučnega edema. Kaj je značilno zanj?

Višinski možganski edem (VME) je zadnja stopnja akutne višinske bolezni (AVB), k naštetim začetnim simptomom bi dodal še omotico. AVB največkrat imenujemo kar višinska bolezen. V njeni končni fazi možgani tako hudo otečejo, da človek izgubi zavest, kar onemogoči hiter sestanek. Glavobola ne morejo odpraviti niti analgetiki, pojavijo se zmedenost, nezmožnost hoje, globoka nezavest, lahko tudi dvojni vid. Višinski pljučni edem (VPE) nastane z znaki AVB ali brez njih. Pri VPE zaradi povišanega tlaka v pljučnih žilah pride do okvare membrane med območjem zraka (pljučnimi mešički) in kapilarami (krvnim obtokom). Komaj tisočinko milimetra debela membrana je zelo občutljiva na zvišan tlak in posledično na vnetje. Krvena tekočina prestopi v pljučne mešičke. To oboleli med naporom začuti v hipnem in nepričakovanem drastičnem upadu fizične zmogljivosti in kasneje, med počitkom, v stalni zadihanosti, še posebej v ležečem položaju. Pojavita se kašelj in občutek stiskanja v pljučih, dihanje je pospešeno, ustnice se lahko

obarvajo modrikasto. V poznejši fazi je kašelj moker, izpljunek je lahko tudi krvav. Nagnjenost posameznikov k VPE je različna. Pri nekom, ki je že imel VPE, je pri prehitrem vzponu nad 3000 metrov verjetnost ponovitve okoli 50-odstotna. Pri vseh oblikah višinske bolezni se lahko poveča tudi telesna temperatura. Zato zaradi varnosti pravimo, da je vsako obolenje na velikih višinah višinska bolezen, dokler ne dokažemo drugače.

Poleg akutne obstaja tudi kronična oblika višinske bolezni. Za kakšne težave gre?

Za alpiniste je nepomembna; pojavlja se pri ljudstvih, ki stalno živijo nad 4000 metri. Pogosti so glavoboli, omotica, neredno bitje srca, kronična utrujenost, slab tek. Ustnice so pri teh ljudeh modrikaste, nohti se zaobljijo. Diagnozo postavimo laboratorijsko, saj je kri zelo gosta – veliko je rdečih krvničk, zato krvni strdki in njihove posledice niso redki. Kronična višinska bolezen je znana kot Mongejeva bolezen, saj jo je prvi opisal perujski zdravnik Carlos Monge.

Alpinistična dejavnost je večinoma nizko- ali srednjeintenzivna, zato naj bi se, glede na izkušnje z običajnih višin, kot vir energije v glavnem izrabljala maščoba. Alpinisti pa se vračajo z odprav z upadlimi mišicami, izgubijo pa sorazmerno malo maščobe. Kaj je razlog za to?
To je zelo kompleksno vprašanje. Ampak res je, izraba maščobe je

pomembna in primarna. Že po nekaj dnevih trekinga, kar niso ekstremne višine, se pokažejo mišice, ki so bile prej "skrite" v podkožju. Treniran gorski vodnik se lahko v porabi maščob izpili do te mere, da *kuri* zgolj maščobe, glikogen v mišicah in jetrih pa hrani za poznejši ali nepredviden napor. Zato je na cilju dnevnih etap pogosto povsem svež. Alpinisti po vrnitvi z ekstremnih višin pa nimajo samo upadlih mišic, ampak so nekako v celoti kalorično izstradani. Zaradi pomanjkanja teka in povečanih izgub ob velikih naporih telo ne dobi dovolj sestavin za izgradnjo, anabolizem, zato zapade v razgradnjo, katabolizem; poleg maščobe izgubi tudi mišice. Atrofija mišic pri dolgotrajni izpostavljenosti hudi hipoksiji je znana, pri čemer mišična funkcija ni bistveno zmanjšana. Analiza naše odprave na Broad Peak 2012 ni pokazala bistvenega upada mišične mase članov. Morda tudi zato ne, ker smo vrh osvojili v relativno kratkem času.

Nekateri alpinisti se na vzpone v visokih gorah pripravljajo s pomočjo višinske sobe. Kakšen je njen princip delovanja?
Gre za normobarično hipoksijo, tj. zmanjšanje količine razpoložljivega kisika pri normalnem atmosferskem tlaku. Ustvarimo jo z vpihavanjem dodatnega dušika v posebej prirejen bivalni prostor. Delež dušika je zato višji, delež kisika pa ustrezno manjši, pod običajnimi 21 odstotki. Tako umetno ustvarimo višinske (hipoksične)

- 3** Jurij Gorjanc v steni Košutnikovega turna
Foto: Sašo Prosenjak
4 Košutnikov turn je pri Korošcih kar priljubljen, tudi Jurij rad pleza tam.
Foto: Sašo Prosenjak

razmere. V visokih gorah gre za hipobarično hipoksijo, ko je zaradi nižjega atmosferskega tlaka zrak redkejši, manj je tudi kisika in drugih plinov. Razlike med obema oblikama hipoksije telo načeloma ne prepozna, zato lahko hipoksične razmere pri normalnem tlaku v višinski sobi izkoriščamo bodisi za aklimatizacijo bodisi za raziskave o dogajanju v telesu na višini.

Kako pogosto naši alpinisti uporabljajo višinsko sobo oz. njeno cenejšo različico, višinski šotor?

Natančnega pregleda nad tem dogajanjem nimam, saj lahko takšno sobo najame, kdor želi. V višinskih sobah Olimpijskega centra v Planici – gre za projekt prof. Mekjavića – se zvrsti kar nekaj alpinistov. Na kongresih gorske medicine slišim, da višinske predpriprave, tako v gorah kot v umetni hipoksiji, pred odpravami niso redkost. Danes vemo, da aklimatizacija v višinski sobi ali šotoru zmanjša verjetnost pojava višinske bolezni vsaj do določene višine in določene mere. S tem imam tudi sam pozitivno izkušnjo. Mislim, da je takšna priprava z vidika varnosti ustrezna, in zdi se mi prav, da se to pri doseganju cilja tudi omeni in dokumentira.

Na kaj morajo paziti uporabniki višinske sobe ali šotora?

Vedeti je treba, da taka aklimatizacija ni garancija za osvojitve vrha ali preventiva pred višinsko boleznijo. Posvaril bi torej pred nekritično uporabo višinske sobe ali šotora brez ustreznih izkušenj v gorah. Nekoč sem zapisal, da kdor ni vsaj enkrat mukoma prebedel noči na višini, se mučil s slabostjo, glavobolom in bruhanjem ter se nato umaknil na nižjo višino, pravzaprav ne ve, kako nevarna in zahrbtna je višinska bolezen. In ravno zato, kot pomoč in oporo, v določenih primerih svetujem uporabo višinske sobe ali šotora, ki se je še posebej izkazala pri pripravi posameznikov, za katere je znano, da so na višino bolj občutljivi.

Omenili ste sodelovanje z dr. Mekjavičem, ki se ukvarja s fiziologijo v ekstremnih okoljih. Na katerem področju sodelujeta?

Pri raziskovanju omrzlin, ki je kamenček v mozaiku, ki ga prof. Mekjavič s svojo mednarodno ekipo sestavlja že vrsto let. Ukvarjam se torej s področjem, ki mi je blizu po alpinistični in po kirurški plati. Srečevanja v tej ekipi pripeljejo do sponzane izmenjave mnenj in izsledkov.

Kot kirurg opravljate zahtevne operacije. Kako pogosto pa na vašo mizo pridejo ljudje, pri katerih je treba amputirati omrznjene prste ali ude?

Ko sem še operiral v Sloveniji, smo na leto obravnavali med pet in deset bolnikov z omrzlinami. K sreči smo bili

z zdravili pogosto uspešni in pri vseh alpinistih ni bilo treba opraviti amputacij. Z namenom, da v katerikoli slovenski bolnišnici lahko izpeljejo relativno preprost postopek diagnostike in zdravljenja omrzlin ter naredijo morebiten kirurški poseg, smo pred dvema letoma z našo ekipo v *Zdravniškem vestniku* objavili izvirni prispevek – smernice za obravnavo bolnikov z omrzlinami. V tej ekipi je tudi prof. dr. Metka Milčinski, ki ji gre glavna zasluga, da je diagnostika omrzlin s trifazno scintigrafijo kosti v Sloveniji danes uveljavljen in standardiziran postopek. S to preiskavo določimo, ali mora poškodovani ostati v bolnišnici in tudi, ali bodo potrebne amputacije oz. kako zelo se mudi z različnimi oblikami zdravljenja.

Na odpravi Koroška 8000 ste imeli tudi osebne plezalske cilje, ki ste jih na prejšnjih odpravah podredili svoji zdravniški vlogi. Kako gresta skupaj vloga zdravnika na odpravi in osebni plezalski cilji?

Ni preprosto. Prioritete morajo biti jasno postavljene. Na omenjeni odpravi smo imeli dobrega vodjo, Grego Lačna, ki je razumel mojo dilemo. Med člani odprave je vladala dobršna mera zaupanja. Tako sem fante opremil s kompletom zdravil in celo injekcij, če bi jih v skrajnem primeru potrebovali. Še tako dober in kondicijsko pripravljen zdravnik namreč nič ne koristi, če je le en tabor stran od dogajanja. Poleg tega smo se na gori v glavnem premikali

skupaj, vsaj pri naskoku na vrh, kar je povečalo vsakršno varnost. Vse to deluje, dokler ni hudo bolnega ali poškodovanega. Takrat so zdravnikove naloge jasne. Na to temo sem pred tem prebral kar nekaj literature, najbolj zanimiva je knjiga dr. Kennetha Kammlerja *The Doc on Everest*. Na koncu se izkaže, da najbolj odtehtajo zdravnikova temeljna odločitve in njegove osebne lastnosti.

In za konec še bolj osebno vprašanje. Leta 2000 ste postali boter nepalske deklince. Kakšna je vaša vloga v njenem življenju?

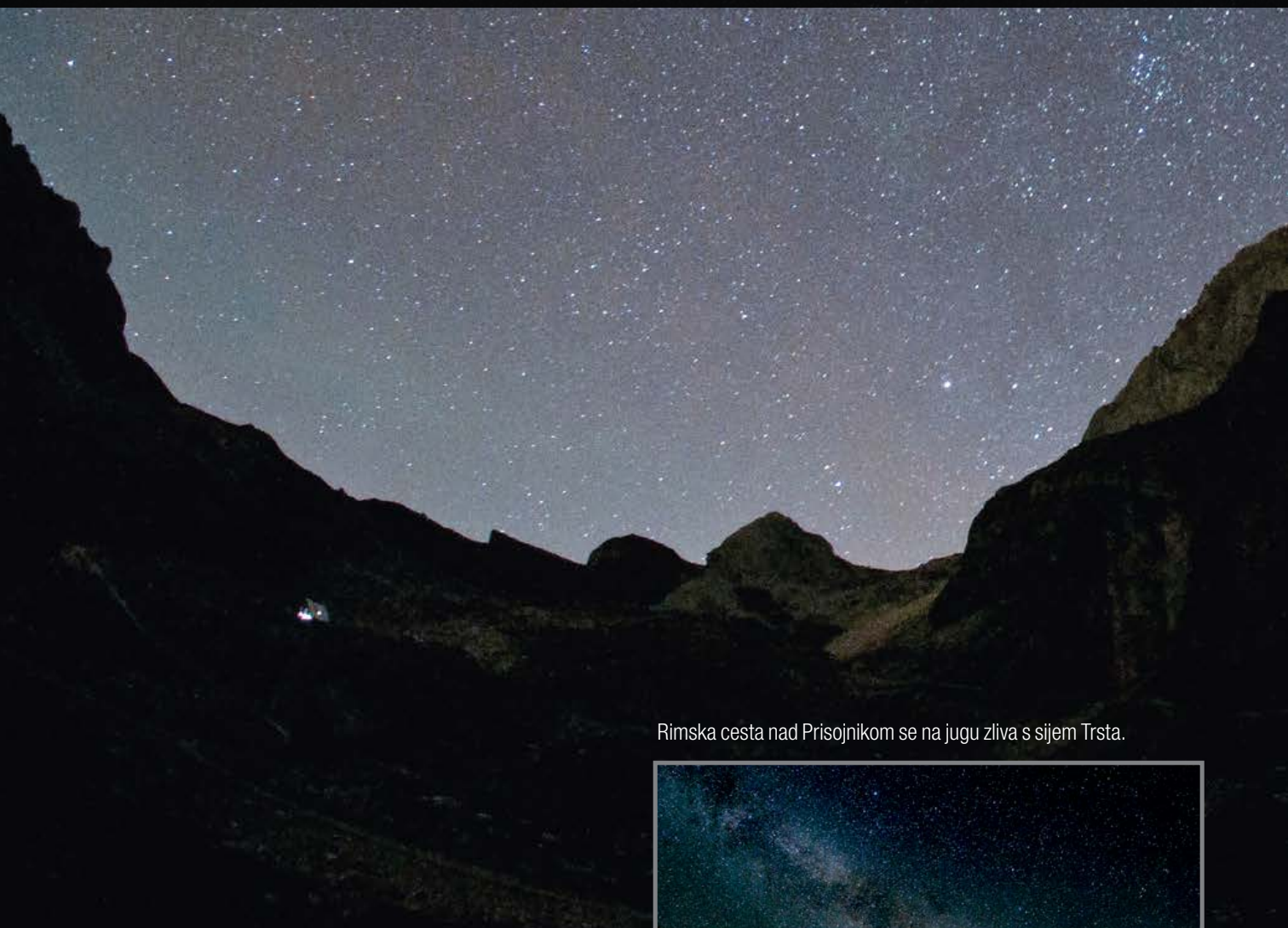
To je bilo zares lepo doživetje, a boter vsemu temu je pravzaprav Davo Karničar, saj se je dogodek nepričakovano odvil po zaključku odprave Ski Everest 2000. Župnik v Katmanduju je v nuji in hudi bolezni po porodu zakončema Shrestha krstil punčko Rosary. To je bila njuna prva hčerka, ki je začetne težave k sreči dobro prestala. Danes je to 14-letna *punca*, ki ima še dva mlajša brata in sestrice. Pred kratkim je bila pri birmi in "prevzela" jo je botra iz Katmanduja. Do sedaj sem skrbel za njeno šolanje v angleški St. Mary's School in jo po *skypu* in *e-mailu* ob dobrem sodelovanju staršev kar velikokrat gnjavil, ker so ocene zaradi preproste lenobe komaj dosegale našo dvojko. V zameno imam doma kopico risbic, fotografij in pisemc v dobri angleščini, ki se je ne bi branili niti slovenski najstniki. ●

Ohranimo temno nebo vsaj v gorah

Vincenc Nemanič

Vse več ozaveščenih ljudi želi doživljati naravo nedotaknjeno in jo s svojo prisotnostjo in ravnanjem čim manj zmotiti.

Dobrine, ki nam jih ne bi bilo treba napraviti, niso le pitna voda in čisti zrak, ampak tudi tišina in temno nočno nebo. V dolinah smo v zadnjih desetletjih namestili na javne in zasebne površine obilo nepotrebnih in neustreznih svetlobnih teles. Kvarijo nam nočno nebo, ta čudoviti oder narave z mnogimi nebesnimi predstavami in pojavi. Danes so gore v jasnem vremenu in nočeh brez Lune še zadnje območje, kjer lahko s prostim očesom ugledamo Rimsko cesto in kjer še edino lahko v globine

Rimska cesta nad Prisojnikom se na jugu zliva s sijem Trsta.

Pogled z mangartske ceste proti severu moti osvetlitev iz Beljaka. Koča pa je k sreči komaj opazna.

vesolja zremo s teleskopom. Tako kot si v gorah ne želimo poslušati hrupa niti gledati delujočih ali odsluženih naprav, si ponoči ne želimo umetne razsvetljave, še posebej, če ta sploh ni potrebna. Morda bo bralce PV o nujnosti ozaveščene ravnanja prepričalo nekaj slik, posnetih poleti v Julijskih Alpah. Tičarjev dom na Vršiču stoji tik ob gorski cesti, ki jo poleti oblegamo z vsemi prometnimi sredstvi. Naziv planinska kočica si nedvomno zasluži, saj je izhodišče za mnoge lepe ture v Julijske Alpe. Je ena redkih točk v Sloveniji s primerno nadmorsko višino, kamor si astronom ali fotograf v letnem času lahko pripelje občutljivo opremo. Na sedlu pa sredi noči

obiskovalca ne pričaka tema, temveč ga oslepi dokaj močna luč, ki osvetljuje celo pobočje Male Mojstrovke. Njen vpliv na vzhod je nekoliko oslabilen, ker svetlobo prestreže stavba. V isti noči je bilo izven dosega tega žarometna moč občudovati Rimsko cesto v vsej njeni barvitosti in veličini. Podobno neprimerna se zdi tudi premočna osvetlitev objektov na biatlonski progi na Rudnem polju. Kot primer dobre prakse, kakršna naj bi se uveljavila po vseh postojankah, naj bo kočica na Mangartskem sedlu, ki je do 22. ure osvetljena minimalno, nato jo povsem zatemnijo. Smiselno se je torej vprašati, zakaj bi morala zunaj kočice goreti močna luč, če vsi obiskovalci

spijo. Kočo dovolj označuje svetloba, ki uhaja skozi okna. Dodatno osvetljevanje ni potrebno, saj v megli nima učinka. Opravičljivo je lahko le tedaj, ko gre za varnost planincev, na primer pri pristajanju helikopterja.

Vendar ne gre samo za astronome in fotografe. Nepotrebna razsvetljava je del onesnaževanja okolja, ki ponoči moti tudi živali. Sprašujem se, kako na to nepotrebno onesnaževanje gleda Triglavski narodni park. Mar je to v skladu s predpisi o varovanju okolja ter favne?

Naj ta zapis med planinskimi društvi in planinci dvigne zavest, da je ena od dobrin slovenskih gora tudi temno nočno nebo. Ohranimo jo! ●

Tičarjev dom s ceste

Tičarjev dom z Mojstrovko

Klement Jug – **mit in resničnost**

90 let od usodnega padca

Andrej Mašera

Foto: Dan Briški

Enajstege avgusta letos je minilo 90 let, odkar se je pri plezanju prvenstvene smeri v Severni steni Triglava smrtno ponesrečil dr. Klement Jug (1898–1924). Obletnica ni vzbudila kake večje pozornosti v slovenski gorniški javnosti, očitno pa je bila razlog, da je dr. Tomo Virk, literarni zgodovinar in teoretik, esejist in prevajalec, redni profesor na ljubljanski Filozofski fakulteti, objavil knjigo, v kateri je z znanstveno doslednostjo orisal lik solkanskega filozofa, kulturnega delavca in alpinista (Tomo Virk: *Vebrov učenec. Primer Klement Jug: osebnost, diskurz, legenda*. Literarno-umetniško društvo Literatura, Ljubljana 2014. 578 str., 39 EUR). Knjigo sem pred kratkim prebral, lahko rečem na dušek, saj sem v njej našel utemeljeno razlago za nekaj, kar sem že dolgo slutil, namreč, da je dr. Klement Jug precej daleč od idealizirane podobe (nad)človeka v vseh pogledih, kakor ga je ustvarila hagiografska literatura ljudi, ki so si o njem ustvarili celostno podobo pravega mita, bolj po lastnih željah kot po dejanskem stanju.

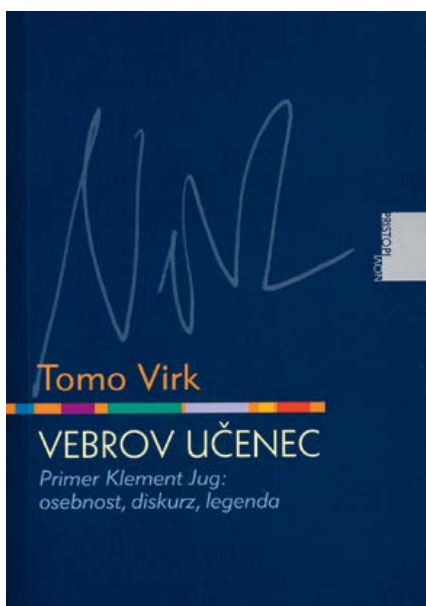
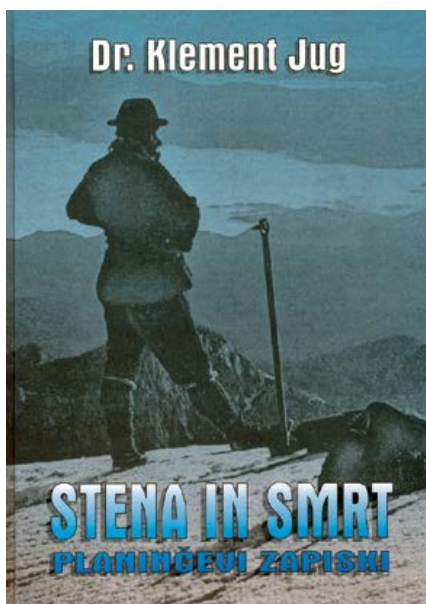
Jug kot filozof

Za pretirano povzdigovanje pomena Klementa Juga in pripisovanje hiperboličnih vrednosti njegovemu delu na filozofskem, kulturno-političnem in alpinističnem področju je zaslužnih veliko ljudi različnih intelektualnih profilov in izobrazbe. Med najpomembnejšimi je treba vsekakor omeniti v začetni fazi kar njegovega učitelja in mentorja na ljubljanski univerzi profesorja Franceta Vebra (1890–1975), potem slovenskega pisatelja Vladimirja Bartola (1903–1967) ter velikega gornika in borca za slovenske narodne pravice Zorka Jelinčiča (1900–1965). Pri tem je treba takoj poudariti, da so bili vsi trije tudi Jugovi osebni prijatelji, kar je vsekakor vplivalo na objektivnost njihove presoje in ocene njegovega dela. Virkova knjiga ne skriva namena, da Juga demitologizira. Pri tem obsežno študijo razdeli nekako v tri sklope, v katerih obravnava njegovo filozofsko mišljenje in kulturno delovanje, oris njegovega značaja ter alpinistično dejavnost. France Veber, prvi učitelj filozofije na novoustanovljeni ljubljanski univerzi, je bil najboljši študent na katedri za filozofijo graške univerze, ki jo je vodil svetovno znani filozof Alexius Meinong (1890–1920), utemeljitelj spoznavno predmetne teorije, ene od fenomenoloških smeri filozofije. Tako kot je Meinong imel Vebra za svojega duhovnega sina, je Veber privzel Juga za svojega. Od

tod tudi naslov Virkove knjige. Jug je fasciniral svojega učitelja s poglobljeno pripravljenimi seminarji, v katerih je nakazal možnost, da se bo razvil v odličnega filozofa. Virk je Jugovim filozofskim razmišljanjem namenil več kot tretjino svojega obsežnega dela. Za povprečnega bralca, ki ni vajen filozofskega diskurza, bo naporno prebijanje skozi štiri obsežna poglavja s skupnim naslovom *Vebrov učenec* verjetno prezahtevno, toda brez vsake škode jih bo lahko preskočil, kar priporoča tudi sam avtor. Proti koncu študija se je Jug začel postopno oddaljevati od mišljenja svojega učitelja in mentorja ter se pri utemeljevanju svojih stališč, temelječih na strogih etičnih načelih, vse bolj približeval psihološkemu aspektu te problematike. To je nakazal že v svoji doktorski disertaciji z naslovom *Vzorčni potek nagonskega življenja. O psihološki kavzalnosti sploh*. Po zagovoru je disertacija dobila odlično oceno z dodatkom *summa cum laude*.¹ Vendar je Vladimir Bartol nekje zapisal, da je Veber pri kasnejšem preučevanju disertacije popolnoma raztrgal. Disertacija nam danes žal ni dosegljiva, saj se je po vojni na skrivnosten način izgubila, kako, lahko samo ugibamo. Dejstvo pa je, da se je pri Jugu čista filozofija začela umikati psihologiji, kar ga je napotilo na podiplomsko izpopolnjevanje pri profesorju Benussiju v Padovi. Kasneje je nameraval študij nadaljevati v Nemčiji. V rezimeju razglabljanj o Jugovi filozofski misli je Tomo Virk prišel do zaključka, da se iz njega verjetno ne bi razvil filozof vrhunskega formata.

¹ Z največjo odliko.

Veliki glorifikator Jugove osebnosti je bil vsekakor Vladimir Bartol, avtor znamenitega romana *Alamut* (1938), ki je v novjšem času doživel tudi svetovno priznanje. Bartol je v svojem nekritičnem občudovanju Juga šel tako daleč, da je menil, da bi Jug, če bi živel dlje časa, po svojem pomenu malodane nadkrilil samega Prešerna. Vsekakor je prijatelju napisal največji *hommage*² v zbirki črtic *Al Araf*, ki je izšla tri leta pred *Alamutom* in jo nekateri štejejo celo za boljše delo (pisec teh vrstic se sicer s tem ne strinja). Kar štiri osrednja poglavja v knjigi so posvečena Jugu, seveda v občudujočem in nekritičnem slogu. Za Bartola, ki je bil po nazorih ničejanec in poznavalec freudovske psihoanalize, je bi Jug prototip Nietzschejevega Übermenscha

(nadčloveka), čeprav s precej izkrivljeno interpretacijo tega filozofskega pojma.

Velika ljubezen

Juga kot človeka lahko še najbolj spoznamo iz številnih pisem, ki jih je napisal svoji veliki ljubezni učiteljici Milki Urbančič. To je morda najzanimivejši del Virkove študije. Iz bogate korespondence obeh zaljubljenцев se so ohranila predvsem Jugova pisma, Milkine odgovore je Jug večinoma uničil po dokončni prekinitvi njune zveze. Zanimivo je, da so tudi Jugovi hagiografi pogosto citirali izvlečke iz njegovih pisem, a so skrbno pazili, da so prikrili številne negativne konotacije, ki kar vrejo iz njih. Virk je ubral drugo pot in je do kraja analiziral ter seciral Jugova razmišljanja, poglede in nazore. Pisma je pogosto citiral skoraj v celoti. In kakšno sliko dobimo iz teh pisem o Klementu Jugu? Na kratko povedano – ne ravno najboljšo!

Predaleč bi šli v našem prikazu, če bi se poglobljali v vsebino številnih pisem, za to bomo morali prebrati Virkovo knjigo. Jug je bil vase zaverovan egocentrični megaloman, pridigarski sitnež in tečnež, ki je ljubljeno osebo psihološko neznansko maltretiral. Za druge ljudi, v tem primeru za Milko, je postavljал zelo visoke etične in moralne standarde, skušal je povsem uravnavati njeno življenje, jo usmerjati in voditi, do sebe pa je bil precej bolj razumevajoč, brez sleherne samokritike. Vsa svoja ravnanja je skušal s prav skribomansko³ strastjo upravičiti in jim dati smisel neomajne pravilnosti. Res je, da moramo pri oceni Jugovih pogledov upoštevati diskurz tistega časa, ko je bila ženska absolutno drugorazredno bitje; tudi mnogi drugi, intelektualno veliko močnejši moški od Juga, ženskam niso priznavali niti osnovne politične, kaj šele razumske enakopravnosti. Toda – Jug je šel s pretiravanji že *ad absurdum*!⁴ Pri tem si je zamislil ljubezensko razmerje kot nekakšen platoničen odnos, v katerem bi Milka morala svojega junaka le občudovati in skoraj častiti, obenem pa biti hvaležna, da se sploh ukvarja z njo. Seveda je bila vsaka spolnost za Juga izključena, vsak plah Milkin poizkus v tej smeri je grobo zavračal, celo neko bežno božanje njenih prsi je označil kot hud prekršek, za katerega je bila seveda kriva ona, saj ga je skoraj zapeljala v skušnjava (sic!). Njun ljubezenski odnos ni bil nikoli telesno dopolnjen.

Čeprav so Milkini starši Juga sprejeli z vso prijaznostjo, je bila njegova mati nepopustljivo sovražno nastrojena do nje. Jug se ni niti malo potrudil, da bi omilil materino nasprotovanje, ampak se je brez razmisleka postavil na njeno stran. V odnosu do Milke in žensk na splošno je Jug jasno izkazal klasične znake ginofobije⁵ in celo mizoginije,⁶ Milka pa dobršno mero mazohizma, saj je predolgo trpela to čudaško in neprijetno trpinčenje. Ko je dobila službo na Otlici, se je zblížala s tamkajšnjimi učitelji, večinoma Italijani. Ko jo je Jug nekega dne obiskal, je prišel prav sredi vesele zabave; takoj je prekinil vse stike z njo, še prej pa jo je grdo oblatil pri njenih starših. Milka se je kasneje poročila z nekim italijanskim učiteljem in izginila iz Jugovega življenja.

Delo za narod

Jugovi prijatelji so radi poudarjali njegov veliki prispevek za ohranjanje slovenske samobitnosti in njega kot borca proti raznarodovalni politiki italijanskih oblasti na Primorskem. To je posebno izpostavljал njegov zvesti tovariš Zorko Jelinčič, ta mehka in dobra duša, ki je svoje celo življenje posvetil borbi proti zločinskemu fašizmu in zaradi tega veliko pretrpel po italijanskih zaporih. Jug je nedvomno izpostavil nujno nalogo, da Slovenci (v duhu časa je sicer zapisal Jugoslovani, kar nekateri danes nesmiselno spreminjajo) morajo preplezati domače stene, ker jih bodo sicer tuji. Tu je pokazal izrazit domoljuben naboj in dal mladini jasna navodila za delovanje. Poleg tega je menil, da bo z izobraževanjem in vzgojo visokih etičnih načel dvignil kulturno raven celotnega naroda. V ta namen je pripravil več predavanj za občinstvo na Primorskem, ki pa niso bogve kako uspela. Za preproste ljudi so bila verjetno koncipirana prezahtevno, izobražence pa je motil vzvišeni in pridigarski ton, s katerim je nastopal. Italijanov res ni maral, a ne zato, ker so tlačili Slovence, ampak ker jih je v svoji vrednostni klasifikaciji narodov uvrstil zelo nizko; najbolj je cenil Nemce. Knjige o socialnem darvinizmu in rasnih teorijah, več in manj vrednih narodih so bile v tistem času precej popularne in jih je Jug živahno prebiral. Očitno so imele določen vpliv na njegovo mišljenje. V njegovem vrednostnem sistemu sta npr. visoko kotirala pesnik fašist Gabriele d'Annunzio in tudi sam Mussolini, čeprav je njun narod zaničeval. V določenih elementih njegovega obnašanja in mišljenja bi

³ Skribomanija: nagnjenost k pretiranemu pisanju, pisarjenje.

⁴ Do nesmisla.

⁵ Strah pred ženskami.

⁶ Sovraštvo do žensk.

² Veliko priznanje, poklon.

lahko občutljiv opazovalec morda zasledil tudi nakazane elemente rudimentarnega protofašizma. Nekateri so tudi razglabljali, kako bi se Jug politično orientiral, če bi živel običajno dolgo življenje. Tega ne more nihče vedeti in je tako razpredanje za zgodovino povsem irelevantno.

Samomor ali nesreča?

Evgen Lovšin je v svoji zanimivi knjigi *V Triglavu in njegovi sosesčini* (SPD 1944) namenil celo poglavje Klementu Jugu. Iz njegovih pism Milki je izbral le nekaj redkih liričnih pasusov, na dolgo pa se je razpisal o možnem Jugovem samomoru v Steni. Jug je priznal, da je v rani mladosti razmišljal o samomoru. V to so ga prignale obupne razmere, ko se je družina po očetovi smrti leta 1916 zaradi bližanja soške fronte iz Solkana preselila na Gorenjsko, v skoraj sovražno okolje, ki so ga doživljali begunski Primorci na Kranjskem. Jug je moral na Bledu celo prosjačiti za hrano, kar je globoko prizadelo njegovo človeško dostojanstvo. Čeprav je bilo njegovo osnovno razpoloženje bolj ali manj mračno, pri njem nikakor ne bi našli simptomov kake resnejše depresije; turobnim mislim se je odločno uprl z bojevitim in ključovalnim značajem. Razprava o možnem samomoru ob smrtni nesreči je bila torej bolj ali manj brezpredmetna, saj so vse okoliščine nakazovale, da Jug na kaj takega v tistem času kljub boleči prekinitvi z Milko ni niti pomislil. O tem vprašanju je pisal tudi profesor Lev Milčinski, v drugi polovici prejšnjega stoletja gotovo vodilni slovenski suicidolog. Menil je, da je bilo pri Jugu izraženo podzavestno suicidalno vedenje, sicer pa sama nesreča gotovo ni bila samomor.

Odnos do ljudi in prijateljev

Jug je v odnosu do drugih ljudi povečini zavzemal elitistično in vzvišeno držo. Zanj so bili v glavnem filistri, pritlehni uživači, nezmožni dosegati vzvišene duhovne cilje. Tako tudi do prijateljev, predvsem plezalskih tovarišev, ki si jih je s karizmatično in sugestivno osebnostjo bolj ali manj podredil. Imel se je seveda tudi za najboljšega plezalca, čeprav sta Volkar in Kajzelj bila pri plezanju gotovo spretnejša. Podrediti so se mu morali pri izbiri plezalskih ciljev, prilagoditi urnik gorskih podvigov izključno njemu in ga na turi ubogati. Čeprav ni rad plezal sam, se je to kar pogosto zgodilo, saj so ga tovariši včasih pustili na cedilu, ker so si upali "protestirati" le na tak način. V svojih plezalskih spisih je ostro kritiziral njihova ravnanja, ki so se mu zdeli

Foto: Vid Pogachnik

napačna; svoje napačne korake je skušal čim bolj omiliti ali pa jih je enostavno zamolčal.

Zanimivo je, da počí v zahodni steni Planjave, ki se imenuje po njem, ni preplezal kot prvi. Prvič se je pri samostojnem poskusu umaknil, potem sta poč preplezala Vladimir Topolovec in Rajko Ložar in šele nato Volkar in Jug: slednjemu je Volkar pomagal pri ključnem prestopu od zgoraj. Je bil pa Jug več peresa in je svoje podvige znal ubesediti: s tem je ustvaril neminljiv prispevek k slovenskemu alpinizmu in mnoge navdušil za to zahtevno in imenitno dejavnost.

Jug kot alpinist

Čeprav je Virk aktivno in pasivno dobro seznanjen z alpinizmom, prepušča končno oceno o Jugovem pomenu v slovenskem alpinizmu slovenskim alpinistom. Razumem njegovo zadržanost, kajti

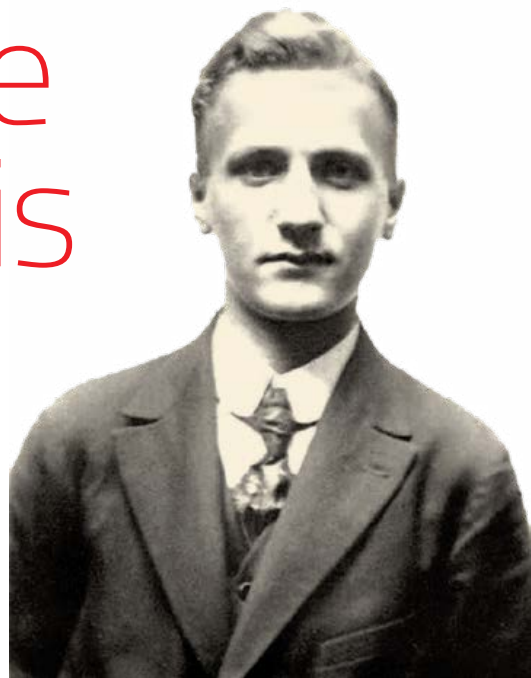
tu so mitomanska prepričanja najbolj uko-reninjena in nepremakljiva. Janko Blažej je pred pol stoletja (*Planinski vestnik*, 1957, št. 5) napisal kritični esej o Jugovem pomenu za slovenski alpinizem, pa se je nanj usul plaz žolčnih napadov, kjer je prednjačil Zorko Jelinčič in ga skušal v dolgih tiradah dokaj nerodno demantirati. Jugov pomen gotovo ni v zahtevnosti njegovih plezalskih tur. Toda gotovo je s svojo ogromno karizmo in močnim duhovnim vplivom pognal kolesje slovenskega alpinizma v razvoj, ki se vrtil v visokih prestavah do današnjega dne in se bo očitno tako vrtel še dolgo. Ocena vpliva tega neznanskega impulza, ki je žal tudi ob velikem davku mladih življenj porinil slovenski alpinizem v svetovni vrh – to je raziskovalna naloga današnje generacije slovenskih alpinistov – zgodovinarjev. Šele takrat bomo lahko zaključili magično zgodbo o samosvojem Solkancu. ●

Še neobjavljene dopisnice in spis

Klement Jug in Vladimir Topolovec

Elizabeta Gradnik

Planinski vestnik se je v letu 2004 spomnil 80. obletnice smrti dveh ponesrečenih plezalcev, Klementa Juga in Vladimirja Topolovca, z objavo zadnjega dela prepisa Jugovih plezalnih zapiskov in Topolovčevega članka *V burji in snegu*, ki govori o praznovanju novega leta (1924) petih planinskih prijateljev na Triglavu.

V Slovenskem planinskem muzeju smo ravno v letošnjem letu, ko obeležujemo njuno 90. obletnico smrti, prejeli v dar gradivo, povezano z njima. Gre za različne rokopise, dnevnike, zapiske, dopisnice, izrezke iz časopisov in fotografije. Zato se ju tokrat lahko spomnimo z objavo originalne prve strani Jugovih zapiskov in dopisnic Alojziju Volkarju v zvezi z načrtovanjem plezanjem v Severni triglavski steni in s še neobjavljenim Topolovčevim spisom *Božič na Triglavu*. Plezalne zapiske so našli pri mrtvem Jugu in njegovi prijatelji so poskrbeli za prepise, ki so bili v celoti objavljeni v *Planinskem vestniku* 1926 (str. 5, 30, 60, 77, 108). Topolovčevih člankov pa v *Planinskih vestnikih* naštejemo osem. Tokrat objavljeni se nahaja v lično urejenem zvezku z opisi tur, ki sta jih pisala skupaj s sestro Darinko v letih 1922 in 1923.

**Dopisnica Klementa Juga
Aloziju Volkarju v Ljubljano,
Solkan, 7. 7. 1924**

Dragi!

Odločil sem se tako: 16. VII. zvečer pride Kajzelj v Aljažev dom in me bo spremljal do konca julija. Potem bom pisal tebi, kedaj in kam pridi, da me boš spremljal. Glej, da brez ozira na vse prideš. Ti pojdeš z menoj en teden do 10 dni, potem bom poklical Rožmana (naj mi prinese Kajzelj njegov naslov). Ta pojde z menoj spet kakih 10 dni in nato

pride spet Kajzelj na vrsto. Disciplina! Pa bodo uspehi krasni. Zdrav! Klement

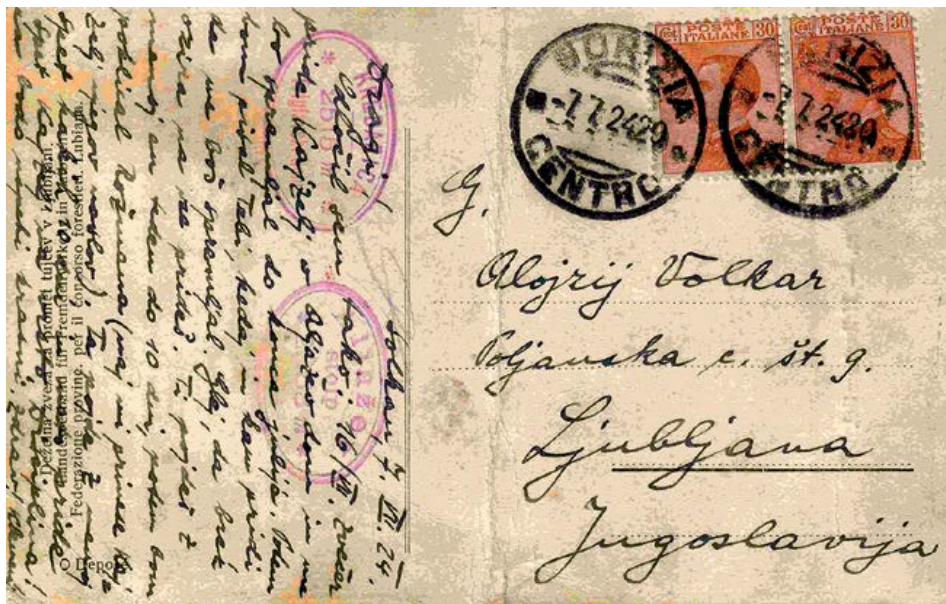
**Dopisnica Klementa Juga
Aloziju Volkarju v Ljubljano,
Solkan, 10. 7. 1924**

Tovariši!

Ako se bomo posvetovali in barantali tje in sem s kartami, ne pridemo nikamor. Ni časa za to, pa tudi ni skalaško. Vsak se drži discipline! Brez reda ne dosežemo nič velikega. Turo vodim jaz, torej se ravnajte po mojih odločitvah! Ne potrebujem 16. VII. treh (tebe, Kajzelja

in še Zorkota), marveč le Kajzelja (Zorko pojde tudi za par dni), sicer pozneje ne bo nikogar. Lahko zamenjata vrsto s Kajzeljem, a reda se držite! Sicer pojdem sam. V Kamniške ne grem. Naj se nihče ne vznemirja, češ da mu pripadejo v turi manjše partije, ker sem turo zamislil tako, da bo skozinskozi velika in zanimiva. Vsak dan kaka posebnost. Dobi mi še kakega tovariša za pozneje in mi daš naslov. Poglej h Kajzelju in Rožmanu, ali vse drži in prideta točno, kot potrebno. Treba je, da je vedno kdo z menoj, ne pa da so enkrat vsi, da so le v nadlego, drugič pa nikogar. Zdravo! Klement

Dopisnica Klementa Juga Alojziju Volkarju julija 1924 Vir Slovenski planinski muzej

**Dopisnica Klementa Juga
Alojziju Volkarju v Ljubljano,
Solkan, 11. 7. 1924**

Dragi.

Pridi torej Ti še 17. VII. zvečer a
Alj. dom. Prvi dan hočem namreč
z Zorkotom Jelinčičem preplezati
Triglavsko na lažjem med Tumovo in
nemško smerjo. S Teboj pojdem pa bolj
na desno. Domenita se s Kajzeljem, ali
pride on že 16. VII., ali pa še, ko se
Ti vrneš domov. Poskrbi, da dobim za
Kajzeljem dobrega tovariša /Rožman
in njemu podobni/. Naj jih Rožman
izbere. Rad bi tistega dolgega, ki je
bil v klubu "lojtri" in "štriki" in ki je
plezal po Tumovi poti z Rožmanom en
dan pred nami. Mislim, da se imenuje
"Cimerman" ali kako. Gotov nisem, ker
vsa imena pozabljam.

Zdravo! Klement

**Neobjavljeni spis
Vladimirja Topolovca (1922)**

Božič na Triglavu

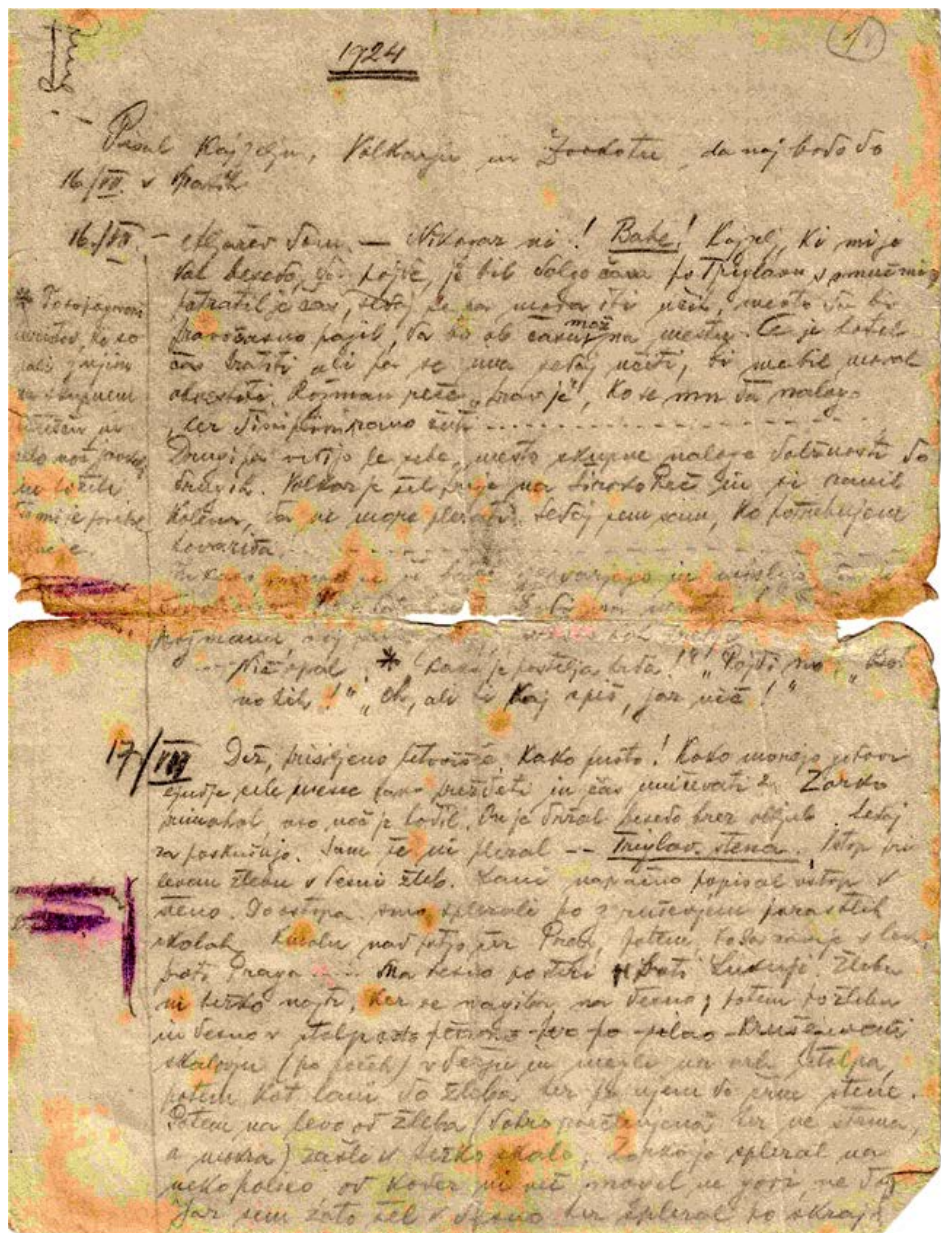
Trdo so zadoneli koraki po zmrzli, s
snegom pokriti cesti, ko smo izstopili
in odhiteli skozi Mojstrano tja proti k
nebu se dvigajočim orjakom. Ura je bila
deset in oblaki, ki so se nižali vedno
globlje, so nam prorokovali slabo vreme.
Podvzivali smo torej korake.

Nismo bili še daleč iz Mojstrane, ko
smo si že morali sami iskati poti in
gaziti sneg, ki je postajal vedno globlji.
Vendar so se poznali še sledovi stopinj
in sledeč jim, smo prišli in dveh urah do
konca Klina. Tu so stopinje prenehale in
treba je bilo pričeti z resnim delom in
iskanjem prave poti.

Začeli smo se dvigati. Sneg je bil prhek
in udirali smo se do kolen. Nataknili
smo si krpelje in stopicali navzgor.
V velikih vijugah smo se vili skozi gost
gozd višje tja proti Peklu. Pot je posta-
jala napornejša, strmina huda. Tu in
tam smo zašli na poledenele ploskve in
odvezati smo morali krpelje in si sekati
stopinje.

Visoko gori v Kotu smo že bili, ko je
zavel mrzel veter, potisnil nižje sive
oblake in pričelo je snežiti. Hiteli smo,
a vendar nismo nikamor prišli. Prav
polagoma smo se dvigali.

Tiho in enakomerno je padal sneg in
nas obsuval in odeval z lepim, nedol-
žnobelim plaščem. Mrak je nastopil in
naznanjal bližnji prihod – noči. A mi?
Rinili smo naprej v sneg, pogrezajoč se s
krplji do kolen in črez, naravnost proti
temenu očaka Triglava. – Zadnji med

Jugovi plezalni zapiski (1924) Vir Slovenski planinski muzej

nami pa je nesel na ramah majhno, pa
lepo smrečico, ki smo jo hoteli okinčati
v topli koči.

Sveti večer! Vsak hrepeni biti tega
dne doma, v družbi svojcev, vsak si
želi zveste mu duše, s katerim lahko
pokramlja o svojih tajnostih. Popotnik
si želi tega večera domov v rodno hišo,
in naj bo še tako borna in majhna. Kdor
pa ne more k ljubim znancem, ta se jih
živo spominja in hrepeni biti pri njih
in se radovati. Kdor jih pa sploh nima,
poklekne in moli k njihovim dušam,
ki žive že boljše življenje onstran reke
gorja in bede.

A mi! Baš narobe. Mi rijemo iz gorkih
izb v mrzlo, divjo naravo. Obhajati
hočemo sveti večer visoko gori, najbližje
nebu, najbližje Stvarniku. – In vsak
trenutek si mislimo, kaj se je zgodilo
tega dne pred toliko tisoč leti. – Kje si,

Betlehem, kje si zvezda vodnica, ki nas
pripelješ v pravo življenje?

In glej, kakor v odgovor na te misli so
se razkropili tam za Triglavom oblaki
in prikazala se je mogočna, svetli-
kajoča se zvezda in nam kazala pot
v višave, – v Betlehem.

Pet nas je bilo, pet modrih, a vendar
smo bili izmučeni do skrajnosti, ko smo
prispeli ob enajstih ponoči v drago nam
kočo na Kredarici, vsi premraženi in
premočeni. Še eno uro časa smo imeli
in tedaj naj prične slavn in veličastni
dogodek.

Motno je zabrela luč, a kmalu se je
ojunačila in jasno razsvetljevala delo
pridnih rok. Stane je postavil v "Aljažev
kot" smreko in se trudil okoli nje. Tone
mu je zadovoljno pomagal. Ladi je
imel opravila z ognjiščem in kot dober
kuhar je kmalu zakadil vso kuhinjo s

sobo vred z gostim dimom. Rajko je še pravočasno odprl vrata, da se nismo vsi zadušili, Lojze je pa pospravljale stole v red.

Naenkrat polom v peči, ogenj bruhne, dim se zakadi iz peči, a takoj nato vse dobro. Dimnik je bil zamašen s snegom in zato se je tako kadilo. Ko pa se je sneg stajal, je padel navzdol in zdaj je gorelo lepo.

Čaj je bil kuhan in serviran, drevesce okinčano, soba pospravljena in prezračena, ko je bila ura polnoči. Zdaj je začela polnočnica, v dolinah se ve. Tu pa je začela pojedina po dolgem stradanju in sladak počitek po trudu polni turi. S slastjo smo povživali dobrote našega dela iz Kredaričine peči. – Po pojedini pa je zadonela po vsej hiši:

"Sveta noč, blažena noč,
vse že spi, je polnoč ..."

Dasi niso bili glasovi izbrani, se je vendar milo glasila pesem v tej nebotični višini in v nas je šinila neka iskrenost, neka ljubezen do bližnjega, neki tajinstven mir, ki ga nam dolina ne more nuditi.

Ugasnili smo luč in prižgali svečice na dreveščku. Posedli smo tik ob drevescu, peli, pripovedovali in se šalili. Pojenjaval je plamen svečk, tihi smo postajali. Vsak se je zamislil v svoje želje, vsak je zasajal v preteklo leto, ko je skakal okoli

dreveščka in se radoval nad krasnimi jaslicami. In glej, tudi tu v kotu, pod smrekco, stoje jaslice in nam predočujejo važni dogodek, ki se je zgodil v tej noči. In spomnili smo se znancev, sorodnikov, ki so pred leti skupno z nami praznovali ta praznik in ki jih krije sedaj s snegom pokrita ruša. Misli so nam drvele k ljublim osebam in se bavile z njihovimi mislimi, z njihovimi dejanji.

Zadnja lučka je ugasnila, tihi smo obsedeli v kotu. Le mraz, ki je začel zopet osvajati sobo, nas je predramil iz sanj. Skočili smo pokoncu in si pripravili ležišča – ura je bila dve po polnoči. Zunaj pa ni bilo sledu več o snegu in viharju, ki je razgrajal pred par urami. Jasno so svetile zvezde in obsevale mogočno teme Triglava, le v dalji, tam na jugu, so se podili oblaki in jadrali v daljino.

Legli smo k počitku, hitro in lahno nas je zanesel angel sna v drugi svet. Bili smo v dolini, pri znancih, se radovali nad radostjo drugih, dočim sami nismo bili srečni in zadovoljni. A zopet smo se čutili tu v višavah, prosti in srečni, zadovoljni in živeč v neki neizmerni, neizrečeni sreči.

Mraz nas je spravil z ležišč. Skočili smo pokoncu, pospravili, kar smo razmetali s pripravljanim prenočišč, si skuhal

Mogočni stebri Severne triglavske stene

Foto: Tomaž Marolt

čaj, kakao in se spravili nato na blagoslovljene kolače. To so nam dišali!

Tam pred nami pa se je dvigal v nebo mogočni Triglav in nas vabil. Zavili smo se v plašče, prijeli za cepine in odšli iz zakurjene izbe v "novi dan".

Mraz in hladan sever sta naju začela božati in podvzivali smo se, da čim prej dosežemo vrh. Toda, ko smo dospeli v stene, je bilo dosti truda. Dočim so nam prej pomagali krpilji, so nam prišle na pomoč sedaj dereze, cepini in celo vrv je igrala precejšnjo vlogo. Polagoma smo se dvigali preko poslednjih sten, zato pa je bil užitek na razgledu tem ogromnejši. – Nebo je bilo jasno in kamor si pogledal, se je vse lesketalo od bliščečega se snega. – Okoli in okoli so se vile mične doline, počivajoče pod sneženo plastjo in daleko tam na jugovzhodu se je belila Ljubljana, od koder so baš sedaj opazovali Triglav in se divili mogočnemu stasu divjih orjakov. Nazaj je šlo lažje in hitreje. Sledila je še dolga "pojedina" v topli izbi ljube Kredarice, nato pa smo ponosno odhiteli v mrzlo naravo in hiteli in hiteli, da smo dosegli večerni vlak, ki nas je srečne in zadovoljne pripeljal domov, v naročje dragih nam znancev. ●

Gradišče, 433 m, in Peseke, 428 m

Kozjansko

Planinska rekreativno-učna pot S klopce na klopco je vzklila iz želje domačine popeljati na opaznejše vrhove okoli Gorice pri Slivnici. Z označitvijo je prestopila lokalne okvire in se podala na osvajalski pohod vseslovenskih planincev in ljubiteljev narave,

ki se želijo povzpeti na posamezni vrh ali po vezni poti v isti sapi v žep spraviti vseh šest razglednikov. Vzpon na Gradišče in Peseke je najkrajša krožna možnost z razkošnim razgledom na Gorico in Slivniško jezero, med domačini znano tudi kot Kozjansko

morje, ob katerem vsako leto konec junija praznujejo kresno noč.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 433 m (Gradišče), 428 m (Peseke)

Višina izhodišča: 276 m

Višinska razlika: 309 m

Izhodišče: Gorica pri Slivnici.

WGS84: N 46,187205, E 15,430736

Jesenski pogled s Pesek na Gradišče, Slivniško jezero in Tratno Foto: Manca Čujež

PLANINSKI VESTNIK | DECEMBER 2014

Gradišče–Peseke–Sv. Helena–Col

Kozjansko

Klopce na Gradišču, Peseke, Sveta Helena in Col, uvodni štirje magneti za pohajkovanje po Slivniškem, se v vezno pot zlijejo v dolžini 13 kilometrov in v dobrih 800 metrih višine. Poleg Slivniškega jezera pohodnik

v štirih urah lahko občuduje razglede od Donačke gore prek Pohorja in Kamniško-Savinjskih Alp vse do Kuma. Še in še je razlogov, da se podamo na to pot: Sv. Helena, križišča vinsko turističnih cest,

v novembru tradicionalno poteka etnološka prireditve Martin na star način, s Cola pa lahko občudujemo Slivnico in nedaleč od klopic obiščemo okrasni vrt zakoncev Franc.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 433 m (Gradišče), 428 m (Peseke), 528 m (Sv. Helena), 550 m (Col)

Višina izhodišča: 276 m

Višinska razlika: Skupaj 841 m

Izhodišče: Gorica pri Slivnici.

WGS84: N 46,187205, E 15,430736

Sem se pripeljemo po avtocestni povezavi Ljubljana–Maribor, na izvozu Dramlje avtocesto zapustimo in zavijemo na jug proti Šentjuru in južneje proti Črnllici. Tam lahko izberemo dostop do Gorice pri Slivnici (levo ali desno), kjer zapeljemo na izhodišče, na avtobusno postajo.

Časi: Gorica–Gradišče 30 min

Gradišče–Peseke 40 min

Peseke–Sveta Helena 40 min

Sveta Helena–Col 1.15 h

Col–Gorica 50 min

Skupaj 3–4 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Barbara Gradič Oset, Matej Planko in ostali: *S klopce na klopco:*

Sveta Helena je križišče vinsko turističnih cest. Foto: Manca Čujež

Sem se pripeljemo po avtocestni povezavi Ljubljana–Maribor, na izvozu Dramlje avtocesto zapustimo in zavijemo na jug proti Šentjurju in južneje proti Črnlatici. Tam lahko izberemo dostop do Gorice pri Slivnici (levo ali desno), kjer zapeljemo na izhodišče, na avtobusno postajo.

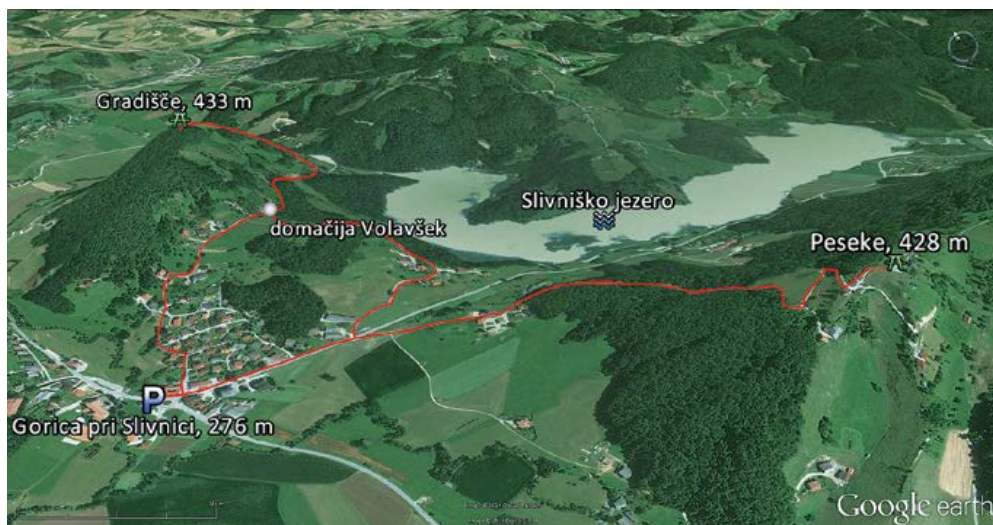
Časi: Gorica–Gradišče 30 min
Gradišče–Peseke 40 min
Peseke–Gorica 15 min
Skupaj 1.25 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Barbara Gradič Oset, Matej Planko in ostali: *S klopce na klopce: planinska rekreativno-učna pot*. PD Slivnica pri Celju, 2013.

Zemljevidi: S klopce na klopce, PD Slivnica pri Celju, 1 : 20.000, Občina Šentjur – turistična karta, Občina Šentjur, 1 : 40.000, Posavsko hribovje, Boč – Bohor, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Z avtobusne postaje se usmerimo proti krožišču in

nadaljujemo med dvema trgovinama. Po 100 metrih zavijemo levo, gremo mimo transformatorja, naprej po strmi asfaltni cesti do domačije Volavšek in nadaljujemo po makadamski cesti. Po 400 metrih zavijemo levo na Gradišče, 433 m.

Betonirana cesta nas pripelje do vinograda in zidanice, mimo katerih nadaljujemo skozi gozd do Kolarjeve zidanice (klopce). Nazaj do Volavškovih sestopimo po poti vzpona, pri domačiji pa tokrat zavijemo levo na stezo, ki nas skozi gozd pripelje

do Urlebov in naprej do ceste proti Loki pri Žusmu, ki jo prečkamo, ter po asfaltni cesti med hišami pridemo na Peseke, 428 m. Sestopimo po isti poti do glavne ceste, kjer zavijemo levo nazaj proti Gorici pri Slivnici.

Manca Čujež

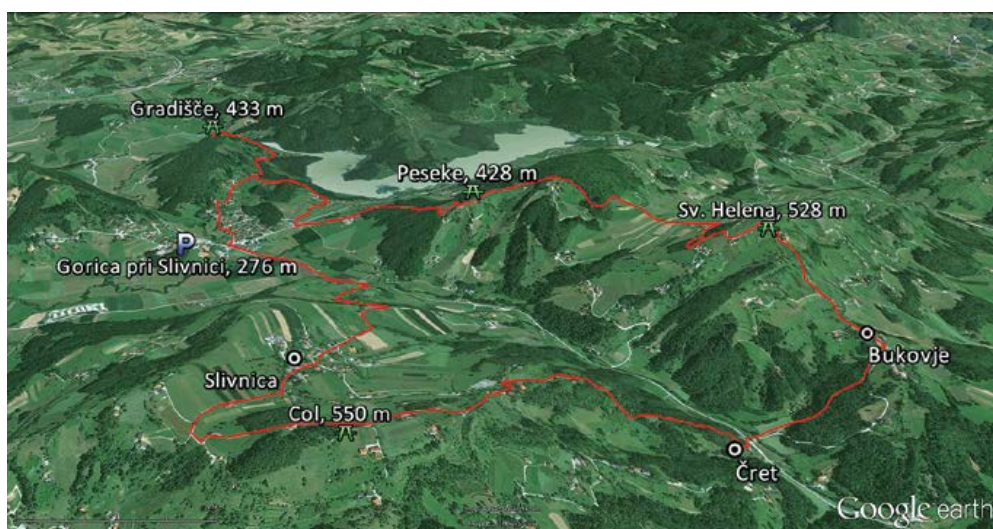
Gradišče–Peseke–Sv. Helena–Col

planinska rekreativno-učna pot. PD Slivnica pri Celju, 2013.

Zemljevidi: S klopce na klopce, PD Slivnica pri Celju, 1 : 20.000, Občina Šentjur – turistična karta, Občina Šentjur, 1 : 40.000, Posavsko hribovje, Boč – Bohor, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Z avtobusne postaje se usmerimo proti krožišču in nadaljujemo med dvema trgovinama. Po 100 metrih zavijemo levo, gremo mimo transformatorja, naprej po strmi asfaltni cesti do domačije Volavšek in nadaljujemo po makadamski cesti. Po 400 metrih zavijemo levo na Gradišče, 433 m. Betonirana cesta nas pripelje do vinograda in zidanice, mimo katerih nadaljujemo skozi gozd do Kolarjeve zidanice (klopce). Nazaj do Volavškovih sestopimo po poti vzpona, pri domačiji pa tokrat zavijemo levo na stezo, ki nas skozi gozd pripelje do Urlebov in naprej do ceste proti Loki pri Žusmu, ki jo prečkamo, ter po asfaltni cesti med hišami pridemo na Peseke, 428 m. Po cesti nadaljujemo proti domačiji Planko in pred kozolcem zavijemo

levo v gozd. Kolovoz nas pripelje do kapele ob cesti v vas Javorje, kjer za prvimi hišami zavijemo desno v hrib in po 15 minutah hoje dosežemo vrh Sv. Helene, 528 m (klopce, spomenik padlim v drugi svetovni vojni). Mimo cerkve se spustimo v vas Bukovje, kjer na križišču s kapelo zavijemo desno v dolino.

Za ekološkim otokom zavijemo desno v gozd na opuščeno cesto, ki nas pripelje v zaselek Čret, kjer prečkamo cesto Gorica–Kozje. Po betonskih stopnicah se povzpemo proti cerkvi sv. Janeza. Pred pokopališčem zavijemo levo in po 30 metrih desno pridemo na Col, 530 m. Sestopimo mimo cerkve

sv. Magdalene in skozi Slivnico po asfaltni cesti, ki pelje proti Turnemu. Pri križu pod domačijo Virant zavijemo levo v gozd in se po gozdni poti spustimo v dolino, pri transformatorju dosežemo cesto Prevorje–Gorica in po njej nadaljujemo do izhodišča.

Manca Čujež

Celotna planinska rekreativno-učna pot S klopce na klopco povezuje šesterico razglednih vrhov v krajevni skupnosti Slivnica pri Celju (Gradišče, Gaj, Peseke, Sveto Heleno, Col in Turnče), na katerih lahko najdemo poleg klopcev tudi živahne informativne table, žige in vpisne knjige. Posamezna točka je lahko samostojni cilj, povezane pa so lahko pravi podvig za vsakega, ki se želi v istem

zamahu povzpeti na vseh šest razglednikov. V slabih sedmih urah hoje nas čaka polmaratonska razdalja z dobrimi 1300 višinskimi metri.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 433 m (Gradišče), 428 m (Peseke), 528 m

(Sv. Helena), 550 m (Col), 595 m (Turnče), 419 m (Gaj)

Višina izhodišča: 276 m

Višinska razlika: Skupaj 1338 m

Izhodišče: Gorica pri Slivnici.

WGS84: N 46,187205, E 15,430736
Sem se pripeljemo po avtocestni povezavi Ljubljana–Maribor, na izvozu Dramlje avtocesto zapustimo in zavijemo na jug proti Šentjurju in južneje proti Črnllici. Tam lahko

izberemo dostop do Gorice pri Slivnici (levo ali desno), kjer zapeljemo na izhodišče, na avtobusno postajo.

Časi: Gorica–Gradišče 30 min

Gradišče–Peseke 40 min

Peseke–Sv. Helena 40 min

Sv. Helena–Turnče 1.45 h

Col–Gorica 50 min

Gorica–Gaj 30 min

Gaj–Gorica 25 min

Skupaj 6.35 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Barbara Gradič Oset, Matej Planko in ostali: *S klopce na klopco: planinska rekreativno-učna pot.*

PD Slivnica pri Celju, 2013.

Zemljevidi: S klopce na klopco, PD Slivnica pri Celju, 1 : 20.000, Občina Šentjur – turistična karta, Občina Šentjur, 1 : 40.000, Posavsko hribovje, Boč – Bohor, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Z avtobusne postaje se usmerimo proti krožišču in nadaljujemo med dvema trgovinama. Po 100 metrih zavijemo levo, gremo mimo transformatorja, naprej po strni asfaltni cesti do domačije Volavšek in

Razgledni počitek na klopci na Colu nad Slivnico Foto: Manca Čujež

Gaj, 419 m, in Rifnik, 568 m

Z vinogradi prerasel Gaj, od koder se s klopcev kot na dlani razprostira naselje Gorica pri Slivnici, je malce odmaknjen z vezne poti S klopce na klopco in zato primeren kot samostojni cilj, a sosednji Rifnik kar kliče po podaljšanju ture

onkraj slivniških meja. Na izrazitem vrhu južno od Šentjurja je na mestu največje poznoantične naselbine na Slovenskem urejen arheološki park, pod njim pa se bohotijo razvaline gradu Rifnik. V Jakobu pri Šentjurju

je vredno obiskati arboretum družine Mauer, v Zgornjem trgu v Šentjurju pa arheološko razstavo Zakladi Rifnika.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 419 m (Gaj), 568 m (Rifnik)

Višina izhodišča: 276 m

Višinska razlika: 439 m

Izhodišče: Gorica pri Slivnici.

WGS84: N 46,187205, E 15,430736

Sem se pripeljemo po avtocestni povezavi Ljubljana–Maribor, na izvozu Dramlje avtocesto zapustimo in zavijemo na jug proti Šentjurju in južneje proti Črnllici. Tam lahko izberemo dostop do Gorice pri Slivnici (levo ali desno), kjer zapeljemo na izhodišče, na avtobusno postajo.

Časi: Gorica–Gaj 30 min

Gaj–Gajšek 15 min

Gajšek–Rifnik 45 min

Rifnik–Šentjur (Nova vas) 30 min

Nova vas–Gorica 30 min

Skupaj 2.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Barbara Gradič Oset, Matej Planko in ostali: *S klopce na klopco: planinska rekreativno-učna pot.*

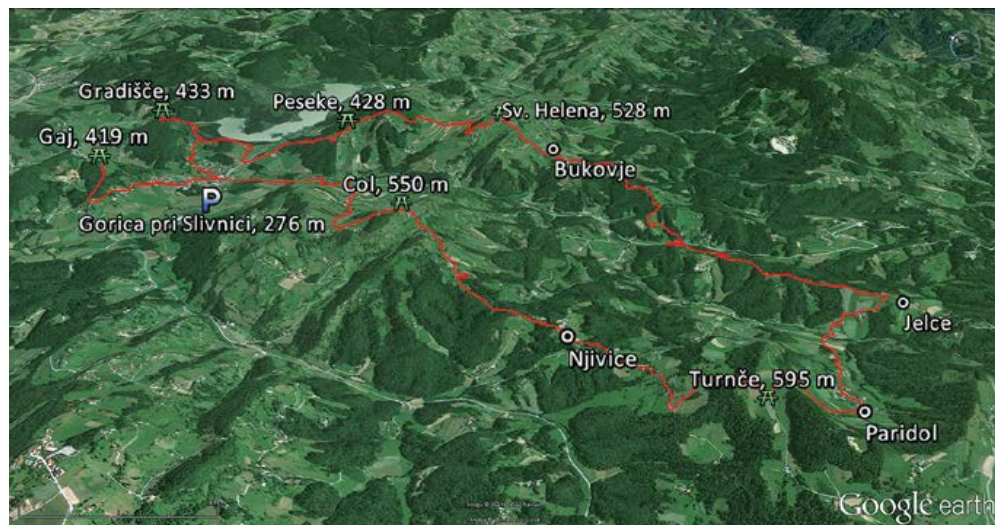
PD Slivnica pri Celju, 2013.

Rifnik z razvalinami gradu na severnem pobočju hriba Foto: Manca Čujež

nadaljujemo po makadamski cesti. Po 400 metrih zavijemo levo na Gradišče, 433 m. Betonirana cesta nas pripelje do vinograda in zidanice, mimo katerih nadaljujemo skozi gozd do Kolarjeve zidanice (klopce). Nazaj do Volavškovih sestopimo po poti vzpona, pri domačiji pa tokrat zavijemo levo na stezo, ki nas skozi gozd pripelje do Urlebov in naprej do ceste proti Loki pri Žusmu, ki jo prečkamo, ter po asfaltni cesti med hišami pridemo na Peseke, 428 m. Po cesti nadaljujemo proti domačiji Planko in pred kozolcem zavijemo levo v gozd. Kolovoz nas pripelje do kapele ob cesti v vas Javorje, kjer za prvimi hišami zavijemo desno v hrib in po 15 minutah hoje dosežemo vrh Sv. Helene, 528 m, (klopce, spomenik padlim v drugi svetovni vojni). Mimo cerkve se spustimo v vas Bukovje, kjer na križišču s kapelo zavijemo levo proti Cerju. Po dobrih 500 metrih zavijemo desno in nadaljujemo po makadamski cesti mimo domačije Kosaber do glavne ceste Gorica pri Slivnici–Kozje, kjer zavijemo desno. Po 50 metrih zavijemo levo in po kolovozih in gozdnih poteh nadaljujemo proti

zaselku Jelce ter mimo hiš po asfaltni cesti do vasi Paridol, kjer pri Domu krajanov v daljavi vidimo klopce na golem sedlu, do koder se povzpemo med hišami in vinogradi. S sedla se spustimo do kmetije Koprivec, kjer desno zavijemo v gozd, nadaljujemo čez travnik levo do samotne hiše in se po cesti spustimo do zaselka Njivice. Pred igriščem

zavijemo levo na kolovoz in sledimo označeni poti do Cola, 550 m. Sestopimo mimo cerkve sv. Magdalene in skozi Slivnico po asfaltni cesti, ki pelje proti Turnemu. Pri križu pod domačijo Virant zavijemo levo v gozd in se po gozdni poti spustimo v dolino, pri transformatorju dosežemo cesto Prevorje–Gorica in po njej nadaljujemo do izhodišča v Gorici pri Slivnici

in od tam naravnost proti Šentjurju. Po 200 metrih zavijemo levo proti OŠ Slivnica pri Celju in mimo cerkve sv. Urbana v naselje Urban. Pri domačiji Gajšek zavijemo desno po asfaltni cesti v gozd in po 15 minutah hoje dosežemo Gaj, 419 m. Na izhodišče se vrnemo po poti vzpona.

Manca Čujež

PLANINSKI VESTNIK | DECEMBER 2014

Gaj, 419 m, in Rifnik, 568 m

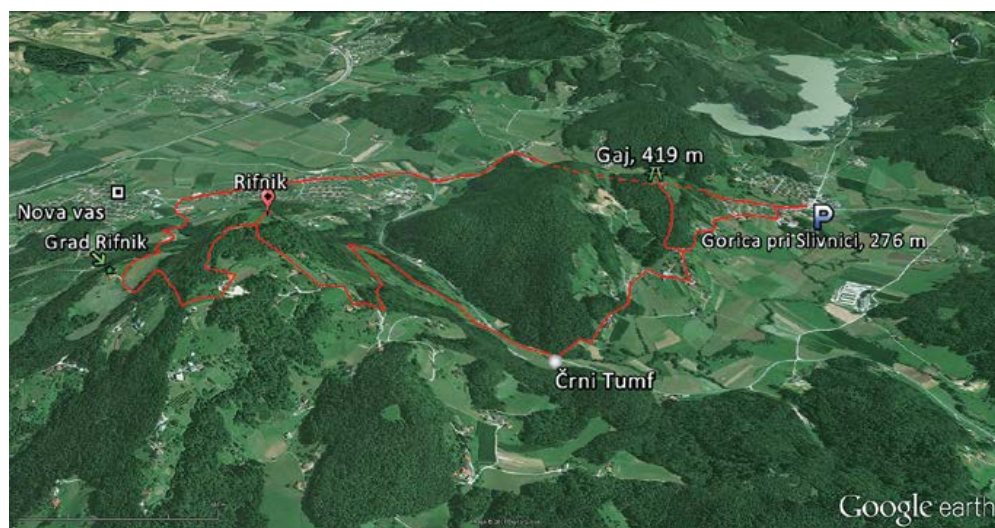

Kozjansko

Zemljevidi: S klopce na klopco, PD Slivnica pri Celju, 1 : 20.000, Občina Šentjur – turistična karta, Občina Šentjur, 1 : 40.000, Posavsko hribovje, Boč – Bohor, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Na izhodišču se usmerimo proti Šentjurju. Po 200 metrih zavijemo levo proti OŠ Slivnica pri Celju in mimo cerkve sv. Urbana v naselje Urban. Pri domačiji Gajšek zavijemo desno po asfaltni cesti v gozd in po 15 minutah hoje dosežemo Gaj, 419 m. Sestopimo do razcepa pri Gajškovih in se priključimo označeni poti na Rifnik, kjer vzporedno poteka tudi Marijina romarska pot. Nadaljujemo po asfaltni cesti v dolino do predela Črni Tumf ob glavni cesti Šentjur–Planina pri Sevnici. Prečimo jo, zavijemo desno in čez nekaj metrov pri prvi domačiji zavijemo levo med hišami na stezo, ki se nadaljuje ob robu gozda in se razširi in kolovoz. Po njem se vzpenjamo mimo posameznih kmetij in skozi gozd do asfaltna ceste v naselju Goli vrh ter navzgor

do lesene turistične pisarne Hiška pod Goro (ob sobotah in nedeljah ponuja vodenje po arheološkem parku Rifnik). Tabla nas usmeri v gozd in po poti sledimo oznakam vse do vrha. Prvih nekaj metrov sestopimo po isti poti, pred vodnim zbiralnikom pa zavijemo desno navzdol na gozdno

pot, ki se strmo spušča do mesta s pogledom na razvaline gradu Rifnik. Tam opazimo prometni znak za Novo vas in Črnoico, kamor gremo po neoznačeni, a dobro uhojeni poti. Gozdna steza tik nad robom travnika pripelje do spodnjega roba travnika, kjer ga prečkamo in nadaljujemo naravnost po najizrazitejšem

kolovozu skozi gozd. Po 200 metrih smo že na odprtem pri prvi kmetiji, skozi nasad lešnikov nadaljujemo po asfaltni cesti in ji sledimo vse do doline. V naselju Nova vas, ki je od Gorice pri Slivnici oddaljeno tri kilometre, zavijemo desno po glavni cesti proti Kozjemu.

Manca Čujež

Gore so izziv in doživetje

Pogovor z Milanom Naprudnikom

Vladimir Habjan

Pogovori z Milanom Naprudnikom so vedno zanimivi, polni temperamenta, igrivosti in humorja. In to še zdaj, pri njegovih sedeminosemdesetih letih. Milan je dolgoletni sodelavec planinske organizacije, pri čemer je delal na več področjih: od varstva narave (en mandat je bil predsednik Komisije za varstvo gorske narave – KVGNG) do založništva (nekdanji predsednik Planinske založbe), en mandat pa je bil podpredsednik Združenja planinskih zvez držav Alpskega loka. A našli bi lahko še precej več.

Milan Naprudnik Foto: Vladimir Habjan

Milan Naprudnik je po izobrazbi doktor geodetskih znanosti, bil je tudi univerzitetni profesor, zato ni čudno, da je Planinska zveza Slovenije (PZS) v času njegovega vodenja založbe pospešila izdaje planinskih kart. Kot aktiven športnik je bil svoje čase tudi predsednik Atletske zveze Slovenije. V času službovanja je opravljal mnoge odgovorne naloge: bil je direktor Zavoda za regionalno prostorsko planiranje Republike Slovenije, Geodetskega zavoda Republike Slovenije ter Republiške geodetske uprave in vodil je Republiški urbanistični inšpektorat. Njegova največja ljubezen pa je področje varovanja gora. Je nekdanji predsednik CIPRE Slovenija. Torej več kot dovolj razlogov za pogovor za našo revijo. Najprej me je zanimalo, kaj si kot poznavalec planinske tematike misli o publikaciji, za katero sva opravila pogovor.

Kam bi *Planinski vestnik* kot medij, kot publikacijo, uvrstili v slovenskem prostoru? Kakšna je po vašem mnenju vloga revije: naj bi bila to predvsem revija za članstvo ali za vse, ki jih gore zanimajo?

Ob začetku izhajanja je bil *Planinski vestnik* namenjen članom planinskih

društev, pozneje je pritegnil tudi druge obiskovalce gora. Danes je to revija, zanimiva za vse ljubitelje gora, narave in varstva okolja, saj poleg planinstva prinaša tudi vsebine s kulturnega, raziskovalnega, naravovarstvenega in okoljskega področja. Pridobila si je mednarodni ugled. Sam imam precej mednarodnih stikov preko strokovnih združenj ter prijateljskih vezi in moram reči, da je revija ocenjena kot strokovno odlična, vsebinsko bogata in privlačno opremljena. Tako s svojimi vsebinami po eni strani spodbuja gibanje v naravi, po drugi pa bogati duha, s čimer nedvomno prispeva k udeležanju misli Danteja Alighierija, ki je konec 13. stoletja zapisal: "Ne zmore daleč duh, če ga tišči telo, ki ni za rabo." Prepričan sem, da bo *Planinski vestnik* tudi vnaprej uspešno opravljal svoje poslanstvo.

Dolga leta ste aktivno sodelovali s PZS. Od kdaj ste član planinskega društva?

V planinsko društvo sem se prvič včlanil kot študent leta 1947. Najprej sem bil član univerzitetnega planinskega društva, potem član PD Celje, pozneje PD Ljubljana-Matica, zdaj sem včlanjen v PD Velenje.

Kaj vam osebno pomeni planinarjenje?

Hoja v gore mi pomeni veliko. Še več pa mi je pomenilo plezanje. Naneslo je, da sem s sedmimi leti v spremstvu prijateljev in svojih staršev na Raduhi utrgal prvo planiko. Še zdaj imam to v spominu. Očetov prijatelj mi je rekel: "Samo eno, planika je simbol naših gora!" Po turi je na fotografijo Raduhe napravil dve zarezi in vanjo zataknil planiko. Ko sem se leta 1945 vrnil iz izgnanstva, kamor so mojo družino pregnali Nemci, sem na podstrešju našel to fotografijo, a brez planike. V študentskem času je bila hoja v gore razvedrilo, pozneje pa mi je redna hoja v hribe postala potreba, saj me je planinarjenje razbremenjevalo napetosti na odgovornih položajih v službi. Ko hodiš po planinskih poteh, ti misli še vedno uhajajo na probleme, vezane na delo in službo, v steni pa imaš popolnoma druge skrbi. Hoja v hribe mi še vedno veliko pomeni, saj mi ponuja sprostitve in druženje s prijatelji.

Kje in kdaj ste bili nazadnje v hribih?

V zadnjih dvajsetih letih sem skoraj vsak teden v hribih. Letos me je posebej navdušil vzpon na vrh Midžor, 2169 m, s PD Velenje. To je najvišji vrh Srbije, ki meji na Bolgarijo.

Kje ste si nabrali alpinistične izkušnje? Koliko ste plezali, v katerih gorovjih? Vem, da ste še v svojih sedemdesetih letih preplezali Dolgo Nemško smer v Triglavu. Nam lahko zaupate to izkušnjo?

Plezati sem začel s Tomažem Banovcem v šestdesetih letih. Pozneje sem bil dolga leta v navezi s pokojnim Zoranom Komacem, plezal sem tudi z mlajšimi planinci. Nekatere sem popeljal celo na prvo plezalno turo. V Dolgo Nemško, ki sem jo sicer večkrat preplezal, sem leta 2000 vodil mlajšega kolega. V zadnjem raztežaju mi je padajoči kamen poškodoval ramo. Poklicala sva gorske reševalce, ki so naju potegnili iz stene. Rad bi se še enkrat zahvalil Janezu Brojanu in vsem drugim reševalcem, ki so naju potegnili iz stene in spremili čez Triglavski ledenik do koč na Kredarici.

Bil sem tudi član Kluba 4000 v okviru PZS. Imeli smo tečaje in več kot dvajset let skupaj hodili v osrednje Alpe. Največ smeri sem preplezal v slovenskih gorah, saj so mi bile najbolj blizu. Nekaj vzponov sem opravil tudi na drugih celinah: Pik P v območju Makaluja, Kilimandžaro ob svoji 75-letnici. Nisem bil vrhunski plezalec, vendar mi je bilo plezanje izziv in doživetje ter v ponos, da sem to zmožel.

V osemdesetih letih ste bili predsednik založniškega odbora. Kako vas je zaneslo v publicistične vode? Predvidevam, da ste kot geodet spodbujali izdajanje planinskih kart.

Ko je bil kolega Tomaž Banovec predsednik PZS, me je povabil, da prevzamem založniški odbor. Takrat smo začeli razvijati kartografijo v okviru geodetskega

zavoda. Od vojaške kartografije smo se odlepili z velikimi težavami, ker je Beograd to področje zadrževal zase. Sprejeli smo program pokrivanja gorskega sveta Slovenije s planinskimi kartami in jih v merilu 1 : 25.000 začeli izdelovati za civilno rabo (to je bilo prej v strogi vojaški domeni), kar je bil velik premik. Razumevanje takratnega ministrstva za okolje in prostor je bilo veliko in program planinskih kart smo uspešno izvajali. Pospešeno smo izdajali tudi planinske vodnike, za katere je skrbel Stanko Klinar. Danes so z vodniki pokrita vsa območja Slovenije, ne zgolj visokogorje, po vsebini pa je publicistična dejavnost PZS dobila raziskovalni, naravovarstveni in kulturno-zgodovinski pečat, podobno kot *Planinski vestnik*.

Na slovesnosti ob 120-letnici PZS leta 2013 v Cankarjevem domu ste bili eden od nastopajočih anketirancev. Kako je potekalo to sodelovanje?

K sodelovanju me je povabil predsednik PZS Bojan Rotovnik. To je bil sproščen pogovor, ki sem ga opravil z veseljem in ponosom.

Nekaj let ste bili predsednik Komisije za varstvo gorske narave (KVGN). Se vam zdi, da dovolj dobro skrbimo za gorsko naravo?

PZS se je dokaj hitro odzvala na Deklaracijo Agenda 21, sprejeto na Svetovni konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992. Leto za tem so v okviru PZS ustanovili Komisijo za varstvo gorske narave. Na povabilo takratnega predsednika Franca Ekarja sem prevzel njeno vodenje. Povabilo je bilo vezano na moje preteklo poklicno delo na področju varovanja narave. Štiri leta sem namreč predsedoval Stalnemu odboru Alpske konvencije, ki jo je podpisalo osem držav Alpskega loka in Evropska unija v okviru Sporazuma o varovanju Alp (1995). Stalni odbor, katerega predsedujoča država se menja, skrbi za sprejemanje in uresničevanje Sporazuma o varstvu Alp (Alpska konvencija). V štirih letih sem imel priložnost spoznati, kako se posamezne države lotevajo izvajanja tega sporazuma. Nemčija, Avstrija, Švica in Liechtenstein so na področju varstva narave in skrbi za okolje naravovarstveno in okoljsko napredne države. Podpirale so pripravo programa uresničevanja Alpske konvencije vključno s pobudo, da se določila, opredeljena v posameznih protokolih, prenesejo v ustrezne zakone držav podpisnic

Alpske konvencije. Nekatere države so imele ožje interese, npr. Italija in Francija, in so med drugim zagovarjale stališče, da je planince mogoče voziti v gore tudi s helikopterjem. O tem sva z namestnikom ministra za turizem Francije razpravljala celo med plezanjem Kratke Nemške smeri, ko sem ga prepričeval, da se v gore hodi peš. Ko smo leta 1998 predsedovanje predali Švici, je Slovenija za uspešno delo dobila priznanje tudi od Evropske unije. Predsedovanje Stalnemu odboru Alpske konvencije se je izteklo z mojim slovesom od redne zaposlitve, nadaljeval pa sem z delom v nevladnih organizacijah, kar se je zdaj tudi že izteklo. Ostajajo pa lepi spomini.

Kaj je pomenila ta izkušnja vam in kakšen pomen ima za Slovenijo?

To je bil nedvomno dober primer soočenja strokovnih predlogov in izkušenj z ekonomsko-političnimi interesi, za Slovenijo pa izziv za udeležanje skupnih obveznosti držav Alpskega loka.

Kaj si še želite narediti – morda kam splezati, se povzpeti na kak vrh, na katerem še niste bili, ali kaj drugega, kar vam do zdaj še ni uspelo?

Imam krog prijateljev, s katerimi se družimo in vsak teden naredimo kako turo. V gorah srečujem vedno več mladih družin, s katerimi se pozdravimo, včasih kakšno rečemo, kar človeka razveseli. Vse drugo, kar sem želel uresničiti, pa mi je v sedemdesetih letih planinarjenja uspelo.

1 Na Mont Blancu leta 1979

Arhiv Milana Naprudnika

2 Hoja v hribe mi še vedno veliko pomeni.

Arhiv Milana Naprudnika

3 Predsedovanje Stalnemu odboru Alpske konvencije, Les Écrins, leta 1995

Arhiv Milana Naprudnika

Kaj bi priporočili mladim, ki jih zanimajo gore?

Vključijo naj se v planinska društva, saj imajo bogate programe in skoraj vsa tudi mladinske odseke.

Kako gledate na prihodnost PZS? Bi v njenem delovanju kaj spremenili, dopolnili?

Še naprej mora igrati pomembno vlogo v spodbujanju planinstva kot sprostitve v naravi ob istočasnem varovanju narave. Kako to storiti? Naj omenim nekaj predlogov. PZS naj nadaljuje z ozaveščanjem članov planinskih društev in drugih obiskovalcev gora prek *Planinskega vestnika* in drugih javnih glasil ter poveča navzočnost v drugih medijih in v javnem delovanju zveze in posameznih društev. Potrebne so akcije za povečanje članstva, predvsem za pridobivanje mladih (šolajoče in študirajoče mladine pa tudi zaposlenih). Povezati bi se morali z drugimi nevladnimi organizacijami in z Ministrstvom za šolstvo, zlasti na področju varovanja narave in

skrbi za okolje. Z nadaljevanjem vzgajanja planinskih vodnikov za skupine tako domačih kot tujih obiskovalcev naših gora bo PZS prispevala k večji varnosti planincev in k preprečevanju ogrožanja narave. Posebno pozornost naj nameni povezovanju z drugimi uporabniki hribovskih/gorskih območij, predvsem s sodobnimi adrenalinskimi športniki, ki škodujejo naravi in ogrožajo planince na označenih planinskih poteh. Planinska zveza bi z večjo navzočnostjo v ohranjanju narave in njene biotske pestrosti ter varovanju okolja igrala v javnem življenju države vlogo, ki ji v skladu s cilji in dejavnostjo pripada.

Za konec nam povejte eno od veselih zgodb, ki ste jih doživeli v gorah!

Veselih zgodb z obiskov gora je kar nekaj. Omejil se bom res le na eno. V sedemdesetih letih sem se udeležil turnega smuka Savica-Komna-Bogatin-Dolina Triglavskih jezer-Hribarice-Kanjavec-Velska dolina-Bohinjska vrata-Krma. To je bila 50 kilometrov dolga tura s 5000 metri višinskih razlik. Prenočevali smo v koči pri Triglavskih jezerih. Doživeto, ponekod tudi zelo zahtevno; med drugim je bil tak spust čez Hribarice, ki se je končal na naslednjem grebenu, s katerega je vodja Tone Sazonov - Tonač dal znak za spust vsakemu udeležencu z dvigom roke. Če pa je smučar na ozkem prehodu na grebenu zgrešil pravo smer in padel v snežno jamo, z glavo navzdol, je dvignil obe roki. Udeleženci, ki nam je ožino uspelo prevoziti, smo vsakemu, ki se je znašel z glavo v jami, privošljivo zaploskali. ○

Spregledana divjina nad Rabeljskim jezerom

Vette Scabre

Nočem vas navajati h grehu ali bognedaj trditi, da so nauki planinskih, gorniških, alpinističnih in sorodnih šol zmotni, ampak – včasih se na turo ni dobro preveč pripraviti (seveda ob primerni izkušnosti, upoštevanju razmer, poznavanju terena itn.). Tako kot se mi nismo pripravili, ko smo se namenili na malo znane vrhove na oni strani slovensko-italijanske meje.

Mojca Stritar Kučuk

Robate glave

Do takrat Vette Scabre zame niso zares obstajale. Nekje v glavi sem sicer imela medlo podobo nečesa ne prav visokega, precej poraščenega in razbitega severno nad Rabeljskim jezerom. "Aja, tista grapasta podrtija nad jezerom," bi bil še najboljši približek mojega opisa. V blaženi nevednosti nisem bila edina, kajti več od imena in geografske določitve v dostopni literaturi o njih ni najti. Celo v bibliji Zahodnih Julijcev, slavnem in izčrpnem Buscainijevem vodniku, so zgolj omenjene. Torej je skrajni čas, da jim damo značaj, in ta je kljub razmeroma skromni nadmorski višini polnokrvno visokogorski! Gre za jugovzhodni podaljšek vrhov nad Dolino Belega potoka oziroma južni podstavek Visoke police/Cima delle Cenge, 2002 m,

na katero se navezuje prek Škrbine v policah/Forcella delle Cenge, 1820 m. Gmoto sestavljajo greben s skupnim poimenovanjem Vette Scabre. Tuma navaja še imeni Aspre Vette in nemško Rauhe Köpfe, vse skupaj pa naj bi se prevajalo kot nekaj grobega, robatega, hrapavega, podrttega. To južni in zahodni strani vrhov ter njihovem vršnemu delu čisto ustreza, saj se je od tod v moji glavi naselila zgoraj omenjena "grapasta podrtija". Na srečo pa se nadobudni obiskovalec tej krušljivi robatosti v pretežni meri izogne po vzhodni strani, skozi gozdnato dolino potoka Canale della Malga, po kateri so zagnanci iz Trbiža očistili neoznačeno pot in s tem Vette Scabre odprli pohodniškemu svetu. Preden se napotimo tja, se spodobi, da se posvetimo tudi njihovemu slovenskemu

imenu. Zdi pa se, da Vette Scabre naših prednamcev niso zaposlovale. Modri Tuma ne navaja slovenske različice in samo na enem od naših zemljevidov se pojavlja slovenski zapis Skabra. Prav mikavno in za sklanjanje precej prikladno bi bilo trem glavnim vrhovom reči Visoka, Srednja in Nizka Skabra, a odločitev o tako drznem slovenjenju naj sprejmejo bolj poklicani imenoslovci.

Za nosom na najvišji vrh

Za naše brezpotniško tržišče je Vette Scabre s forumsko objavo oživil Igor Zlodej, znani

1 V krušljivi grapi, ki pelje na glavni vrh.

Foto: Mojca Stritar Kučuk

2 Edinstven pogled na skupino vrhov nad Belim potokom Foto: Mojca Stritar Kučuk

informacije

Zahtevnost: Zelo zahtevno brezpotje. Do krnice pod vrhovi pripelje neoznačena pot, nato pa smo prepuščeni močicem, požaganim vejam in lastnemu čutu za iskanje prehodov. Na nekaj mestih moramo poplezati v nezanesljivem skrotju.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada. Za manj izkušene je priporočljivo dodatno varovanje.

Nadmorska višina: glavni vrh 1900 m, jugovzhodni vrh 1787 m

Višina izhodišča: 965 m

Višinska razlika: glavni vrh 940 m, jugovzhodni vrh 820 m

Izhodišče: Parkirišče pri deskarskem centru oz. vojaških ostankih s topom ob Rabeljskem jezeru/Lago del Predil, 1 km od odcepa z glavne ceste iz Trbiža/Tarvisio na Predel/Predel. Z Gorenjske pridemo do tja skozi Kranjsko Goro in Rateče in pred Trbižem zavijemo levo proti Predelu, s primorske strani pa čez Predel.

Časi: Izhodišče–vodno zajetje 1–1.30 h

Vodno zajetje–krnica pod vrhovi 30–45 min

Krnica–jugovzhodni vrh–krnica 1–1.30 h

Krnica–glavni vrh–krnica 1.30–2 h

Krnica–izhodišče 1–1.30 h

Skupaj jugovzhodni vrh 4–5 h

Skupaj glavni vrh 5–6 h

Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevidi: Tabacco št. 19, Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1 : 25.000; Bovec – Trenta, Sidarta, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000.

Vzpon: Nekaj deset metrov desno (vzhodno) od parkirišča na poraščenem slemenu poiščemo neoznačeno stezico, ki se strmo vzpenja skozi gozd visoko nad potokom Canale della Malga. Pomagajo nam močici. Pri vodnem zajetju prečkamo potok in se strmo dvigujemo po zahodnem bregu. Stezica je težje opazna, usmerjajo pa nas sveže požagane veje. V krnici pod vrhovi, 1627 m, se gozd konča, na začetku melišč pod izrazitim trebušastim vrhom pa se moramo odločiti, kam želimo nadaljevati.

Jugovzhodni vrh

Iz krnice gremo v skrotasto grapo levo od trebušastega vrha. Pomagajo nam močici in stezica, višje pa nekaj starih vojaških varoval. Teren je krušljiv in terja previdnost, pravega plezanja pa ni. Pri bunkerju v škrbini zavijemo levo in sledimo

očiščenim prehodom skozi ruševje do vojaških ostankov na vrhu. Malo pod njim je urejeno zelo osnovno zavetišče.

Glavni vrh

Iz krnice se usmerimo v krušljivo grapo desno od skalnega trebuha, v kateri straši napokana luska. Pod vrhom grape se desno odcepi stranska, razdrta grapica z nekaj starimi klini, ki pripelje na poraščena pobočja. Izsekanim prehodom skozi rušje sledimo do grebena in prek vmesnega vrha, nato pa po levi strani grebena po polici pod skalami do srednjega vrha, 1860 m. Da pridemo na glavni vrh, se moramo spustiti skozi požagano ruševje v skrotasto škrbinico, nato pa poiščemo prehode po poraščenem pobočju.

Sestop: Z obeh vrhov sestopimo do krnice po poti vzpona. Lahko nadaljujemo naravnost v dolino, če želimo zaokrožiti turo, pa na dnu krnice poiščemo stezo, ki preči pobočja proti Visoki polici. V krnici pod njo dosežemo markirano pot št. 656, ki pelje v Rabelj/Cave del Predil. Nižje se nekajkrat skoraj dotakne naše poti vzpona, na katero zavijemo desno na višini malo nad 1325 m.

pa se je prestavila na drugi breg in postala manj izrazita. Zaupati smo morali požaganim vejam, ki so nas zanesljivo privedle do krnice, kjer je gozd odstopil prostor ruševju in meliščem. Nad nami se je odprl niz vršičev, razjedenih stolpov, travnato-ruševnatih pasov in gamsov, ki so nam s presenetljivo ležerno prisotnostjo potrjevali, da gneče tod ne bomo trpeli.

Kam zdaj? Pred nami je bilo kar nekaj grap in vrhov. Brez Igorjevega opisa nismo vedeli, da trbiški navdušenci nad divjino obiskujejo predvsem jugovzhodni vrh, na katerega je treba zlesti skozi grapo na levi strani najizrazitejšega

se sramežljivo vlačile okrog njih, pa so jim dodajale hipnotičen čar.

Poravnanje dolga do bunkerjev

Pod vtisom skalnatih jaslic Belega potoka smo se v dolino vrnili napol v omami, in šele ko sem se končno prebila do že omenjenega foruma, sem ugotovila, da sploh nismo bili na istem vrhu kot Igor. O kakšnih bunkerjih vendar piše! Dobro, imam pa vsaj razlog več za ponoven obisk pozabljenih divjin! Dolg sva poravnala takoj naslednje leto. V vročem julijskem popoldnevu sva si skozi neprekinjeno zasedo požrešnih klopov izborila pot v krnico pod vrhovi in se usmerila v levo grapo, ki ni nič

3 Vette Scabre od zahoda

Foto: Vladimir Habjan

4 Osamljena krnica pod vrhovi. Leva grapa pelje na jugovzhodni, desna pa na glavni vrh.

Foto: Mojca Stritar Kučuk

slovenski raziskovalec odmaknjenih kotičkov Julijskih Alp. Ker človek moje stopnje obsedenosti s točno takim tipom tur takšen zapis težko spregleda, smo se dober mesec po tem virtualnem dogodku zelo konkretno znašli na izhodišču ob Rabeljskem jezeru.

"Kdo ima s sabo Igorjev opis?" Izkazalo se je, da nihče – vsi smo se zanašali, da ga bodo imeli drugi.

"Kdo je sploh prebral Igorjev opis?" Jaz, ampak že pred nekaj dnevi.

Torej gremo malo po spominu, če ne, pa po svoje!

Brez težav smo našli neoznačeno potko, ki se je neusmiljeno vzpenjala do slikovitega vodnega zajetja. Tam nam je bil naklonjen edini vpogled v osvežujoča korita potoka Canale della Malga, še vedno strma stezica

skalnega trebuha. Nas je občutek odpeljal desno, proti višjim vrhovom, in s prehodi smo bili čisto zadovoljni. Nekaj močicev in staro požagano ruševje nas je tolažilo, da tod ne hodimo prvi, čeprav je bilo sledi osvežujoče malo. Skozi silno razmajano grapo z nekaj železnimi ostanki prve svetovne vojne in pod grožnjo ogromne luske, za katero se je zdelo, da odšteva zadnje minute v enem kosu, smo prišli na glavni greben. Do srednjega vrha, 1860 m, razen nekaj igračkanja z zelenjem težav nismo imeli, do najvišje točke, 1900 m, pa smo se morali spustiti čez skrotasto škrbinico in nato odtelovaditi po skromnih sledeh skozi načeto ruševje.

Na vrhu pa se nam je na ves glas smejala od radosti. Kajti na božanski dan, kakršnega smo čakali vso jesen, smo bili postavljeni pred edinstven pogled na plezalske ostrice nad Dolino Belega potoka.

Nič čudnega, da večina ljudi bolj široke kot visoke Vette Scabre ob tako manekenski konkurenci spregleda! Redkokje dolomitske špice Belega potoka pozirajo v tako estetski postavitvi, meglice, ki so

bolj ohrabrujoča kot njena desna sosedica. Po nezanesljivem terenu med nestabilnimi skalami, sva se ob spodbudi jeklenic in klinov izpred stotih let pritihotapila na škrbino. Tam je prvi bunker pojasnil prisotnost prastarih varoval – tod je med prvo svetovno vojno imela svojo opazovalnico avstro-ogrska stran. Na najnižjem, jugovzhodnem vrhu, 1787 m, sva pohajkovala med ruševjem in vojaškimi ostanki, ki dosežejo vrhunec v zelo zasilnem zavetišču, urejenem v kaverni pod najvišjo točko. Ampak ob estetski ekstazi prejšnje jeseni sva bila kar malo razočarana. Rabeljsko jezero je lepo in slikovito in hribi v ozadju so tudi *fajn*, toda špičevja Belega potoka se od tod sploh ne sluti! Še sreča, da smo šli prvič na turo tako slabo pripravljeni ... To seveda ne pomeni, da pojdite brez opisa na turo tudi vi. Vzemite ga s sabo, potem se pa v krnici odločite: če želite krajšo turo in brskanje po zgodovini, izberite najnižji vrh, za še večjo osamljenost in božanske razglede zavijte na glavnega, če ste res ambiciozni, pa je najbolje, da v enem zamahu spoznate oba. Oba sta tega vredna! ●

Stiki

Alpinisti so me "za življenjsko delo" nagradili z letalsko vozovnico za Nepal. Pridružil sem se osmerici prijateljev, znancev in sopotnikov pri trekingu pod Kangčendzeno, a le za začetek, sestop od Tapledžunga do Mitlunga, za dobrih tisoč metrov vzpona nazaj sem bil pa že sam. Noč in dan v mestu, potem z avtobusom do Ilama, nepalske prestolnice čaja, mlajše sestre le malo bolj vzhodno ležečega in že dolgo slavnega Dardžilinga. Do sem sva leta 1983 z ogleda Kangčendzenge pripešala s Petrom Podgornikom, tod šele se je takrat začela cesta. Želel sem do Dardžilinga naravnost čez mejni prehod Mane Banjan, pa je odprt le za domačine, meni pa je preostala le dolga in draga vožnja v dolino, čez mejo in potem nazaj gor v Dardžiling. Tiste dni je bil ves Nepal z okolico do višine 4000 metrov ovit v redko meglo, ugodno za rast čaja in neugodno za pogled na Kanč. Dva dneva poceni življenja (vse je cenejše kot v Katmanduju) sta hitro minila, spet dol in čez mejo do Karkanvite in na avtobusno postajo, znatno večjo od ljubljanske. Jaz edini zahodnjak med pisano množico in pozneje tudi edini turist na "public busu" za kakih 800 kilometrov in 15 ur nočne vožnje oddaljeno Pokharo. Nenehna, a tiha in kulturna borba za življenjski prostor: koleno sem, nogo tja, z nabito vrečo prestrežen prevelik nagib naslonjala prednjega sedeža, glavo nanjo za kratek spanec, odmor za dalbat,¹ kratki postanki za občestno "odlitje". Mimogrede in za ilustracijo novica v dnevnem časopisu: Avtobusni potnik ta in ta je sledil klicu narave, stopil na rob ceste in padel v tristo metrov globok

prepad. Življenje je res neločljiva zlitina tragike in posebnega humora. Jutro v Pokhari po pestri in poceni vožnji, lep hotel in potem v muzej – Mednarodni gorski muzej (IMM). Nekaj avtobusov šolarjev in dijakov, precej turistov. Najprivlačnejša točka za skupinsko slikanje je slovenski kotiček s postavnim parom v narodni noši. Naše plezalne slike s Himalaje in s tečajev za Nepalce so predstavili na še bolj vidno mesto, prav k lutki slovenskega himalajca v opremi iz konca sedemdesetih let, izpadla pa je tabla z Alešem Kunaverjem. Bomo morali narediti bolj slikovito, Nepalce barvitost zelo privlači. Ravno takrat je končeval zasedanje odbor za muzej s predsednikom NMA Angom Čeringom na čelu in na naslednji novinarski konferenci me je predstavil z vsemi pravimi in nepravimi zaslugami za sodelovanje

med obema zvezama – NMA in PZS. Nujno me potrebuje naslednji dan v Katmanduju na srečanju s Kitajci, je naložil. Hud improvizator je, za dvig svoje pomembnosti uporabi vse, kar je pri roki; pravi politik. S tem me je prikrajšal za dan nepalskega "morja" in mi podražil življenje za razliko cene med avtobusno in letalsko vozovnico. Dan pozneje bo namreč letel že na Japonsko. A se je "žrtev" splašala. Slovesen podpis sodelovanja med nepalsko planinsko zvezo NMA in kitajsko-tibetansko planinsko zvezo CTMA, na eni strani Ang Čering, na drugi Džang Mingšing, glavni šef vseh gorniških dejavnosti v Tibetu, seveda Kitajec; poznam ga že od leta 2005, izobražen in galanten človek. Ob njem je sedelo še pet spremljevalcev. Pri Nepalcih ves štab NMA in še ministrska piramida za turizem

Tsedron: nasmeh Azije in skrita moč. Foto: Tone Škarja

in civilno letalstvo. Pa trop novinarjev in jaz, predstavljen kot bi bil edini zaslužen za 35 let sodelovanja z Nepalci na vseh področjih. A to je potreboval Ang Čering za protiutež pomembnim Kitajcem. Napuh sicer, a koristen! V kitajski delegaciji je bila tudi gospa, ki je vsesplošno gostobesednost navzkriž in tekoče prevajala v kitajščino, nepalščino, tibetanščino in angleščino. Elegančna, v temno zeleni svili z zlatimi vzorci, Tibetanka. Na moje vprašanje, kdo je ključni človek za ekspedicijska dovoljenja, je rekla: "Prav jaz." Za Dou Čang Šenom in gospo Jangcen, s katerima smo delali od leta 1986 naprej, je prvič na tem mestu Tibetanec oziroma Tibetanka, gospa Tsedron.

¹ Tipična nepalska hrana.

Na srečanju med nepalsko planinsko zvezo NMA in kitajsko-tibetansko planinsko zvezo CTMA. Arhiv Toneta Škarje

Da poznam Laso, njihove prostore, nekaj ljudi in kar lep kos dežele, ji je bilo očitno všeč. Na večerji v neki stari palači smo precej nazdravljali in ko sem lahko kaj povedal o Sloveniji, njeni lepoti in o geografsko pomembnem mestu sredi Evrope ter še prav na vrhu najgloblje v Evropo segajočem zalivu, sem ji podaril še edini izvod planinskega koledarja s slovenskimi gorami, da ji bo v naslednjem letu lepšal pisarno. S tibetanskimi Kitajci se nam včasih kar kaj zatakne, največkrat se ne znamo obnašati orientalcem primerno. Ker zaradi protokola nisem mogel fotografirati, sem jih zaprosil za kratek sestanek naslednji dan.

V Mednarodnem gorskem muzeju v Pokhari Slovenci zavzemamo pomembno mesto.

Foto: Tone Škarja

Poleg že opisanih dveh (sinočnja gospa je bila danes dekle) so bili zraven še en Kitajec, dva Tibetanca in ogromen Rus, prava "gorila" po policijskem žargonu, najbrž varnostnik; brez besed. Na večer, ko sem sedel v Bodnatu, pa so prišli v vencu vernikov prav tri trije Tibetanci. "Tretjič – in tri je srečna številka," je rekla in so šli naprej. Morda res, a to je najbolj odvisno od načrtov naših alpinistov. Prvo naloženo dolžnost, ogled muzeja, sem opravil, druga, morda najbolj koristna, se mi je naredila kar sama, tretja je bila spet "obvezna", a lepa. Podelil sem zahvalne diplome nepalskim inštruktorjem z obrazložitvijo Bojana Pollaka, da nismo samo Slovenci izobraževali Nepalcev, temveč smo se tudi mi od njih veliko naučili, vsrkali (odvisno od posameznika, seveda) veliko izkušenj, kulture in njihovega načina

razmišljanja. Vseh 35 let dolgega obdobja tečajev je pomenilo medsebojno plemenitenje, veselje ob rasti njihovega znanja in preraščanja v polno samostojnost tudi na vzgojnem področju. To slovesnost smo opravili na NMA in mirno lahko rečem, da je bilo to zaključevanje dobe od gradnje šole do lanskega zadnjega tečaja skoraj ganljivo. A vsak otrok odraste. V tem času so iz začetniških tečajnikov postali vodniki, reševalci, gorski vodniki, vodje agencij, funkcionarji NMA. Kaj povezuje te tri dejavnosti, ki sem jih srečal tokrat? Stiki. Stiki, tudi papirnat in elektronski, a predvsem stiki med ljudmi. Za muzej je treba skrbeti. Gospod Raj, šef muzeja, je vesel vsakega nasveta in vsega, kar kdo prinese. Z NMA je možno več sodelovati, kot sodelujemo zdaj. Oni (NMA) kar naprej potujejo ali koga vabijo. Res so drugačna

organizacija, a v malem bi jih PZS moral posnemati. Odločujoče ljudi v Lasi je treba poznati, poznati njihovo delo, da jim lahko predstavimo svoje želje, načrte. Vse pa je treba spoštovati; nič manj, kot si želimo, da oni spoštujejo nas. Ne kupujemo ne njih ne njihovih gora. Le izmenjujemo si dobrine, ki jih imamo, med seboj. In konec zgodbe? Če potuješ sam, vsrkaš desetkrat več ljudi in dežele in blagoslova, kot če si v skupini. Potem dobiš moč za stike, tudi če so kdaj naporni. Spet srečaš prijatelje in znance in poveste si zelo različne zgodbe, čeprav iz iste dežele. "Pojdij tja," je stari modrec rekel Kiplingovemu Kimu in mu pokazal na belo verigo, ločnico med rumeno ravnino in neskončnim modrim nebom, "tam boš našel vse odgovore". Šel sem in tako še po svoje oplemenitil podarjeno nagrado. ●

Zadovoljstvo in nepričakovano doživetje

Spomin pa tak

Jože Četina

Gorski reševalci smo bratovščina, ki je svoje prostovoljno delo v hipu pripravljena prilagoditi spremenjenim okoliščinam, najsi bo to posameznikov ali celih postaj. To pa pomeni najtesnejše sodelovanje nekaj ur ali tudi dni. Delo reševalcev je videti kot nekakšna požrtvovalnost, dvomim pa, da se reševalci zavestno žrtvujejo. Bolj sem prepričan, da to delo radi opravljajo, da jim uspela akcija pomeni zadovoljstvo in nepričakovano doživetje, ki popestri življenje z novim izzivom in posebno pri mladem človeku utrjuje njegovo pripravljenost za spopad z okoliščinami, v katerih se mora samostojno odločati. To utrjuje tudi njegov značaj.

26. aprila 2014 je Reševalna postaja Celje v Mozirju svečano odprla brunarico, ki je kot prostor za opremo bistveno olajšala delo in omogočila hitrejši prihod reševalne ekipe na kraj nesreče. Po končanem programu so reševalci iz celjske in drugih postaj še nekaj ur ostali v prijateljskem razgovoru. Med tem živahnim razgovorom je prišel k meni starejši sivolasi gospod in me vprašal, ali sem jaz tisti zdravnik reševalec, ki je bil zraven, ko smo pred nekako štiridesetimi leti reševali poškodovano Nemko v Kamniški Bistrici. Pritrdil sem mu. V hipu mi je bilo jasno, da misli Nemko, ki smo jo reševali 22. julija 1967. Imela je poškodovano levo nogo. Kot z mitraljezom sem izstrelil vse njene podatke: ime in priimek, starost, mesto v Nemčiji, od koder je prihajala, ulico in hišno številko, poklic soproga in še kaj. Vsi so občudovali moj spomin, a sem jim seveda takoj nato povedal, da z mojo ženo in s parom iz Frankfurta že več let skupaj obiskujemo Julijske Alpe.

Reševanje trmaste planinke

Tisto leto pa sva jima hotela pokazati tudi Kamniško-Savinjske Alpe. Nameravali smo jih prehoditi od Robanovega kota do Jezerskega. Prvi dan smo v krasnem vremenu hodili od

Rogovilca do Korošice. Naslednji dan pa se je na poti z Ojstrice že pod Škarjami vse tako nesrečno končalo. Predlagal sem, da bi šel na Korošico po pomoč. Gospa pa je kljub bolečinam na vsak način hotela naprej, čeprav tudi vreme ni več kazalo dobro. Nič ni pomagalo, neomajno je vztrajala in morali smo naprej. Sprog, sicer pravnik, ji pri hoji ni mogel pomagati, ker ima od rojstva pohabljen roko. Ko smo po urah naporov le prilezli do razpotja pod vrhom Planjave, je hotela še na vrh. In tudi tega je s trmo dosegla. Začelo je rahlo deževati, zato sem ženo poslal na Kamniško sedlo po pomoč. Po dobri uri in pol je prišlo nekaj mladih fantov s čajem in nekaj suhega perila. Od Škarij pa do sedla smo hodili osem ur in štiri-deset minut.

Akcija se je nadaljevala naslednje jutro. Gospa ni več predlagala, da bi hodila, skočni sklep je bil otečen in precej boleč. Hitro sem se odpravil na pot do prvega telefona, morda v Solčavi ali šele v Lučah? Mimo Okrešlja sem tekel v Logarsko dolino in pri bifeju pod Slapom naletel na Herletovega Jožeta, ki me je z motorjem peljal v Solčavo. Tam sva več kot pol ure čakala, da sva dobila zvezo s Kamnikom. Joža me je nato peljal še v Robanov kot, kjer sem imel avto, in preko Črnavca sem se odpeljal

v Kamniško Bistrico. Avto sem pustil pri koči v Bistrici in že v temi šel ekipi z Nemko nasproti. V dolino smo prispeli skoraj istočasno, vsi nekoliko utrujeni, a veseli, da se je vse srečno končalo. Razpoložena je bila tudi poškodovanka; kar še naprej bi se peljala s tistim čudnim vozilom na eno kolo.

Srečanje v Mozirju po skoraj štiridesetih letih me je resnično razveselilo. Podobni dogodki so v splošnem skoraj nepomembni, za posameznika pa lahko pomenijo obujanje prijetnih, včasih tudi manj prijetnih spominov. Sreča je, da ima spomin navado, da deluje kot sito: kar je bilo slabo, skrbneje filtrira od tistega, kar je bilo prijetnejše. Pobrskal sem po spominu in našel še en dogodek, ki se mi je tako vtisnil v spomin.

Dolga pot do gora

6. september 1956. Vlaki so še vedno vozili počasi, zamude so bile stalne, pogosta prestopanja, mrzli vagoni z deskami namesto šip, prenatrpani vlaki, ceste pa prazne. Možnosti za avtostop je bilo malo. Vse to je bilo vzrok, da so se nam planine zdele kot nek oddaljen, drug svet. Od Celja do Rateč smo se *cijazili* skoraj ves dan in hoja v Tamar je bila potem pravi počitek in duhovna priprava za dneve, ki so prihajali.

Na poti z Ojstrice na Planjavo se je nesrečno končalo ... Foto: Miran Hladnik

Obetalo se je lepo vreme, kar je bil dodaten vzrok za dobro voljo. Tisto, kar naj bi še bila skakalnica, je bilo že za menoj. Gozd se je postopno redčil in prišel sem na jaso. Na njenem zgornjem koncu je kot hišica iz pravljice samevala kočica v Tamarju, za njo pa veličastna silhueta ene najlepših gora, kar sem jih kdaj videl.

V kuloar sem se odpravil že zelo zgodaj, saj staro navodilo priporoča, da je treba v njem prehiteti kamenje, ki začne zbujejo s sončno toploto z neznansko hitrostjo frčati mimo pa tudi vate. Srečno sem prilezel na vrh kuloarja, treba je bilo še nekaj deset metrov po trdem snegu v desno in bil sem v trdni skali. Potem pa je z lahkoto šlo naprej do vrha.

Ta veličastna gora, lepa kot pravljica, zlasti če jo občuduješ s Slemenca, ponuja enkratni razgled na vse Julijce in je na srečo dosti manj obiskovana kakor Triglav. Tudi tokrat sem bil na vrhu njen edini gost.

Ker je bila pred menoj še dolga pot, sem kmalu nadaljeval proti Špičku. Tudi tam sem posedel le nekaj minut. Videl sem, da je oskrbniku dolgčas in bi se rad pogovarjal, toda želel sem še v Trento

do izvira Soče. Tega nikoli ne opustim, kadar se mudim tam okoli. V dveh urah sem po bližnjicah prišel še na Vršič in si zagotovil ležišče, povečerjal, potem pa sedel na klopcu pred kočico in občudoval mogočno goro pred seboj. Med tem se je zmrachilo.

Nenadoma pa je večerni mir zmotil komaj slišen klic. Potem še enkrat. Slišalo se je iz smeri Prisojnika. In spet. Nobenega dvoma, nekdo je bil v stiski.

Noč v Prisojnikovem oknu

Odhitel sem k oskrbniku, ki je po telefonu takoj obvestil Jesenice. Nismo mogli drugega kot ohranjati stike s klici in žepnimi svetilkami. Zvečerilo se je že, mi pa smo čakali na reševalce iz doline. Ekipa se je končno pripeljala z džipom okoli pol dvanajste ponoči. Po kratkem posvetu so sklenili, da gre po Kopsičarjevi poti en del ekipe, drugi pa po južni strani, obe pa se snideta v Oknu.

Že sem se hotel posloviti in jim zaželeli uspeh, pa se vodja ekipe s tem ni strinjal. "O ne," je rekel in se zasmejal, "ti boš šel pa z nami. Malo nas je in če bo kaj težjega, bomo potrebovali vsakega. Si pač mobiliziran." Res jih je prišlo le sedem in vdati sem se moral v usodo. Pa saj sem bil vedno prepričan, da je naše reševanje bolj želja po doživljajih kakor

kakšno žrtvovanje. Nadel sem si nahrbtnik in bil pripravljen na odhod. Po dogovoru smo se razdelili v dve skupini. Štirje so šli po Kopsičarjevi na Okno, štirje pa po južni poti. V tej skupini sem bil tudi sam. Pazil sem, da sem hodil ves čas za istim kolegom, ki je bil precej zgovoren. Predvsem se ni mogel sprijazniti z dežjem, ki je že ves čas od Vršiča pršel. Večkrat se je ujezil: "Kdaj bo že to presneto Okno!?" Videl sem ga le v mraku in nisem vedel, kdo je in kako je videti. Pravili so mu Rado. Spustili smo se v Okno, klicali in svetili na vse strani, pa nič. Preostalo nam je le to, da smo akcijo prekinili in počakali na jutro. Dež pa je padal stalno v istem morečem ritmu. Štirje, ki so šli po Kopsičarjevi, so nesrečneža verjetno našli in se po južnem pobočju Prisojnika vrnili na Vršič. Stisnjeni med steno Okna in veliko skalo ob steni smo v tesni špranji čepeč, od zgoraj pa dežek, počakali prve znake jutra. Nato smo se drug za drugim po Kopsičarjevi spustili na Vršič. Danilo se je že, prva skupina štirih se je verjetno z rešenim že odpeljala. Za njimi so odšli tudi preostali trije reševalci iz moje ekipe. Akcija je bila uspešno zaključena.

Pa pojdem še enkrat na Prisojnik

Stopil sem v kočico, sedel v kot za pečjo, naročil čaj s slivovko in že sem zaspal. Ostati v postelji na tak krasen dan bi bil smrtni greh. Morda je trajalo kakšno uro ali nekaj več, ko sem se predramil in pogledal skozi okno. Nisem mogel verjeti: modro nebo, žarka svetloba, nobenega oblaka. Misel na spanje me je minila. Nahrbtnik na rame in že spet po južni poti na Prisojnik. Videti je bilo, da bo vreme zdržalo. Moji cilji so sedaj bili Prisojnik, Jubilejna pot na Mlinarico, Razor, Kriški podi ... V krasnem vremenu sem bil kmalu na vrhu in občudoval razgled. Julijci, Visoke Ture, Kamniško-Savinjske Alpe in vse v daljno madžarsko ravnico je bilo kot na dlani. Po zelo izpostavljeni Jubilejni poti sem nadaljeval proti zadnjemu Oknu in se po strmim pobočju spustil na Mlinarico. Ko sem prečil melišče, sem od daleč slišal žuborenje vode. Iskal sem in 20 do 30 metrov pod potjo našel kotanjo, polno tople vode. To sem izkoristil in se pošteno okopal. Razor od tu ni bil več daleč. Daleč spodaj pa sem videl tudi Pogačnikov dom, moj cilj tega dne. Gospod Poljanec se bo že potrudil in mi dal mirno sobo, kjer bom lahko spal, kajti danes zares ne grem nikamor več ... ●

Odlična tekmovalna sezona športnih plezalcev

Za športnimi plezalci je izredno uspešna tekmovalna sezona. O svojih dosežkih so spregovorili nekateri izmed njih, za oceno sezone pa smo poprosili še načelnika KŠP¹ PZS, ki je na kratko predstavil tudi dosedanje delo komisije in načrte za naprej.

Aleš Pirc, načelnik KŠP PZS:
Na organizacijskem področju
je dela vedno dovolj

Mateja Pate

Letos so tekmovalci v športnem
plezanju dosegli lepe uspehe.
Kako ocenjuješ letošnjo sezono
po tekmovalni plati?

Res je, tudi v letošnji sezoni so slovensko javnost naši tekmovalci razvajali z vrhunskimi rezultati. Vse čestitke selektorju Romanu Krajniku in pomočnici Katji Vidmar, ki sta letos prevzela vodenje članske reprezentance v nezavidljivem finančnem položaju. Nedvomno sta srebrni medalji na svetovnih prvenstvih Mine Markovič v težavnosti in Jerneja Kruderja v balvanih krona vseh uspehov letošnje sezone. Uspehov ženske ekipe smo bili vajeni že iz preteklih let, zato je še toliko bolj razveseljivo dejstvo, da se dekletom po uspehih približujejo tudi fantje. Med njimi je konstantno odlično formo v težavnosti skozi celo sezono zadržal Domen Škofic, ki se je letos prebil na zmagovalne stopničke tekem svetovnega pokala. V balvanih je svojo doslej najboljšo sezono odplezal Jernej Kruder, ki je poleg srebrne medalje na svetovnem prvenstvu dosegel tudi skupno 8. mesto v svetovnem pokalu. Z novo uvrstitvijo med prve tri na tekmi svetovnega pokala se je v svetovni vrh vrnila Maja Vidmar in dokazala, da je še vedno konkurenčna za najvišja mesta.

Tudi mladinci so se letos z evropskih in svetovnih prvenstev v domovino vrnili s kopico medalj, med katerimi kaže izpostaviti svetovno in evropsko prvakinja Janjo Garnbret, ki bo že prihodnje leto imela možnost pomeriti se v absolutni kategoriji, kar bo lahko zelo zanimiva primerjava z najboljšimi tekmovalkami sveta.

Kateri so vaši najpomembnejši dosežki pri delu KŠP v letošnjem letu?

Ena glavnih prioritet, ki si jih je vodstvo KŠP postavilo v svojem mandatu, je urejenost in preglednost finančnega poslovanja. Z vse boljšim sodelovanjem strokovnih služb PZS smo dosegli sprotno knjiženje vseh evidenc, ki imajo vpliv na finančno poslovanje komisije. Vsak poslovni dogodek, ki vpliva na računovodsko bilanco, se obdela sproti oz. se zaključi takoj po preteku koledarskega meseca. Tako smo dosegli sprotno poravnavanje vseh obveznosti komisije. Verjamem, da tudi v zadovoljstvo vseh partnerjev, ki za KŠP izvajajo svoje storitve. Za kvalitetno izvedbo tekmovanj na državnem prvenstvu sta bila letos

Aleš Pirc Foto: Arhiv Aleša Pirca

narejena dva pomembna projekta. Prvi je prilagoditev tekmovalnega sistema večji količini plezanja v mlajših in srednjih kategorijah, drugi pa seminar za sodnike športnega plezanja, ki je bil res izjemno številčno obiskan. Računamo, da se bo število aktivnih sodnikov športnega plezanja z veljavno licenco več kot podvojilo. Velik začetni korak naprej smo naredili pri reševanju problematike sobivanja obiskovalcev Ospa in domačinov. Vodstvo PZS in KŠP se je udeležilo dveh pomembnih sestankov z zelo kompetentnimi predstavniki deležnikov od lokalnih skupnosti (Agrarna skupnost Osp, Krajevna skupnost Črni Kal-Osp) do občinskih in državnih organov ter javnih zavodov, na katerih smo se strinjali, da Osp potrebuje urejeno parkirišče ne le zaradi plezalcev, ampak tudi zaradi vse večjega zanimanja planincev, turistov, jamarjev, naravovarstvenikov, opazovalcev ptic in še koga.

¹ Komisija za športno plezanje PZS.

Kakšni so načrti za delo KŠP v prihodnje? Imate kakšne prednostne naloge?

Trenutna prednostna naloga IO KŠP je povezati obe drugi ligi pod okriljem PZS kot nacionalne panožne zveze in s tem registrirati obe ligi ter mlade tekmovalce registrirati pri Olimpijskem komiteju Slovenije. S tem bo športno plezanje kot športna panoga postalo bolj enakovredno ostalim športom v Sloveniji po številu registriranih tekmovalcev, po drugi strani pa bodo tudi klubi pri kandidiranju na občinskih javnih razpisih z več registriranimi športniki lahko bolj uspešni. Dela na organizacijskem področju je vedno dovolj. Prav gotovo je prva naslednja naloga ureditev področja izobraževanja za trenerski kader za vsaj dva nivoja strokovnosti in seminar za postavljavce športnoplezalnih smeri na umetnih stenah. Pripraviti ali prilagoditi je treba tudi nekaj pravilnikov, pri katerih praksa najbolj prehiteva področje postavljavcev, ki pravilnika še nimajo. Izboljšali bi radi tudi seminarje in izpite za inštruktorje športnega

plezanja ter učinkovitost izpitov za športne plezalce. Vsekakor parkiranje v Ospu ostaja obveza KŠP še naprej, ker konkretnih rezultatov v naravi, tj. urejenega parkirišča, še ni. Kdaj bo, je težko napovedati. Za plezalce bi bilo dovoljenje za parkiranje na "starih" parkiriščih pod Mišjo pečjo in ob kampu Vovk v Ospu, ki sta trenutno zaprti, korak k rešitvi v prehodnem obdobju.

Mina Markovič: Razliko v mojem plezanju je naredil moj drugačen pristop

Martina Čufar Potard

Mina je zagotovo najuspešnejša slovenska tekmovalka do sedaj. S tekmovanji je začela leta 2001; kmalu je pobrala prve lovorike na mladinskem evropskem pokalu, leta 2005 je bila že v finalu članskega svetovnega pokala v Kranju in od takrat je šla pot samo navzgor. V letih 2011 in 2012 je postala skupna zmagovalka svetovnega pokala v težavnosti in kombinaciji. Je ena redkih plezalk, ki se lahko pohvalijo z zmagami tako

Mina Markovič Foto: Luka Fonda

v balvanskem kot v težavnostnem plezanju. Nastop pred domačim občinstvom ji očitno da še dodatna krila, saj se je že tretjič okitila z zlatom v Kranju, leta 2012 pa tudi na balvanski tekmi v Logu. Zadnji dve leti je sicer morala priznati premoč svoji dolgoletni tekmici Korejki Kim Jain, a odličen konec sezone, ko je malo in elegantno Korejko premagala trikrat, je dobra napoved za naslednjo sezono. V skali ne pleza veliko, le sem in tja za kak dan, da si odpočije od treningov na umetnih stenah. Dan počitka pa je videti tako, da na *flash* prepleza smer z oceno 8b ... To pove vse o njenem "vesoljskem" nivoju!

Letošnjo sezono najprej ni šlo vse, kot bi si želela. Kaj se je dogajalo?

Sezona težavnostnega plezanja se je začela hitro po balvanskih tekmah in mogoče mi je za tiste prve tekme zmanjkalo malo časa za dobro pripravo. Že tako sem se odločila, da izpustim tekme v Ameriki in Kanadi, da sem imela vsaj tri

tedne časa za preklon na težavnost. Sicer je bila forma že na začetku na zelo visoki ravni, a od sebe sem pričakovala veliko in posledično sem imela tremo. Plezanje v finalnih nastopih je bilo trdo, z veliko napakami, vse sem hotela imeti pod kontrolo. Na tak način pa je težko doseči dober rezultat.

V bogati zbirki medalj ti manjka le še zmagala na svetovnem prvenstvu. Letos si bila v Španiji srebrna. Si bila kaj razočarana?

Srebrna medalja na svetovnem prvenstvu v Španiji mi je v tistem trenutku pomenila toliko kot zlata. Zato, ker je prišla v obdobju, ko so se stvari po ne najboljšem začetku sezone začele postavljati na svoje mesto. Če bi bilo to sedaj, bi bila verjetno malo razočarana, da sem bila "samo" srebrna, takrat pa mi je srebro res pomenilo ogromno. Kim Jain je na SP plezala res odlično in si je zlato vsekakor zaslužila.

Na koncu sezone si dobila krila. Kim se je skozi sezono zdela nepremagljiva, razred pred vsemi. A ko si jo enkrat premagala, se je zdelo, da si začela verjeti vase.

Mislím, da je bila Kim vso sezono približno v isti vrhunski formi, jaz pa sem na začetku sezone plezala z ročno zavoro. Šele ko sem dala vse breme s sebe, ko sem videla, da za skupno zmago ni več nobenih možnosti, sem plezala sproščeno in jo tako bila sposobna premagati. Edina želja mi je bila, da na tekmah, ki so mi preostale, odplezam tako, kot znam, da pokažem, kaj zmorem, in da uživam. Forma na koncu sezone je bila le malo boljša kot na začetku, razliko v mojem plezanju in rezultatih je naredil moj drugačen pristop v glavi.

Kakšni so tvoji načrti za konec leta in naslednjo sezono?

Po končanem državnem prvenstvu si bom vzela nekaj časa za uživanje. Upam, da bo decembra kaj lepega vremena za plezanje v skali, da si malo odpočijem, januarja pa se bodo začele priprave na novo sezono, med katero si želim na čim več tekmah plezati tako, kot sem v Kranju.

Maja Vidmar: Ne vem, če bom še tekmovala

Martina Čufar Potard

Maja je na tekmah kljub tridesetim letom skorajda veteranka. Prvič je bila na stopničkih svetovnega pokala

v Aprici leta 2002. Svoj tekmovalni vrhunec je dosegla med letoma 2007 in 2009, ko je bila dvakrat bronasta na svetovnih prvenstvih (2007 in 2009) ter zmagovalka skupnega seštevka svetovnega pokala v težavnosti (2007). V dvanajstih letih je več kot štiridesetkrat stala na stopničkih članskih mednarodnih tekmovanj! Letos je kljub vsem težavam s poškodbami, zaradi katerih ni mogla trenirati tako, kot bi si želela, ponovno dokazala, da je med najboljšimi plezalkami na svetu. Sezono je končala na sedmem mestu v skupni razvrstitvi težavnostnega plezanja.

Lansko sezono si imela velike probleme s poškodbo prsta. Kaj se je pravzaprav zgodilo?

V bistvu tudi zdravnik ni znal točno določiti, kaj se je v prstu zgodilo. Pretrgano ni bilo nič, bolelo me je pa zelo. To je trajalo kar nekaj mesecev. Po koncu sezone sem dva meseca popolnoma počivala, a tudi potem še ni bilo v redu, bolečino sem še vedno čutila. Začela sem res lahkotno, v skali, saj je tam plezanje manj agresivno in sem lahko pazila na prst.

Na tvojem blogu sem prebrala, da si hitro začela pogrešati pravi trening in občutek utrujenosti po njem.

Res je. Navajena sem pač trdo trenirati in po nekaj mesecih sem to začela pogrešati. A prst me je omejeval. Na srečo sem lahko trening na novi plezalni steni reprezentance na Verdu prilagodila tako, da sem delala težke vaje na *system wallu*,¹ kjer je bilo prstu prizaneseno. Prijemala sem v glavnem *musave*² oprimke in klešče ter trenirala svojo šibko točko, dinamične gibe. Potem pa sem sčasoma v začetku poletja tudi prstu začela zaupati, popolnoma sem pozabila na poškodbo in zdaj lahko spet stiskam male oprimke, kot sem jih prej.

Na tekmi v Inzaiju na Japonskem si po dveh letih ponovno stopila na zmagovalne stopničke. Kakšni so bili občutki?

V Azijo nisem šla najboljše pripravljena, a želela sem si plezati dobro in sproščeno, kar mi je tudi uspelo. S stopničkami sem bila vsekakor zelo zadovoljna, predvsem pa sem bila vesela, da mi je uspelo glavo

¹ *System wall* je mala plezalna stena s simetrično razporejenimi oprimki, kjer lahko treniramo svoje šibke točke, utrjujemo motorične zapise ter enakomerno obremenjujemo levo in desno stran telesa.

² Drseče, velike in nekonkretne.

dobro *naštelati*. Počutila sem se lahko kot in močno kot ostale finalistke, čeprav realno to nisem. Takoj po nastopu sem bila s svojim plezanjem zadovoljna, preden sem zvedela, da mi je prineslo kolajno!

Tudi na zadnji tekmi v Kranju si bila v finalu, a tvoje plezanje ni bilo tisto pravo.

Ne. Kranj sem hotela doživeti kot Briançon ali Japonsko, a mi ni uspelo. Tekma v Kranju mi je vedno *the best*, finale pred domačim občinstvom pa cel žur. A že v kvalifikacijah sem bila živčna, v polfinalu sem kar dobro plezala in se nisem vdala kljub napakam, ki sem jih naredila. V finalu pa mi nič ni šlo samo od sebe, vedno se je v plezanje vklapljala glava in na steni nisem uživala. Ne vem točno, kaj se je zgodilo.

Kakšni pa so tvoji načrti za leto 2015?

Za naslednjo sezono še nimam načrtov. Nisem prepričana, ali bom še tekmovala. Če bom, gotovo ne bom na vseh tekmah. Zdaj greva z Anžetom³ na počitnice na Tajsko, kjer bom imela čas v miru razmisliti kako in kaj.

Domen Škofic: Še naprej želim tako uživati v plezanju

Martina Čufar Potard

Dvajsetletni Gorenjec tekmuje že polovico svojega življenja. V svoji zbirki ima cel kup medalj in pokalov iz mladinske konkurence, kjer je bil uspešen tako v težavnostnem kot balvanskem plezanju. Lani je v slednjem postal evropski mladinski prvak. Prehod iz mladinske v člansko konkurenco je pogosto zelo težak, Domnu pa je to uspelo na najboljši možni način, in sicer s stopničkami na prvi letošnji tekmi v težavnostnem plezanju v Chamonixu. Dobre rezultate je skozi sezono stopnjeval. Na svetovnem prvenstvu v Španiji je le za las zaostal za bronasto medaljo, na jesenski azijski turneji pa se je še dvakrat povzpel na zmagovalni oder. Na tekmi pred domačim občinstvom v Kranju je uspešno premagal samega sebe in se prvič uspel uvrstiti v finale, kjer je plezal sproščeno in dosegel odlično četrto mesto. Svojo najuspešnejšo sezono je tako končal na petem mestu v skupni

³ Anže Štremfelj.

razvrstitvi težavnostnega plezanja in na tretjem mestu v kombinaciji balvanskega in težavnostnega plezanja.

Domen, začniva kar pri koncu, pri tekmi v Kranju. Pred tekmo si rekel, da ti v Kranju še nikoli ni uspelo plezati tako, kot zmoreš, da se ne znaš privaditi na domače občinstvo. Po finalnem plezanju sodeč si to letos obrnil v svoj prid. Kako si sam zadovoljen s svojo predstavo v Kranju?

V polfinalu sem bil še zelo živčen, zaradi česar sem komaj "pribrcal" v finale. V finalu sem se popolnoma sprostil in užival, tako kot je treba. Na oprimku, kjer sem padel, mi je spodrsnila noga, za nekaj gibov moči sem še imel, a sem kljub temu s svojo predstavo več kot zadovoljen. Vesel sem že zato, ker sem uspel premagati samega sebe in končno tudi doma pokazati to, kar znam.

Čemu bi pripisal letošnjo "življenjsko" formo? Si treniral več ali drugače? Imaš trenerja ali treniraš sam po občutku?

Ja, letos se počutim neverjetno! Večino časa sem treniral z reprezentanco pod vodstvom Romana Krajnika. Naredil sem veliko treningov na balvanih, ne samo spomladi, ampak tudi med samo sezono težavnostnega plezanja. Vzdržljiv sem bil vedno dovolj, manjkalo pa mi je moči, tako da je bil to po mojem mnenju ključen pristop. Veliko pripisujem tudi temu, da se v reprezentanci med sabo zelo dobro razumemo, to prinese super vzdušje in kvalitetno delo na treningu.

Kako gledaš na Adama Ondro? Dokazal je, da je možno biti najboljši tako v skali, v tekmah težavnosti in v balvanih. Kaj misliš, da je njegov adut, da je korak pred vsemi?

Adam je fenomen in res je neverjetno, kaj vse je že dosegel v plezanju. Zagotovo mi je zgled! Zakaj je tako dober? Težko reči. Jaz mislim, da enostavno tako zelo uživa v plezanju. Njegova tehnika je neverjetna, takoj je sposoben najti idealno pozicijo za določen gib.

Poleg vseh odličnih rezultatov ti je uspelo nanizati še obilico dobrih vzponov v skali. Underground, 9a, Waterworld, 9a, Era vela, 9a. Misliš, da skala pripomore pri pripravah na tekmo ali jo jemlješ le za sprostitvev?

Jemljem jo tako za sprostitvev kot za samo pripravo na tekme. V skali se dejansko naučim plezati, dobim tisti pravi občutek, ki ga včasih izgubim, ko se preveč osredotočam na moč. Tudi za

Maja Vidmar Foto: Roman Krajnik

trening iznajdljivosti in reševanja iz najtežjih situacij je skala perfektno orodje.

Pa še klasika – kakšni so načrti za konec leta in seveda za naslednjo tekmovalno sezono?

Po zadnji tekmi državnega prvenstva v Kranju odpotujem za dober mesec v Španijo v okolico Oliane. Po dolgi sezoni mi bo najboljša sprostitev plezanje v skali. Zagotovo pa se bom lotil česa težkega, da dvignem svoj nivo tudi v skali, saj zadnjih pet let, odkar resno tekmujem, še vedno počivam na 9a (preplezanih ima že sedem – prvo, Martin Krpan v Mišji peči, je preplezal že pri petnajstih letih, op. a.) Mislim, da sem sposoben precej več, vsaj glede na napredek na tekmovanjih. Načrt za naslednjo sezono je preprost! Še naprej tako uživati v plezanju in narediti nov korak naprej!

Jernej Kruder: Recept je preprost – trening in glava

Martina Čufar Potard

Začetek sezone za Jerneja ni bil najbolj srečen. Nanjo se je pripravljaj najbolj intenzivno doslej, bil motiviran za boj za medalje v svetovnem pokalu, a si je že na prvi tekmi poškodoval ramo, kar mu je vzelo precej elana. Pogosto je običal ravno za črto, ki vodi v finale. Ko se je na tekmi v Grindelwaldu le uspel prebiti v finale, je zaradi nesporazuma zamudil v izolacijsko cono in tako finale spet le opazoval. Avgusta se je po kratkem oddihu na morju in plezanju lažjih smeri

v skali začel ponovno motivirano pripravljati na najpomembnejšo tekmo sezone, na svetovno prvenstvo. Naporni treningi in verjetno tudi malo jeze so se izplačali, saj je potem v roku enega meseca kar trikrat stal na stopničkih za zmagovalce. Na avgustovskem svetovnem prvenstvu v Münchnu je dosegel nasploh prvo moško kolajno za Slovenijo na svetovnih prvenstvih (srebro), dober teden pozneje je zmagal na mastru v Arcu, septembra pa je v zbirko dodal še bronasto medaljo na tekmi Adidas Rockstars v Stuttgartu. V skupni razvrstitvi svetovnega pokala je končal na 8. mestu. Na svetovni jakostni lestvici je še višje, na 6. mestu. Poleg tega je uspešen tudi v skali. Pred dvema letoma je preplezal svoj najtežji balvan The Story of Two Worlds, 8c, tiste "lažje" z oceno 8a, 8a+ in 8b niza kot za šalo. Je tudi eden redkih bolderašev,⁴ ki se radi navežejo na vrv. Tako je letos navrtal in preplezal svojo najtežjo smer do sedaj, In time, 8c+/9a, v Sopotu, pred kratkim pa še svojo najtežjo večraztežajno smer, Cupido, 8a (350 m), v Paklenici.

Letošnja sezona je bila gotovo tvoja najuspešnejša. Vsaj njen zaključek. Začel si jo s precej smole, s poškodbo rame na prvi tekmi. Kako resna je bila ta poškodba in kako je vplivala na tvoje plezanje v prvem delu sezone? Najhujše je bilo, ker smo imeli tekme svetovnega pokala zelo na kupu. Ramo sem si poškodoval že na uvodni tekmi in zaradi praznikov nikakor nisem mogel

⁴ Balvanskih plezalcev.

Domen Škofic Foto: Luka Fonda

priti do ustrezne pomoči do naslednje tekme. Vse skupaj je šlo na bolje, ampak na treningih nisem mogel dati toliko od sebe, kar se je poznalo tudi na tekmah.

Na balvanskih tekmah je rezultat pogosto odvisen od detajlov. Mala napaka in si šele dvajseti namesto v finalu. Kaj je po tvojem mnenju ključ do konstantne uvrstitve v finale?

Vedno sta tu le trening in glava. Čim manj se obremenjuješ s tem, kaj ti leži in kaj ti ne, lažje je. Konec koncev imamo vsi iste balvane in iste razmere.

V kakšnem tipu balvanov si najmočnejši?

Po navadi se najbolje znajdem v kakšnih koordinacijskih skokih in dinamičnih gibih, ploščah z veliko *tvorianami*⁵ in seveda na *sloperjih*,⁶ ki so moja specialiteta.

Klasično vprašanje: kakšni so bili občutki, ko si stal na stopničkih svetovnega prvenstva in kaj je bil po tvojem mnenju ključ do tega uspeha, ki ti je gotovo vllil samozavesti tudi za naslednje stopničke?

Veselje. Veselje zato, ker bi lahko bil tu že dostikrat prej, a vem, da sem

⁵ Večje strukture, ki se pritrdijo na plezalno steno.

⁶ Nekonkretni plezalni oprimki, ki jih je treba držati s celo dlanjo ter izkoristiti trenje in mišično napetost celega telesa.

pred to tekmo dodal še veliko količino dodatnih treningov in ves trud se mi je poplačal. Ne samo trud, tudi smola, ki se me je držala celo sezono svetovnega pokala, se je obrnila v moj prid.

V svojem blogu govoriš o "starem Kruderju", ki se je prebudil. Kaj si mislil s tem in kakšen je ta "Krudozaver"?

To je bilo po koncu svetovnega prvenstva, ko sem izgubil voljo za trening na umetni steni, a sem moral odplezati še dve tekmi. Na tekmah se razživim in sem poln energije, na teh zadnjih dveh pa na začetku tekmovanja nikakor nisem našel motivacije. Ampak ko je šlo zares, sem spet postal tisti pravi Krudrozaver, poln energije in volje, da naredim dober šov.

Praviš, da si v letošnji sezoni spremenil trening – na kakšen način? Je Roman Krajnik tvoj osebni trener?

Z Romanom sem sodeloval na reprezentančnih treningih, poleg tega sva imela še nekaj dodatnih individualnih treningov. Edina opcija, da bi mi uspelo priti do višjih rezultatov, je namreč bila, da se čisto prepustim trenerju in delam, kar reče. Najbolj je bilo naporno, ko sem vedel, da ne smem nič reči nazaj. Hkrati sem vedel, da je to ključ do uspeha. Tako sva tudi lažje povečala intenzivnost treninga.

Kakšni so tvoji načrti za konec leta in seveda za naslednjo sezono? V naravnih balvanih, v plezališčih in na tekmah?

Na prvem mestu so še vedno tekme in izboljšanje rezultatov v svetovnem

pokalu. Za vzpone v skali pa upam, da mi bo vreme naklonjeno in da bom našel čim več dobrih projektov blizu doma, tako balvanov kot športnih smeri. ●

S plačilom članarine izražamo tudi pripadnost

Vse, kar bi želeli vedeti o članarini PZS v novem obdobju

Vladimir Habjan, Zdenka Mihelič

V prihajajočem obdobju 2015–2018 bodo v članarini PZS veljale nekatere novosti, zato smo se v uredništvu potrudili in za vas priskrbeli lepo število odgovorov, ki nam jih je posredoval Tone Jesenko, predsednik odbora za članstvo PZS, za kar se mu zahvaljujemo. Upamo, da smo s prispevkom odgovorili tudi na mnoga vaša vprašanja. Prepričani smo, da so novosti dovolj privlačne, da dilem o včlanitvi v planinsko društvo ne bo.

Kakšne novosti prinaša članarina PZS v letu 2015?

Bistveni novosti članarine PZS za novo triletno obdobje sta zavarovanje za stroške reševanja v tujini s 24-urno asistenco in zdravstveno zavarovanje z asistenco v tujini za vse kategorije članstva PZS. Za člane A+ velja kritje za ves svet, za vse ostale kategorije članstva pa v Evropi in Turčiji.

Ali lahko v par točkah strnete prednosti članarine za novo obdobje – zakaj naj bi se obiskovalec gora včlanil v planinsko društvo in s tem v PZS?

Zavarovanje je le ena od ugodnosti, ki jih zagotavlja planinska organizacija svojim članom. Nudi jim tudi popust pri prenočevanju v slovenskih in mnogih tujih planinskih kočah, različne popuste pri nakupu planinskih edicij in opreme, popust pri vstopnini v Slovenski planinski muzej ... Vsak član s plačilom članarine izraža pripadnost planinski organizaciji in podpira različne dejavnosti, ki jih slovenski planinci izvajamo v korist vseh ljubiteljev gora. Med temi velja izpostaviti več kot 5000 različnih aktivnosti planinskih društev letno, skrb za urejenost mreže 9882 km planinskih poti, ekološko in energetsko sanacijo planinskih koč, projekte s področja preventivne dejavnosti in še kaj. Danes je sicer najlažje biti nečlan. Slehernemu so, ne glede na članstvo v planinski organizaciji, na voljo označene in urejene planinske poti, obnovljene planinske koče in bivaki, ki sestavljajo

planinsko omrežje. Vsakemu so na voljo tudi vodniška in strokovna literatura, zemljevidi idr. Tako se mnogi radi "šlepajo" na račun predanega planinskega članstva.

Katere kategorije planinske članarine bodo sedaj ponujene?

Glede kategorij članarine ni sprememb. Ostajajo vse dosedanje kategorije A+, A, B, B1 (upokojenci – starejši od 65 let), S + Š (srednješolci in študenti), P + O (predšolski in osnovnošolski otroci) in OPP (osebe s posebnimi potrebami).

Kako to, da je bila izbrana zavarovalnica Adriatic Slovenica?

Razpisna dokumentacija je bila junija posredovana enajstim zavarovalnicam, ki delujejo v Sloveniji. Med pogajanji je bila med najugodnejšimi tremi izbrana zavarovalnica Adriatic Slovenica. Glede na številne pripombe članstva na dotedanje planinsko članarino smo želeli, da bi poleg klasičnih oblik zavarovanja, ki jih nudimo preko članskih ugodnosti, članom zagotovili tudi 24-urno asistenco za primer morebitnega reševanja v tujini. Zavarovalnica Adriatic Slovenica je na razpisu edina ponudila to storitev za vse vrste članstva.

Za katere planinske dejavnosti, katere zavarovalne primere in za kakšne zneske bodo člani zavarovani v posameznih kategorijah članarine?

Nezgodno zavarovanje za vse člane je krito za ves svet! V okviru zavarovanja

stroškov reševanja za tujino imajo člani A+ zagotovljeno kritje za cel svet, za ostale kategorije članov pa je območje kritja omejeno na Evropo in Turčijo, brez Slovenije. Enako velja tudi v okviru zavarovanja odgovornosti. Poleg ostalih določil, ki so podrobneje opredeljena v navodilih PZS, je zavarovalno jamstvo podano v času opravljanja planinskih dejavnosti.¹

Da bi bil odgovor čim bolj natančen in kratek, je najbolje, da navedem kar tabele za nezgodno zavarovanje, stroške reševanja z vključeno asistenco ter zavarovanje odgovornosti.

V okviru zdravstvene asistencije za tujino se krijejo tudi stroški vračila poškodovanega v Slovenijo v okviru zavarovalne vsote za posamezno kategorijo članstva. Kritje je podano za stroške reševanja do nadmorske višine 6500 m, pri alpinizmu in športnem plezanju pa do višine 5000 m.

¹ Pohodništvo do 6.500 metrov nadmorske višine; trekking do 6.500 metrov nadmorske višine; gornišтво do 6.500 metrov nadmorske višine (vključuje lažje plezanje do IV. stopnje po UIAA težavnostni lestevici); alpinizem in športno plezanje (tudi ledno) do 5.000 metrov nadmorske višine v naravi ali na za to ustrezno urejenih plezališčih in umetnih stenah; turno kolesarjenje: turno kolesarstvo je posebna zvrst gorskega kolesarstva, ki nima tekmovalnih ciljev in se izvaja v naravi; turno smučanje, ko se turne smuči uporabljajo zgolj kot pripomoček za hojo oziroma spust po snegu pri izvajanju planinske dejavnosti (pripomoček za doseganje cilja); krpljanje, kadar so krplje pripomoček za hojo po snegu pri izvajanju planinske dejavnosti; prostovoljno vodništvo; prireditve in akcije v organizaciji PZS ter planinskih društev. Kritje obsega le čas izvajanja prireditve ali akcije; dejavnost planinskih krožkov v šolah, tudi v zaprtih prostorih. Zavarovalno kritje ne velja za: alpinizem in športno plezanje brez dodatnega varovanja – solo plezanje nad IV. stopnjo po UIAA lestevici (plezanje posameznika brez varovanja); urbano plezanje (po urbanih objektih, plezanje po drevesih, itd.); člane alpinističnih odprav, vendar se lahko ponudba za posamezno alpinistično odpravo pripravi naknadno; tekmovalna, razen kadar je to posebej dogovorjeno in zavarovano pod posebnimi pogoji; izključena je obveznost zavarovalnice za nezgode, ki nastanejo pri tekmovalnem turnem smučanju in heliskiingu; v turno kolesarstvo ne sodijo zvrsti gorskega kolesarjenja, kot so: spust, downhill, freeride ter druge adrenalinske dejavnosti s kolesi.

Foto: Oton Naglost

Enotna zavarovalna vsota pomeni, da je do limita zavarovalne vsote krita odgovornost za poškodovanje oseb in/ali poškodovanje stvari.

Zakaj se nekatere članarine povečujejo in katere vrste so to?

Članarina PZS se zadnja tri leta ni spremenila. V Planinski zvezi praviloma vsaka tri leta opravimo izbor zavarovalnice za zavarovanje članov, hkrati pa se predlaga tudi uskladičev članarine z inflacijo. Po podatkih statističnega urada je medletna inflacija v Sloveniji od septembra 2011 do septembra 2014 znašala 5,1 odstotka, zato del povišanja članarine sledi temu. Drugi del povišanja članarine pa je namenjen pokrivanju stroškov zavarovanja članov, ki bodo nastali z uvedbo asistenc za reševanje v tujih gorah in zdravstveno asistenco v tujini. Ker gre za dodatno in novo ugodnost za člane PZS, bo PZS v naslednjem letu imel za cca 44.000 EUR višji strošek zavarovanja članov. Ta strošek se bo pokrtil iz dela članarine, ki ga dobi PZS. Ne nazadnje je tudi sponzorskih sredstev in donacij za planinstvo na vseh nivojih vse manj, prav tako sredstev iz javnih financ. Vedno bolj smo se primorani opirati na lastna sredstva – na članarino. Predlagan je naslednji dvig članarine: B članarina se poveča z 22 na 25 EUR, B1 s 16,5 na 18,5 EUR, S + Š s 14 na 16 EUR in P + O ter OPP s 6 na 7 EUR. Višini članarin A+ in A ostaneta enaki.

V čem je izboljšava zavarovanja z asistenco za reševanje v tujini in asistenco za zdravstveno zavarovanje v tujini od prejšnjih let?

Ključni novosti v letu 2015 sta uvedba asistenčne storitve v okviru zavarovanja za stroške reševanja za tujino ter dodatna zdravstvena asistenca za tujino v primeru reševanja. Doslej so bili

vsi člani PZS prav tako zavarovani za stroške reševanja v tujini, a so morali te stroške sami pokriti, nato pa so jih do višine zavarovalne vsote uveljavljali pri zavarovalnici. Po naših informacijah so vsi, ki so uveljavljali tovrstno zavarovanje z vso ustrezno dokumentacijo, prejeli izplačila zavarovalnice brez zapletov, a so vseeno morali vsaj za mesec ali dva

Nezgodno zavarovanje članov

	Zavarovalne vsote (EUR)			
Zavarovalno kritje	Člani A+	Člani A	Člani B, B1, S + Š	Člani P + O
Nezgodna smrt	25.000	15.000	5.500	*
Invalidnost	75.000	50.000	8.500	8.500
Območje kritja	svet	svet	svet	svet

* Zakonodaja ne dopušča zavarovanja otrok do 15. leta za nezgodno smrt, imajo pa zavarovano kritje pogrebnih stroškov do višine 1500 EUR.

Stroški reševanja v gorah

	Zavarovalne vsote (EUR)			
Zavarovalno kritje	Člani A+	Člani A	Člani B, B1, S + Š	Člani P + O
Stroški reševanja	25.000	15.000	3.000	3.000
Zdravstvena asistenca za tujino	10.000	10.000	3.000	3.000
Območje kritja	Ves svet, razen Slovenije	Evropa in Turčija, razen Slovenije	Evropa in Turčija, razen Slovenije	Evropa in Turčija, razen Slovenije

Zavarovanje zasebne odgovornosti članov

	Zavarovalne vsote (EUR)		
Zavarovalno kritje	Člani A+	Člani A	Člani B, B1, S + Š, P + O
Zavarovanje odgovornosti (enotna zavarovalna vsota)	150.000	120.000	50.000
Območje kritja	svet	Evropa in Turčija	Evropa in Turčija

Foto: Otton Naglost

založiti nekaj tisoč evrov, kar pa lahko za koga predstavlja tudi veliko težavo. V nasprotju s tem načinom pa se pri 24-urni asistenci obvesti klicni center zavarovalnice, ki nato prevzame urejanje reševalne akcije. Tako ima zavarovana oseba manj logističnih težav, predvsem pa ji ni treba plačevati stroškov reševanja, saj jih do zavarovalne vsote krije zavarovalnica. Zavarovanje stroškov reševanja za tujino z vključeno 24-urno asistenco ter dodatno zdravstveno asistenco za tujino je vezano na izvajanje planinskih dejavnosti, ki so natančneje opredeljene v navodilih PZS in ki jih običajno zavarovanje za zdravstveno asistenco v tujini ne krije (alpinizem, športno plezanje, turno smučanje itd). V primeru reševanja ima član tudi krite stroške zdravljenja do dogovorjenih limitov za posamezno vrsto članarine. Z letom 2015 bo tudi planinskim društvom omogočeno, da bodo lahko dodatno nezgodno zavarovala svoje aktivnosti (akcije markacistov, tekmovanja ...).

V čem bodo glavne razlike zavarovanja kategorije A in A+ in zavarovanja, ki ga nudi avstrijska planinska organizacija OeAV za svoje člane?

OeAV nudi za svoje člane enoten obseg zavarovalnega kritja, ki obsega zavarovanje stroškov reševanja do 25.000 EUR za ves svet, zavarovanje zdravstvene asistencije za tujino do 10.000 EUR ter zavarovanje odgovornosti z zavarovalno

vsoto 3.000.000 EUR za območje Evrope. Obseg zavarovalnega kritja za člane A in A+ bo v letu 2015 prav tako vključeval zavarovanje za stroške reševanja v tujini do 25.000 EUR za A+ in do 15.000 EUR za člane A z vključeno 24-urno asistenco ter dodatno zdravstveno asistenco za tujino z zavarovalno vsoto 10.000 EUR v primeru reševanja. Prav tako bodo člani imeli kritje za zavarovanje odgovornosti z zavarovalno vsoto do 150.000 EUR (člani A+ celo z območjem kritja za ves svet). Poleg tega pa so člani PZS tudi dodatno nezgodno zavarovani za primer nezgodne smrti in za invalidnost v okviru dogovorjenih zavarovalnih vsot (člani A+ npr. z zavarovalno vsoto 25.000 EUR za nezgodno smrt in 75.000 EUR za invalidnost), kar jim članstvo v OeAV ne nudi.

Kakšna je povezava zavarovanja PZS in Naveze?

Informacijski sistem Naveza uporabljamo že tri leta. Planinskim društvom priporočamo, da podatke o članih vnesejo v informacijski sistem Naveza ali jih pošljejo po elektronski pošti še isti dan, ko je bila vplačana članarina. Seznami članov, ki jih bodo društva poslala na predpisanem obrazcu na e-naslov clanarina@pzs.si, bodo najpozneje v treh delovnih dneh vnсени v informacijski sistem Naveza. Za vse člane PZS, ki bodo vnšeni v Navezo, se podatki avtomatsko prenesejo na zavarovalnico. Poleg omenjenega omogoča Naveza poenostavljeno poročanje za

obračune. Članom bo tudi omogočeno, da lahko sami preverijo, ali imajo že sklenjeno zavarovanje. Sami lahko aktivirajo zavarovanje, če jih društvo še ne bo vneslo v informacijski sistem Naveza. Na vsaki znamkici za članarino bo koda za aktivacijo zavarovanja.

Ali bodo člani zavarovani za vse pohode in na vseh planinskih poteh – od izhodišča do sestopne točke? Tudi če ne gredo s planinskim društvom, ampak sami oz. s prijatelji?

Zavarovalno jamstvo je omejeno izključno na izvajanje planinske dejavnosti, torej od izhodišča ture do sestopne točke ne glede na to, ali gredo s planinskim društvom, sami ali s prijatelji.

Za katere planinske dejavnosti zavarovanje v gorah ne bo veljalo?

Zavarovalno kritje ne velja za: alpinizem in športno plezanje brez dodatnega varovanja – solo plezanje nad IV. stopnjo po UIAA lestvici (plezanje posameznika brez varovanja), urbano plezanje (po urbanih objektih, plezanje po drevesih itd.), člane alpinističnih odprav, ki pa se lahko zavarujejo pod posebnimi pogoji, tekmovanja, razen kadar je to posebej dogovorjeno in zavarovano pod posebnimi pogoji, izključena je obveznost zavarovalnice za nezgode, ki nastanejo pri tekmovalnem turnem smučanju in *heliskiingu*, v turno kolesarstvo ne sodijo zvrsti gorskega kolesarjenja, kot so spust, *downhill*, *freeride* ter druge adrenalinske dejavnosti s kolesi.

Kolikšen znesek od vplačane planinske članarine za posamezno kategorijo članstva bo znašala zavarovalna premija?

	A +	A +/d	A	A/d	B	B/d	B1	S + Š	S + Š/D	P+O	P+O/D	OPP	OPP/d
ČLANARINA 2015	65,00 €	60,00 €	55,00 €	50,00 €	25,00 €	20,00 €	18,50 €	16,00 €	12,80 €	7,00 €	5,60 €	7,00 €	5,60 €
Stroški, vezani na pravice članstva PZS	36,96 €	36,96 €	20,60 €	20,60 €	4,08 €	4,08 €	4,08 €	4,08 €	4,08 €	1,83 €	1,83 €	0,42 €	0,42 €
Skupaj stroški zavarovanj	27,04 €	27,04 €	10,68 €	10,68 €	3,66 €	3,66 €	3,66 €	3,66 €	3,66 €	1,07 €	1,07 €	0,00 €	0,00 €

Ali bo pred odhodom v tujino še vedno treba poskrbeti za primerno zdravstveno zavarovanje ali bo to vključeno v planinsko članarino?

Zavarovanje zdravstvene asistencije za tujino v okviru zavarovanja članov PZS je vezano na izvajanje planinske dejavnosti ter je krito le v primeru, če je sproženo reševanje v tujini. Vsem članom PZS, ki se odpravljajo v tujino, pa se priporoča sklenitev dodatnega zavarovanja za zdravstveno asistenco v tujini, ki zagotavlja kritje za ves čas potovanja. PZS ponuja svojim članom možnost sklenitve takšnega zavarovanja pod izjemno ugodnimi pogoji.

Naštete, prosim, razdelitev stroškov članarine po posameznih kategorijah članstva (koliko gre na PD, PZS, zavarovalnico ... in če je morda še kaj četrtega ali petega).

Delitev članarin B, B1 in S + Š se opravi v razmerju 45 % za društvo in 55 % za PZS od celotne vrednosti priporočene članarine. PZS krije tudi strošek zavarovanja in ostale stroške, vezane na članarino. Pri članarinah A+ in A je po kritju stroškov zavarovanja in ostalih stroškov, vezanih na članarino, razmerje 50 % v korist društva in 50 % v korist PZS. Delitveno razmerje pri članarinah P + O in OPP je 80 % v korist društva in 20 % za PZS po pokritju stroškov zavarovanja, znamkice in pavšala za dnevniške Cici planinec in Mladi planinec/Mlada planinka. Stroški zavarovanja so pri članarini A+ 27,04 EUR, pri A 20,60 EUR, pri B in S + Š 4,08 EUR ter pri članarini P + O 1,83 EUR.

Kakšna razlika bo sedaj med članarinami kategorij B, A, A+ (npr. razliko med B in A je včasih predstavljal tudi Planinski vestnik)?

Res je, Planinski vestnik ni več vključen v članarini A+ in A. Razlika med članarino A in B je sedaj glede nezgodnega zavarovanja, stroškov reševanja in zavarovanja osebne odgovornosti le v višini zavarovalne vsote. Za tiste posameznike, ki so bili do sedaj člani A predvsem

zaradi ugodnejše naročnine na Planinski vestnik, je s članskim popustom pri naročnini zagotovljeno, da bo v prihodnje kombinacija članarine B in naročnine na PV s članskim popustom cenovno celo malenkost nižja, kot je dosedanja članarina A (25 EUR + 29,25 EUR = 54,25 EUR, višina članarine A pa je 55 EUR).

Če se bo obiskovalec gora včlanil v planinsko društvo in s tem v planinsko organizacijo, v kolikšnem času mu bo začelo veljati zavarovanje? Od česa je to odvisno? Je odvisno tudi od izbire kategorije?

Zavarovalno kritje za posameznega člana začne veljati ob 24. uri tistega dne, ko je o plačilu članarine obveščena zavarovalnica. Za vse člane, ki bodo vneseni v informacijski sistem Naveza, se podatki prenesejo avtomatsko. Storitev 24-urne asistencije za organizacijo reševanja v tujini ter zdravstvene asistencije za tujino se aktivira ob 24. uri istega dne, ko so bili podatki o članu posredovani zavarovalnici do 11. ure, v nasprotnem se asistenca aktivira najkasneje ob 24. uri naslednjega dne. Člani PZS bodo imeli možnost, da tudi sami aktivirajo zavarovanje preko spletne strani ali pa samo preverijo, ali so že zavarovani.

Ali bo v novem obdobju še vedno veljalo, da so poleg članov A+ zavarovani za enake zneske kot član A+ tudi njihovi življenjski partnerji, ki živijo z njimi v skupnem gospodinjstvu, ter njihovi otroci do 18. leta starosti, ki so tudi sami člani PZS?

V članarini A+ te ugodnosti ni več. Velja pa poudariti, da za včlanitev družin veljajo ugodnejši zneski članarine oz. popust za družine.

Kdaj se lahko uveljavlja družinski popust?

Družinski popust ostaja enak, torej 20 % pri članarinah B, S + Š, P + O in OPP. Pri A in A+ imajo člani popust enak nominalni višini popusta B članov (5 €). Člani B1 niso upravičeni do družinskega popusta.

Do družinskega popusta so upravičene družine, ki plačajo članarino za vse družinske člane sočasno. Za družinske člane se štejejo poleg staršev še mladi do vključno 26. leta, ki niso zaposleni ali so brez lastnih dohodkov, ter osebe, ki jim je delno ali v celoti odvzeta poslovna sposobnost (OPP) in so člani družine. Za družino se štejeta tudi mati samohranilka ali oče samohranilec z vsaj enim otrokom. Razen enostarševskih družin je do družinskega popusta upravičena družina, ko se včlanita oba starša in vsi otroci!

V članarini je vključen tudi popust pri spanju v planinskih kočah. Vse do 2014 je ta popust znašal 50 %. V letu 2014 pa je prišlo do spremembe, kjer so člani imeli pri spanju v planinskih kočah I. kategorije v sobah z 1 do 4 posteljami le 30% popust. Ali ste uspeli v novi članarini ponovno zagotoviti 50% popust pri spanju v planinskih kočah?

V letu 2014 so bile sprejete določene spremembe najvišjih cen prenočevanja v planinskih kočah v Sloveniji in ena izmed pomembnejših novosti je bila, da se je na predlog nekaterih planinskih društev zmanjšal popust za prenočevanje v manjših sobah, a samo v planinskih kočah prve kategorije oz. v visokogorju. Glavni argument predlagateljev te spremembe je bil, da so planinske koče v visokogorju s cenami prenočevanja v sobah za nečlane planinske organizacije nekonkurenčne drugim ponudnikom prenočevanja v gorskem svetu. Zato ni bil samo zmanjšan popust za prenočevanje, ampak se je znižala tudi osnovna cena prenočevanja, zato naj bi bil dvig cen prenočevanja za člane manjši, kot bi bil brez tega. Žal pa so nekatera društva, ki upravljajo planinske koče v visokogorju, v cenikih prenočevanja upoštevala samo znižan popust za člane, ne pa tudi znižane polne cene.

V katerih državah bo veljal popust za spanje v planinskih kočah v naslednjem obdobju?

PZS je vključena v sporazumu o reciprociteti, ki članom PZS omogoča

prenočevanje v planinskih kočah v Alpah po enakih cenah, kot veljajo za člane planinskih organizacij, ki upravlja s temi kočami. Seveda velja enako pravilo za člane v sporazum vključenih tujih planinskih organizacij za prenočevanje v slovenskih planinskih kočah. Popust v tujini je od 10 pa vse do 60 %, odvisno od države in kategorije planinske koč. Poleg tega pa ima PZS še dva bilateralna sporazuma o medsebojnem priznavanju popustov pri prenočevanju, in sicer s Hrvaškim planinsko zvezo (HPS) ter z Avstrijskim turističnim klubom (ÖTK). Pri mednarodnem sporazumu o reciprociteti uporabe planinskih koč sodelujejo ustanovna združenja, druga združenja, ki imajo v lasti planinske koč, in združenja, ki koč nimajo. Ustanovna združenja so: Deutscher Alpenverein DAV, Fédération Française des Clubs Alpins et de Montagne FFCAM, Österreichischer Alpenverein OeAV, Federacion Espanola de Deportes de Montana y Escalada FEDME, Club Alpino Italiano CAI, Schweizer Alpen-Club SAC. Druga združenja, ki imajo v lasti planinske koč, so: Alpenverein Südtirol AVS, Federazione Alpinistica Ticinese FAT, Liechtensteiner Alpenverein LAV, Planinska zveza Slovenije PZS, Vereinigung der akademischen Alpenclubs der Schweiz VAAC.

Pogosto se zgodi, da planinske koč v Sloveniji članom ne priznavajo popusta pri spanju, kot ga določa PZS. Kako da do tega sploh pride in kakšni ukrepi (verjetno skupaj z Gospodarsko komisijo PZS) so bili že narejeni za kršiteljce sklepov UO PZS?

V PZS spremljamo upoštevanje sprejetih najvišjih cen prenočevanja in osnovne oskrbe v planinskih kočah v Sloveniji. Z veseljem ugotavljamo, da je neskladnosti vsako leto manj in da planinska društva večinoma spoštujejo dogovorjene cene. Do takšnega stanja smo prišli z optimiziranjem obsega cen, ki jih določa PZS, ter z mnogimi usklajevanji z upravljavci planinskih koč. Žal pa dogovorjene cene ne veljajo v vseh planinskih kočah v visokogorju, zato tudi na podlagi pobud obiskovalcev planinskih koč v organih PZS proučujemo tovrstne primere in ukrepamo predvsem s sistemskimi rešitvami.

Kaj naj naredijo člani, če jim v tujini ne priznajo popusta v planinski koči, ki pripada planinski organizaciji, s katero imamo sklenjen dogovor

o reciprociteti? Lahko v tistem trenutku pokličejo na PZS ali kakšno dežurno številko, da jim na podlagi tega v dotični koči tisti trenutek potrdijo popust? Če ne, kako naj postopajo?

Če v planinski koči v tujini, ki je vključena v sporazum o reciprociteti ali katerega od bilateralnih sporazumov, članu PZS z veljavno članarino ne bodo priznali enakega popusta, kot velja za člane matične organizacije, potem naj član shrani račun in ga po vrnitvi skupaj z opisom dogodka posreduje PZS. Na tej podlagi najprej preverimo upravičenost do popusta, saj moramo upoštevati, da je v Evropi kar nekaj zasebnih planinskih koč, ki niso dolžne dajati ugodnosti članom planinskih organizacij. V primeru, da je pritožba upravičena, posredujemo taki tuji planinski organizaciji uradno pritožbo skupaj z vso dokazno dokumentacijo, in če se pritožbi ugodi, potem prejme član povrnjeno razliko v ceni, osebje koč, ki ni spoštovalo dogovorov, pa se na to posebej opozori.

Kakšni bodo pogoji uveljavljanja zavarovanja v primeru nesreče, če se ti bo pri športnem plezanju kot rekreativcu (članu planinske organizacije) zgodila nesreča?

Osnovno zavarovalno jamstvo velja tudi za gornišтво do 6500 metrov nadmorske višine, ki vključuje tudi lažje plezanje do IV. stopnje po UIAA težavnostni lestvici. Zavarovalno kritje pa ne velja za športno plezanje brez dodatnega varovanja – solo plezanje nad IV. stopnjo po UIAA lestvici (plezanje posameznika brez varovanja). Pravice iz zavarovanja se bodo uveljavljale enako kot za vse ostale planinske dejavnosti.

Če bo šel planinec (član planinske organizacije) na Veliki Klek (Grossglockner) in se mu bo kaj zgodilo, ali bodo kriti stroški njegovega reševanja?

Člani PZS imajo v okviru zavarovanja vključeno tudi kritje za stroške reševanja v tujini, višina zavarovalne vsote pa je odvisna od izbrane kategorije članstva (od 3000 EUR za člane B do 25.000 EUR za člane A+). Za dejavnosti v Evropi priporočamo vsaj članarino A.

Ali zavarovanje stroškov reševanja v tujih gorah za turne kolesarje velja tudi v primeru, da se nesreča s kolesom zgodi na mestu, kjer je vožnja z nekim

pravnim aktom sicer prepovedana, v naravi pa prepoved ni označena z ustrezno signalizacijo?

Če bi bila konkretna prepoved podana iz razloga povečanih nevarnosti, ki ogrožajo varnost oz. življenje in zdravje ljudi na obravnavanem področju, bi na osnovi določil ponudbe zavarovalnice takšno ravnanje izključevalo veljavnost zavarovanja, saj se mora uporabnik pred izvajanjem aktivnosti pozanimati o varnostnih ukrepih, ki veljajo na določenem območju. Drugače pa bi bilo, če prepoved ne bi imela nikakršne povezave z varnostjo in povečano izpostavljenostjo nevarnosti.

Udeležil sem se skupne ture s prijatelji na Mont Blanc in doživel nesrečo. Poteka reševanje s helikopterjem. Katero kategorijo članarine bi mi priporočili pred odhodom?

Vsem članom, ki se pogosteje podajajo v tuja gorstva ter opravljajo zahtevnejše vzpone, priporočamo izbiro A članarine (kritje za Evropo in Turčijo, višina zavarovalne vsote reševanja do 15.000 EUR) ali A+ članarino (kritje za cel svet, višina zavarovalne vsote reševanja do 25.000 EUR).

Kaj naredi za zavarovanca za zavarovanje asistence PZS in kaj mora narediti sam?

Če želimo uveljavljati asistenco, morajo biti podatki sporočeni v informacijski sistem Naveza do 11. ure in začne jamstvo veljati ob 24. uri istega dne. Če podatke sporočimo pozneje, začne jamstvo za asistenco veljati z enodnevnim zamikom. Članom priporočamo, da članarino poravnajo čim prej v januarju. Z novim letom bo imel vsak član možnost preko spletne strani preveriti, ali je že zavarovan. Če bo ugotovil, da društvo še ni vneslo njegovih podatkov v informacijski sistem Naveza oz. še ni poslalo podatka na PZS, bo zavarovanje lahko aktiviral sam s kodo, ki jo bo dobil na znamkici.

Na kakšen način lahko člani sami aktivirajo zavarovanje prek spletne strani zavarovalnice?

Odgovornost za sklenitev zavarovanja se prenaša tudi na člane PZS, da lahko sam preveri in po potrebi uredi zavarovanje, če PD ne vnaša ažurno podatkov v Navezo. Ob plačilu članarine bodo člani namreč prejeli znamkico s kodo za aktivacijo zavarovanja in navodilo, kako to naredijo.

Na kakšne načine lahko zavarovanci pridejo do potrdila o zavarovanju?

Tudi v letu 2015 bo možnost nadaljnje uporabe starih izkaznic v primerih, ko se včlanijo novi člani in odhajajo v tujino in zato nujno potrebujejo novo izkaznico še isti dan. V primeru, da člani ne potrebujejo nove izkaznice takoj ali da jo potrebujejo v Sloveniji, se jim izda potrdilo o članstvu iz Naveze, ki velja 10 dni. V tem času pa novi člani prejmejo izkaznico po pošti. Pravo potrdilo o članarini je še vedno izkaznica z znamkico. Član od društva prejme tudi potrdilo o plačilu članarine. Imajo pa člani možnost, kot smo že rekli, sami preveriti na spletu, ali so zavarovani, kar je tudi najzanesljivejši sistem kontrole. Članom priporočamo, da pred obiskom tujih gor ta preverijo.

Zakaj PZS priporoča, naj zavarovanci plačajo članarino pred 31. 12. 2014?

Asistenca se uvaja z novim letom 2015. Zato morajo vsi, ki si želijo zagotoviti 24-urno asistenco za reševanje v tujih gorah in zdravstveno asistenco v tujini že od 1. 1. 2015, plačati članarino do 31. 12. 2014. Sicer članom priporočamo, da plačajo članarino pred 31. 1. 2015 zaradi neprekinjenega zavarovanja.

V primeru nezgode v domačih gorah kličemo 112. Kako bo z novim zavarovanjem potekal postopek reševanja (gledano z vidika udeleženca, člana PZS) – od klica (kam, katero številko/številke kličemo) do prihoda reševalcev in namestitve v bolnišnici – v primeru nezgode v tujini?

V Sloveniji bo potekal postopek enako kot doslej. Pokliče se številka 112 in se aktivira reševanje. Stroške reševanja v naših gorah pokrije Zavod za zdravstveno varstvo Slovenije. Vsak član bo dobil skupaj z znamkico še kartonček, na katerem bodo kratka navodila za aktivacijo zavarovanja in navodila za aktivacijo 24-urne asistencije. S seboj pa je seveda ob obisku tujih gor nujno imeti ta kartonček in člansko izkaznico.

V primeru poškodbe v tujini se pokliče reševalce na številko 112 oz. lokalno gorsko reševalno službo in asistenčni center zavarovalnice na številko +386 1 519 20 20, ki bo prevzel nadaljnjo koordinacijo reševanja.

Ali bomo v letu 2015 še vedno plačevali dve članarini, če bomo člani dveh PD?

Da. Glede vprašanja "dvojnih" članov ni sprememb. Po vzpostavljeni centralni evidenci članstva smo ugotovili, da je 194 članov, ki so člani dveh ali celo treh PD.

Kakšne ukrepe bo uvedel PZS za ohranitev PV v takem obsegu in obliki?

Doslej smo izpostavili kar nekaj ukrepov, npr.: uvede se poseben 25 % popust pri naročnini na *Planinski vestnik* za vse

člane PZS; PZS iz lastnega deleža članarine zagotavlja za delovanje *Planinskega vestnika* razliko od polne naročnine do zmanjšane članske naročnine. Tako je zagotovljena polna vrednost vsake naročnine PV; s 1. 1. 2015 se povišata letna naročnina na PV (39 EUR) in cena v prosti prodaji (3,9 EUR); izvedli bomo obsežno promocijsko akcijo za nove naročnike PV; pozvali bomo vodstva PD, da za člane vodstva društva in strokovne kadre, ki delo opravljajo prostovoljno, zagotovijo naročnino na PV; pričakujemo tudi racionalizacijo poslovanja PV. ○

Septolete® plus

Plusefekt

Hitro nad močnejšo bolečino v grlu.

Ali ste vedeli,
da Septolete delujejo:

+ proti virusom

+ proti bakterijam

+ proti glivicam

Slovenija 1011-2013, IF/MZ

www.septolete.si

www.krka.si

*Naša inovativnost in znanje
za učinkovite in varne
izdelke vrhunske kakovosti.*

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Planinski VESTNIK

NAROČAM REVIJO PLANINSKI VESTNIK

Poštnina
plačana
po pogodbi
št. 226/1/S

Ime in priimek/naziv podjetja/planinsko društvo:

Ulica in hišna številka:

Davčna številka:

Pošta in poštna številka:

Član PD (samo za fizične osebe):

Datum rojstva (samo za fizične osebe):

Mobilni tel.:

E-pošta:

Datum:

Podpis:

Letna naročnina: 39 EUR (za tujino 63 EUR) - strošek poštne in 9,5% DDV sta vključena v ceni.
Člani PD imajo pri letni naročnini na *Planinski vestnik* **25% popust**.
Naročnino je možno prekiniti za naslednje leto s pisnim obvestilom do konca predhodnega leta.

Planinska zveza Slovenije zgornje podatke zbira in obdeluje izključno za upravljanje naročniškega razmerja na Planinski vestnik.

Planinska zveza Slovenije

Planinski vestnik
Dvorakova ulica 9
p. p. 214

SI-1000 Ljubljana

Pretok znanja med ljudmi

Strokovni posvet o varnosti v gorah

V Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu je v sredo, 5. novembra 2014, potekal 10. strokovni posvet

na temo Gore in varnost, ki so ga organizirali odbor Gore in varnost, Planinska zveza Slovenije in Gorska reševalna zveza Slovenije v sodelovanju z Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje.

Seminar je odprl Pavel Oman, inštruktor gorskega reševanja in član DGRS Kranj z uvodnim predavanjem z naslovom Nesreče v gorah 2014. Predstavil je potek in reševanje ponesrečenih v štirih gorskih nesrečah: v Dibonovi smeri v Špiku leta 1952, na Mangartu po preplezani smeri Bija drekarija leta 2007, sestop po bivakiranju s Kalškega Grebena leta 2012 in reševanje ponesrečenega v smeri v južni steni Maselnika leta 2013. Vsem štirim nesrečam je bilo skupno reševanje v težkih vremenskih razmerah (sneg, noč, megla in zaradi tega otežena orientacija pri reševanju in sami izvedbi reševanja). Poročanje medijev o nesrečah v Špiku in Mangartu je bilo obsežno, medtem ko reševanju s Kalškega Grebena in Maselnika nista vzbudili večjega zanimanja medijev. Sledila je obsežna razprava med približno tridesetimi prisotnimi udeleženci s predlogi, kaj storiti za boljšo pripravo na turo in samo preventivo v gorah. Med varnostnimi ukrepi so bili naštetih naslednji: izvedba tehničnih manevrov pri šolanju alpinističnih tečajnikov v težkih razmerah (sneg, dež), načrtovano in nenačrtovano bivakiranje, postopnost pri spoznavanju gora in gorskega sveta – vse z namenom, da bi bili obiskovalci gora čim bolj pripravljeni na različne razmere, na katere naletimo v gorah. Podan je bil tudi predlog o načinu preventive

v gorah, ki jo lahko primerjamo s preventivo v prometu. Miha Pavšek, sodelavec Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, je v nadaljevanju predstavil zimsko sezono 2013/2014 in nekatere njene posebnosti: obilnejše sneženje v januarju 2014, žled in velikost prizadetih območij, zelo debela snežna odeja, ki se je obdržala globoko v pomlad, pozimi je prevladovalo slabo vreme, zaradi tega je bilo tudi manj obiskovalcev, zaradi tople zime je potekala hitrejša preobrazba snega ... Predstavil je tudi analizo pršnega plaz, ki je letos že drugič poškodoval Kočo na Doliču, ter vzrok za nesrečo turnega smučarja na poti Rudno polje–Lipanca, ki ga je zasul plaz. Ugotovitve prisotnih so bile, da so ljudje letos pozimi v gore zahajali tudi v nevarnih razmerah, mogoče vsi tudi ne poznajo zimskih nevarnosti, zato bi bilo treba izboljšati napoved za nevarnost plazov za Kamniško-Savinjske Alpe, poleg tega bi lahko planinske kočice opreмили z zloženkami na to temo. Pohvalili pa so tudi DGRS Tržič za postavitev tabel za testiranje plazovnih žoln. Predstavniki PZS pri Komisiji za gorske športe, usposabljanje in varnost pri CAA (Združenje planinskih organizacij alpskega loka) Klemen Medja je predstavil organizacijo, njen namen, ki je med drugim pretok informacij z izdelavo med članicami usklajenih priporočil v desetih točkah, na primer za varno pohodništvo, varnost na zelo zahtevnih poteh (slovenski prevod na <http://www.pzs.si/vsebinska.php?pid=71>), gorsko kolesarjenje in varnost na visokogorskih turah, izdelava priporočil za turno smučanje pa je prestavljena na naslednje leto. Priporočila govorijo o osebni pripravljenosti,

pripravi izbire cilja, primerni opremini, orientaciji, odgovornem ravnanju itd. V razpravi so udeleženci izpostavili še preredko izvajanje preventive v GRS, premajhno prepoznavnost planinskih vodnikov v javnosti, potrebujemo Nacionalni program varnosti v gorah in še kaj. Končna ugotovitev Medje je bila, da imamo Slovenci veliko idej, prevečkrat pa žal do izvedbe zaradi različnih razlogov ne pride. V zadnjem predavanju nas je Klemen Volontar, inštruktor gorskega reševanja in član DGRS Jesenice, popeljal v svet Digitalnih podatkov

Posveta se udeležuje približno 30 obiskovalcev, žal več ali manj enih in istih. Glede na število planincev, ki delajo pri usposabljanju, je ta številka premajhna.

v gorah in predstavil njihove prednosti ter slabosti. Zavedati se moramo, da je GPS naprava v naravi samo pripomoček, do podatkov s svetovnega medmrežja moramo biti nezaupljivi oz. jih "nalagati" iz zanesljivih virov ter vedeti, kdaj je bila sled "posneta" (pozimi ali poleti), ali je to pot, brezpotje, stena ali ledenik, je to hoja ali smučanje, kdo jo je posnel ... Za konec pa je nanizal še nekaj nenavadnih primerov slepega zaupanja v GPS napravo, ki se za vpletene niso najbolje končali: na primer o nekom, ki je namesto 150 km prevozil 1200 km, ter o drugem, ki je slepo sledil navigaciji in zašel s ceste v vinograd, in o nekom tretjem,

ki se je izgubil v puščavi – vsekakor primeri, nad katerimi se lahko zamislimo.

Raznolika predavanja ter visoka strokovna raven predavateljev so marsikatega od udeležencev seminarja prepričali, da se bo podobnega dogodka ponovno z veseljem udeležil.

Na koncu pa še nekaj besed predsednika odbora Varnost in gore Franca Miša o delovanju tega odbora in načrtih za prihodnost: "Osnovni namen odbora Gore in varnost, ki je bil pred štirimi leti ustanovljen na osnovi dogovora o sodelovanju med PZS in GRZS, je skrb za medsebojno sodelovanje, usklajevanje in obveščanje obeh zvez o delu na vseh področjih, kjer se njune dejavnosti prepletajo. Glavnina delovanja je na preventivnih programih varnosti v gorah. Vsako leto organiziramo posvet Gore in varnost, aktivno smo sodelovali pri pripravi Uredbe o povračilu intervencijskih stroškov, ki jo je vlada RS na naš predlog umaknila iz nadaljnje obravnave, pripravili smo zgibanke z navodili, kako se varneje gibati v gorah ... Posveti so namenjeni predvsem strokovnemu kadru (mentorjem, vodnikom, inštruktorjem), ki dela na usposabljanju v planinstvu. S predstavitvijo primerov iz prakse, ki privedejo do nesreč v gorah, z njihovo analizo in uvedbo ukrepov na osnovi analize se poskuša doseči, da bi bilo nesreč čim manj. Posveta se udeležuje približno 30 obiskovalcev, žal več ali manj enih in istih. Glede na število planincev, ki delajo pri usposabljanju, je ta številka premajhna. Eden večjih in pomembnejših načrtov je skupaj z ostalimi deležniki pristopiti k oblikovanju Nacionalnega programa varnosti v gorah in ga posredovali v obravnavo državnim organom."

Nezgodno zavarovanje za aktivne

triglav

www.triglav.si

Poklon klenim planinskim koreninam

Najvišja priznanja PZS za leto 2014

V dvorani Prve slovenske vlade v Ajdovščini je 6. decembra 2014 potekala svečana podelitev letošnjih najvišjih priznanj PZS, ki jo ga s kulturnim programom obogatili ajdovski planinci, glasbeniki in folkloristi. Podelitve, ki jo je PZS pripravil skupaj s PD Ajdovščina in Občino Ajdovščina, so se udeležili številni ugledni gostje, kot slavnostni govornik pa je spregovoril alpinist Viki Grošelj, ki je v svojem govoru poudaril pozitivne planinske vrednote, pomoč sočloveku ter varovanje in ohranjanje narave. Obširneje je spregovoril tudi o slovenskem himalajizmu, ki je pomembno pripomogel k prepoznavnosti Slovenije in PZS v svetu, ter izpostavil še posebej zaslužnega posameznika – legendo slovenskega himalajizma Aleša Kunaverja.

Klene *planinske korenine*, ki si zaslužijo prav poseben poklon, so nagovorili tudi

Prejemniki najvišjih priznanj Planinske zveze Slovenije, svečanih listin PZS, za leto 2014 z alpinistom Vikijem Grošljem in predsednikom PZS Bojanom Rotovnikom Foto: Manca Čujež

predsednik PZS Bojan Rotovnik, župan Občine Ajdovščina Tadej Beočanin in predsednik PD Ajdovščina Bogdan Kodele. Tone Jesenko, vodja odbora za članstvo PZS, je izpostavil dragocen prispevek nagradencev k delovanju planinske organizacije in sooblikovanju vrednot planinstva ter ugled najvišjih priznanj najboljšim kadrom, ki jih prepoznajo planinska društva.

Svečane listine PZS, najvišja priznanja PZS, so prejeli Milan Čelik za dolgoletno planinsko delo v PD Iskra Kranj, predvsem na področju vodništva, Jože Gobec za vsestransko dolgoletno in predano delo v planinstvu v PD Železar Štore, Ferdinand Igerc za razvoj in širjenje planinstva v PD Ravne na Koroškem in v širši okolici, Janez Korošec za dolgoletno, vsestransko in zelo predano delo v PD Srednja vas v Bohinju in v MDO Gorenjske, Vinko Komprej za vsestransko, dolgoletno in predano delo v PD Prevalje, Vladimir Lemut za vsestransko planinsko delo v PD Ajdovščina in za razvoj planinstva na širšem Ajdovskem, Janez Merhar za vsestransko, predano delo v PD Kočevje in za razvoj planinstva

na širšem Kočevskem, Marica Okršlar za vsestransko, dolgoletno in predano delo v PD Gorje in MDO Gorenjske predvsem na področju gospodarstva, Emil Milan Savelli za vsestransko planinsko delo v PD Črna na Koroškem in za razvoj planinstva in alpinizma na širšem Koroškem, Tone Šeško za vsestransko planinsko delo v PD Lisca Sevnica in za povezovanje kulture s planinstvom ter Jože Varl za dolgoletno delo v PD Radovljica in MDO Gorenjske predvsem na področju vodništva in izobraževanja novih kadrov v planinstvu. V imenu vseh prejemnikov priznanj se je zahvalil domači nagradenec Vladimir Lemut, ki je poudaril, da nihče ni deloval v planinstvu zgolj zaradi priznanja, ki pa so ga vsi izjemno veseli, saj vsako priznanje pomeni spodbudo, lažji korak in vedrejši obraz vsem, aktivnim v planinstvu.

Spominske plakete PZS so za 80 let prejeli Herman Borovnik (PD Podbrdo), Jožef Murko (PD TAM Maribor), Ivan Zorman (PD Prevalje), za 75 let Pavel Štular (PD Križe), za 70 let Janez Jamar (PD Dovje-Mojstrana), Jože Jančič (PD Zabukovica), Marjeta Kovačič (PD

Prevalje), Tone Potočnik (PD Mariborski tisk), Jože Vodušek (PD Ljubno ob Savinji), Oton Zagoričnik (PD Polzela) in Alojz Zadel (OPD Koper) ter za 65 let Roman Močnik (PD Črna na Koroškem), Magdalena Paradižnik (PD Rimske Toplice) in Franc Somrak (PD Krka Novo mesto).

PZS je podelil tudi dodatna posebna priznanja trojici, ki je zunaj planinske organizacije pomembno prispevala k razvoju planinstva v Sloveniji: Juretu Žerjavu zlati častni znak PZS za vsestransko podporo k razvoju planinstva na območju občine Kranjske Gore in velik osebni prispevek k ohranjanju planinske kulturne dediščine, še zlasti pri izgradnji, delovanju in uveljavitvi Slovenskega planinskega muzeja, Dušici Kunaver zlati častni znak PZS za življenjsko delo na področju planinstva ter za velik osebni prispevek k ohranjanju planinske in alpinistične dediščine ter zagotavljanju njene dostopnosti širši javnosti ter Uršuli Ramšak pohvalo PZS za diplomsko nalogo z naslovom Planinarjenje in plezanje med osnovnošolskimi gluhi in naglušnimi otroki v Sloveniji. ●

Indijansko poletje se nam je oddolžilo za deževne poletne mesece in plezanja željni *homo sapiensi* so lahko prišli na svoj račun. Sploh če so pogledali čez planke domačih logov, bolj proti Alpam, kjer so ravno zaradi mokrega poletja nastale odlične razmere v praktično vseh alpskih stenah. Prvi centimetri snega so že pobelili vrhove, preliminarne ogledne ture so opravljene in držimo pesti za dobro sezono.

Odprave

Domen Kastelic (Akademski AO) je letos jeseni ponovno obiskal področje Rolwaling v Nepal, kjer si je z ameriškim soplezalcem Samom Hennesseyem za cilj izbral še nepreplezano zahodno steno **Chukyima Gor, 6259 m**. Po prihodu v bazo sta začela približno 14-dnevno aklimatizacijo, med katero sta se povzpela tudi na Yalung Ri, 5630 m, od koder sta si dodobra ogledala glavni cilj. Po nekaj dneh počitka sta 11. oktobra začela z vzponom in po 11 urah bivakirala na vršnem grebenu. Naslednji dan sta po ostrem grebenu stopila še na vrh. Smer **Kastelic-Hennessey** je visoka 900 m, ocena pa je z 90°, M4/60–80°. Sredi julija letos so se Marko Mavhar (AO Grmada Celje), Klemen in Martin Žumer ter Nejc Marčič (vsi AO Radovljica) odpravili v Pakistan. Mladinci so si zadali smeje načrte, in sicer sta Marko

in Klemen želela preplezati novo smer na Uli Biaho Tower, 6109 m, Martin in Nejc pa smer v vzhodnem stebru Paju Peak, 6610 m, ki predstavlja markantno linijo v steni. Po začetnih težavah z nosači ter iskanjem dostopov do sten so se za dobro mero pridružile še zdravstvene tegobe. Kljub temu so uspeli odpravo rešiti s prvenstveno smerjo v verjetno še nepreplezani 1800-metrski steni neznanega in najbrž tudi neimenovanega vrha nad bazo. Smeri sta Marko in Klemen nadela ime **Žarek upanja** (1800 m, VII+/VIII–, IV–VI), vrhu pa **Sun Peak**. Od 5. septembra do 23. oktobra so se pod Makalujem, 8485 m, peto najvišjo goro na svetu, mudili Irena Mrak, Mojca Švajger (obe AO Tržič) in Tomaž Goslar (PD Ljubljana-Matica). Njihov cilj je bil vzpon po normalni smeri preko JV stene. Poleg tega so imeli tudi raziskovalne cilje – vpliv višine na telesno tkivo in njegovo oksigenacijo ter primerjava obsega poledenitve južne stene Makaluja. Odpravo je spremljalo precej nestabilno vreme ter globok kložast sneg, tako da sta se Irena in Mojca 22. oktobra odločili zaključiti delovanje na gori. Naslednji dan je Irena zelo hudo zbolela in bila s helikopterjem nemudoma prepeljana v bolnišnico v Katmandu, kjer se ji zdravstveno stanje po sedmih dneh obrnilo na bolje. Razlog zdravstvenih težav tudi po številnih preiskavah v bolnišnici v Katmanduju in Sloveniji še ni povsem pojasnjen. Igor Radovič in Zdenko Žagar (oba AK Črna) sta se od 22. oktobra do

12. novembra, v spomin na 40-letnico kluba, odpravila v Nepal, in sicer sta si za glavni cilj izbrala 6854 m visok Ama Dablam in njegov klasični JZ greben. Kot zanimivost naj zapišem, da sta Vanja Furlan in Tomaž Humar leta 1996 preplezala prvenstveno smer v SZ steni in za to prejela zlati cepin. Igor in Zdenko sta se, da bi se dobro aklimatizirala, 1. novembra povzpela na Imja Tse, 6189 m, in se v naslednjih dneh prestavila v bazni tabor pod Ama Dablam. Še pred njunim prihodom je bilo nekaj nesreč zaradi ledenih podorov, zato sta po začetni aklimatizaciji na gori sprejela modro odločitev in zaključila odpravo.

Prvenstvene

30. oktobra sta Marko Turk in Silvo Kragelj v njima domači JZ steni Stenarja dodala novo smer. **Južni raz** je 230 m dolga smer, kjer vas čakajo težave do VI+/IV–V in štirje klini. Na zadnji dan oktobra sta si Rado Lapanja in Marko Leban (oba AO Cerkljevo) zaželela še malo prvenstvene plezarije. Za začetek sta si izbrala zahodno steno Novega vrha, ki ponuja nekaj več kot sto metrov dolge smeri. Za smer sta izbrala ime **Smer čarovnic**, ki pa nima neposredne povezave z ameriškim običajem. Dolga je 100 m, težavnosti II–III. Dan sta nadaljevala v vzhodni steni, kjer sta potegnili novo linijo levo od smeri Na svoji zemlji. Po 150 m sta se zadovoljna z opravljenim delom ozirala za novimi cilji. **Očka Orel** nosi oceno V/IV, III.

Dela prosti dnevi v začetku novembra so marsikoga zvabili proti južnim, bolj jadransko-mediteranskim krajem. Božidar Družijanič in Lidija Režek (oba AO Jesenice) sta raziskovala stene nad Neretvo. 27. oktobra sta v krajši, a precej kompaktni steni Male Runjice preplezala dve novi smeri. Prvi sta nadela ime **Mandarina** (120 m, IV+/III–IV), drugi pa **Zelena energija** (110 m, V+/IV–V). Po nekaj dneh počitka, ko sta najbrž telo krepila tudi z mandarini, sta 30. oktobra zavila še v zahodno steno Vitre nad Zaostrogom in potegnili novo linijo. **Jerebica** je dolga natančno 335 m, težave pa sežejo do V+/IV–V. Slavko Rožič in Janez Primožič (oba AO Tržič) ter Besim Muminović so

v Crnopoljskem Osobcu v Bosni in Hercegovini preplezali novo smer **Balkan ekspres** (210 m, V–/III–IV). Glede na ime smeri je plezanje najbrž minilo v obujanju spominov na stare jugoslovanske filme in legendarne igralce. Internacionalna naveza se je izoblikovala ob koncu usposabljanja bosanskih kolegov reševalcev, ki jim je svoje znanje in izkušnje prenašalo 7 članov GRZS.

V Prizogonu pa sta 30. oktobra novo smer preplezala Grega Kofler in Alja Bradašjka (oba AO Mojstrana). V plezalni bitki izgubljeni metulj je botroval imenu smeri – **Mariposa perdita** (300 m, IV+/II–III).

Domači hribi

Komajda je minilo prvo sneženje, so najbolj neučakani že krhali dereze in cepine. 26. oktobra sta se v iskanju razmer pod Malo Raduho znašla Blaž Penec (AK Črna) in Andrej Jež (AK Ravne). Najbolj mamljiva je bila **Mihova smer** (175 m, IV+/III–IV), ki sta ji za najtežji raztežaj prisodila oceno M4+. Brado dolgoletne želje je na zadnji dan oktobra dodobra postrigel Jurij Rous (AO Črnuče), ki je s Petrom Janežičem (takisto AO Črnuče) opravil z **grebenom Macesnovec–Dimniki–Žaga–Luknja Peč–Rjavina**. Velikopotezna tura v precej osamljenih in pozabljenih koncih ju je zaposlila za celoten, sicer kratek jesenski dan.

Tujina

Stenam nad Chamonixem se še ni uspelo otresti slovenskih snubcev. Urban Novak (AO Kamnik) se je skupaj z Martinom Žumrom (AO Radovljica) vrnil v njihov objem z novimi podoknicami. Ubrano petje je naletelo na prizanesljiva ušesa in tako sta 26. oktobra preplezala **Messnerjevo smer** (1000 m, TD+) v severni steni Les Droites, sestopila na ledenik Leschaux in naslednji dan preplezala še smer **Michto** (800 m, V, W15+, M5, A2) v severni steni Grandes Jorasses. V isti steni sta na dan, ko gori največ sveč, Primož Bregar in Miha Močnik (oba AO Železničar) preplezala **Crozov steber s Slovenskim vstopom** (1000 m, V, W15, M5). Peter Bajec (AO Železničar) in Tadej Golob (AK Črna) pa sta vstopila v smer **Colton-MacIntyre** (1200 m, ED, VI, 6). Vsi so pohvalili razmere in lepoto plezanja. Luka Lindič (AO Celje-Matica) je 30. oktobra z nemškim kolegom Michijem Wohlbenom najprej preplezal

Nova smer slovenskih plezalcev
Žarek upanja v Sun Peaku
(Pakistan) Foto: Marko Mavhar

Messnerjevo smer (1000 m, TD+) v severni steni Les Droites, 2. novembra pa na pogled še **Direktni severni ozebnik** (800 m, M7, Al6) v Druju.

Dela proste novembrske dni je Janez Svolfšak (AO Kranj) izkoristil za solo vzpon v odličnih razmerah v **Schmidtovi smeri** v severni steni Matterhorna, 4478 m. Na 1. novembra sta bila prav tam po samo petih urah uspešna tudi Jurij Hladnik in Nejc Marčič (oba AO Radovljica). Radodarni Matterhorn so dan kasneje ujeli še Boštjan Mikuž (AS PD Ajdovščina), Nejc Kurinčič (Soški AO) ter italijanski kolega Francesco Salvatera, ki so omenjeno smer preplezali nenavezani.

Tabor mladincev v Chamonixu

Dobre razmere v Alпах so izkoristili tudi udeleženci tabora za mlade perspektivne alpiniste, ki so se od 17. do 24. oktobra potikali po vršaci nad Chamonixem. Tabora se je udeležilo 12 mladincev, vreme jim je relativno dobro služilo, saj jih je šele na sredini tabora doletelo dvodnevno poslabšanje s sneženjem in nizkimi temperaturami. Kljub temu so za konec tabora ponovno zapregli dereze in cepine ter preplezali še nekaj smeri. Tovrstni tabori so gotovo dobra usmeritev, ki bi jo bilo v prihodnje treba nadaljevati. Mladinci dobijo dober vpogled v razmere in razsežnosti tamkajšnjih gora in sten ter dodatno motivacijo za dvig svoje ravni plezanja. Tabora so se udeležili Matej Balažič (AO TAM), Klemen Gerbec (AO Kranj), Uroš Grilj (AO Ljubljana-Matica), Miha Hauptman (AO Škofja Loka), Domen Košir (AO Železničar), Marjan Kozole (AK Vertikala), Blaž Kramer (Akademski AO), Marko Mavhar (AO Grmada Celje), Matevž Mrak (AO Radovljica), Matej Mučič (AO Kamnik), Domen Petrovčič (Akademski AO), Boštjan Tomplak (AO Železničar) ter Luka Stražar (Akademski AO, vodja) in Peter Bajec (AO Železničar, pomočnik vodje). Plezali so v smereh: Aiguille du Midi, **Eugster direct**: IV, 5, 1000 m (Hauptman, Gerbec); Rognon du Plan, **Le Fil a plomb**: III, 4+, 700 m (Bajec, Tomplak, Košir, Kozole); Aiguille du Midi, **greben Cosmique**: II, AD, 4a (Bajec, Košir, Hauptman, Gerbec); Mont Blanc du Tacul, **Modica Noury**: III, 5+, 500 m (Hauptman, Gerbec); Grandes Jorasses, **Bonatti-Vaucher**:

VI, M5+, 85–90° Al (Kramer, Petrovčič – poskus); Grandes Jorasses, **Britanska smer (Colton-MacIntyre)**: VI, 6, 1200 m (Mavhar, Grilj); Aiguille des Pelérins, **Rébuffat-Terray**: IV, M5+, 500 m (Bajec, Košir – poskus); Grandes Jorasses, **Desmaison-Gousseault**: VI, M6, 85° Al, 1100 m (Mučič, Stražar); **prečenje Chamoniških igel**: TD–, 6a, M (Balažič, Mrak); Triangle du Tacul, **Chere gully**: II, 4, D, 600 m (Bajec, Košir); Mont Blanc du Tacul, **Super-couloir**: IV, 5+, M6, 800 m (Grilj, Gerbec); Aiguille du Midi, **S couloir**: V, 4, 1000 m (Tomplak, Kozole).

Novice je pripravil
Peter Bajec - Poli.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Prva 8c in 8B za Jakoba Bizjaka

Član plezalnega kluba iz Rogoške Slatine je preplezal svojo prvo smer z oceno 8c. Uspel je v zelo previsni smeri The Secret v plezališču Sopota, ki jo je opremil in kot prvi preplezal Jernej Kruder. Le nekaj dni zatem je preplezal tudi prvi balvan težav 8B Delusion of Grandeur v švicarskem Chironicu.

8c za Frenka Jensterleta

Novica je sicer že nekoliko stara, a zelo vredna omembe iz dveh razlogov: ker gre za najtežjo smer v hrvaškem plezališču Limski kanal in ker jo je preplezala slovenska plezalna legenda. Frenk Jensterle je 28. septembra opravil vzpon v deset let starem projektu v Limskega kanalu. 25-metrsko smer je poimenoval Starec in morje, zanjo pa predlaga oceno 8c.

Ondra preplezal "Bicikel"

Adam Ondra je zadnjo tekmo svetovnega pokala v Kranju izkoristil tudi za obisk Miše Peči, kjer je imel še nepopravnane račune v smeri Za staro kolo in majhnega psa (8c+), prvo slovensko 8c+, ki je bila zadnje ponovitve deležna pred okroglimi desetimi leti. Čeh se je pod smer vpisal kot sedmi plezalec, ki

je uspešno vpel njen vrh, ob tem pa je podal komentar, da gre za zelo težko klasiko. Na isti dan je preplezal še smeri Mr. Bighand (8b+), Karizma (8b+), Chiquita (8b) in Pikova dama (8b). Za staro kolo in majhnega psa je leta 1992 prvi preplezal Tadej Slabe in postavil nov mejnik v slovenskem plezanju. S tem je slovensko plezanje umestil v sam svetovni vrh, saj je bila to takrat ena najtežjih smeri na svetu. Za kako težko linijo gre, govori tudi dejstvo, da je na prvo ponovitev čakala vse do leta 1998, ko jo je preplezal Španec Pedro Pons in potrdil oceno. Od slovenskih plezalcev so bili v smeri uspešni še Urh Čehovin (2001), Uroš Perko (2002) in Jure Golob (2004), poleg že omenjenih tujih plezalcev pa jo je uspel preplezati še avstrijski balvanski specialist Kilian Fischhuber (2004).

Tri medalje za Slovenijo na Japonskem

Predzadnjo tekmo svetovnega pokala v težavnosti za sezono 2014 je konec oktobra gostil japonski Inzai. Slovenski plezalci, ki so v zaključnem delu sezone v vrhunski formi, so od šestih medalj pobrali kar tri. Mina Markovič se je po dveh zaporednih zmagah tokrat morala zadovoljiti s srebrno medaljo. Premagala jo je Korejka Kim Jain, ki je dosegla vrh finalne smeri. Tretja je bila Maja Vidmar, kar so njene prve letošnje stopničke v svetovnem pokalu. Medalje enakega leska in svojih tretjih stopničk letos se je veselil Domen Škofic. Zmagal je Adam Ondra.

Mina Markovič tretjič slavila v Kranju

Mina Markovič je poskrbela, da je bila zadnja tekma svetovnega pokala v težavnostnem plezanju, ki je potekala v Kranju, popolna za slovensko plezanje. V finalu je znova pokazala

najboljše plezanje in se veselila že svoje tretje zmage v Kranju, za slovensko plezanje pa je to že sedma domača zmaga. V finalu je pri ženskah nastopila tudi Maja Vidmar, ki pa se ji nastop ni najboljše posrečil in je tekmovanje končala na osmem mestu. V moški konkurenci je s finalnim nastopom začel prav po polfinalu osmouvršeni Domen Škofic. Z zelo dobrim nastopom je svojim konkurentom letvico postavil zelo visoko. Prehiteli so ga le najboljši trije tekmovalci iz polfinala, kar je zadostovalo za končno četrto mesto. V moški smeri je največ pokazal Adam Ondra. V skupnem seštevku svetovnega pokala v težavnosti je pri ženskah slavila Kim Jain pred Mino Markovič, tretja pa je bila Magdalena Röck. Pri moških je največ točk v svetovnem pokalu zbral Jakob Schubert, drugi je bil Sean McColl, tretji pa Adam Ondra. Slovenska reprezentanca je v skupnem seštevku dosegla še nekaj odličnih uvrstitev. Mina Markovič je bila druga v kombinaciji, Domen Škofic je svojo daleč najboljšo sezono kronal s tretjim mestom v kombinaciji in petim mestom v skupnem seštevku težavnostnega plezanja, slovenski uspeh pa je dopolnila Maja Vidmar, ki je bila sedma v težavnosti.

V Škofji Loki sta slavila Markovičeva in Vezonik

Teden dni pred zadnjo tekmo svetovnega pokala v Kranju so se najboljši slovenski plezalci pomerili na tekmi za državno prvenstvo v Škofji Loki. V soboto so nastopile starejše kategorije, v nedeljo pa so tekmovalne smeri napadali plezalci in plezalki mlajših kategorij. Vsi tekmovalci so se preizkusili v dveh zanimivih smereh.

Novice je pripravil
Peter Mikša.

Rezultati – DP Škofja Loka, 8. in 9. november 2014

Kategorija	Moški	Ženske
Člani/članice	Gregor Vezonik	Mina Markovič
Mladinci/mladinke	Gregor Bergant	Katja Kadič
Kadeti/kadetinje	Igor Primc	Kaja Skavrc Božič
Starejši dečki/deklice	Maks Bogolin	Janja Garnbret
Mlajši dečki/deklice	Žiga Zajc	Lučka Rakovec
Cicibani/cicibanke	Anej Batagelj	Hana Humerca

Direttissima

V 10. številki letošnjega *Planinskega vestnika* ste opisali celotno zgodbo o italijanskih gradnjah na zahodni strani Triglava. Zelo dragoceno, hvala za trud. Zdi pa se mi potrebno, da dodam še sam nekaj vrstic. Moj stric Jože Kovač je bil zaposlen pri majhnem gradbenem podjetju v Tolminu že takoj po 2. svetovni vojni, v takratni coni B. Jeseni leta 1948 me je vzel s sabo na svojo "službeno" pot – na omenjeno vojašnico V. Emanuele III. V nahrbtniku je nosil plače za delavce, ki so tam stanovali in pripravljali vse potrebno za načrtovano žičnico do vrha Triglava. Kot mi je pravil, je nameravala JLA na vrhu postaviti (sic!) – meteorološko postajo! Zelo fantastično! Če je še kje arhiv omenjenega gradbenega podjetja, bi bil vpogled vanj zelo zabaven. Italijani so zaradi nedostopnosti po svojem terenu potegnili na vrh tudi novo ferato, ki smo jo poznali pod imenom *Direttissima*. Začela se je na zgornjem delu istega melišča, čez katerega gremo na poti do vrha v Bovško škrbino, le da približno tristo metrov bolj zahodno. Čudim se, kako sem jo sam v oktobru 1952 zmogel brez derez in poštenih čevljev, in to v zimskih razmerah. Še enkrat sva bila na tisti ferati skupaj z bratom 9. novembra 1971, a tedaj ni bila več varna. Jeklenice so ležale globoko spodaj na melišču, potrgane od plazov in rje. Mimo vojašnice sem šel pred tremi leti na vrh očaka, ko sem ga otipal verjetno zadnjikrat. Gor bi še šlo, nazaj pa ne vem... Čutim pa srčno potrebo po njem. Kaj moremo?

Vinko Božič Humar

Kraški rob

Jurij Ravnik: *Plezanje po kraškem robu*, Založba Narava, 2014. 224 strani, 20 EUR.

Čeprav se moramo pohvaliti, da imamo pri nas kakovostne plezalne vodnike, je zadnji vodniček, ki nas popelje po stenah kraškega roba, precejšnja osvežitev med tovrstno literaturo. Predvsem zato, ker temelji na fotografijah, ker prinaša vrsto zanimivih informacij o plezališčih in okolici, ker ga lahko uporabljamo tudi kot svoj dnevnik in ker je hkrati – zabaven. Ob tem ne smemo pozabiti, da je vodnik slovensko-angleški, kar je ob množičnem obisku tujih plezalcev njegova velika prednost. In vsa plezališča so na kratko opisana še v nemškem, italijanskem, hrvaškem in francoskem jeziku. Saj, če smo realni, povprečen slovenski plezalec še vedno nekoliko špara pri tovrstni literaturi. Vendar pa je ta vodniček s svojo ceno vsekakor dostopen vsakomur. Za primerjavo: toliko staneta dva (poceni) kompleta, ki jih ima vsak plezalec vsaj ducat ob vsej ostali opremi. Torej – slikovit in poceni!

Plezališča, ki so predstavljena v vodniku, so razdeljena na tri področja: Osp, Trst in Buzet. Seveda gre tukaj za nekoliko širše področje. Mogoče bo koga presenetilo, da med tržaškimi plezališči ni Glinščice, toda vsekakor bi zavzela preveč prostora in obenem je predstavljena tudi drugje, zato je za zdaj ni v vodniku.

Poglavje Osp zajema plezališča Mišja peč, Banje & Babna, Luknja, Velika stena, Črni Kal in Risnik. Območje Trsta zajema stene, kot so Napoleonica, Costiera, Sistiana, Grotte Katerina, Santa Croce in Doberdo, če jih zapišemo italijansko. Hrvaški del vodnika oziroma Buzet se lahko pohvali še z več predstavljenimi stenami: Istarske toplice, Kamena vrata, Buzetski kanjon, Pandora, Raspadaličica, HC, Čiritež, Nugla, Hum, Krkuž in Kompanj.

V vodniku ne manjka koristnih nasvetov, opozoril, tudi prošnji in še česa, kar nam razširi pogled na posamezno področje še nekoliko dlje od plezalnih smeri. In preden se odpravite v kakšno plezališče, je vsekakor dobro, da se ustavite na strani, kjer je zapisan "plezalski etični kodeks". Fotografije sten so večinoma iz pozicije tistega, ki stoji pod steno, saj se tako najlažje orientiramo in najdemo iskano. Stene in smeri po svoji meri bomo našli s pomočjo več različnih kriterijev oziroma simbolov. Vsekakor bomo najprej pogledali zvezdice, ki dajejo neko subjektivno oceno plezališča, ki je sestavljena iz različnih faktorjev. Tiste enozvezdne so za skrajno silo in se jih bomo večinoma izogibali, tiste s petimi pa so čudovite, le da je verjetno tam precej gneča. Vsekakor pa nas bodo zanimali predvsem podatki o tem, kdaj in za koga je primerno plezališče, dostop, možnost parkiranja, primernost za otroke, gneča in še kaj. Niso pozabili

dodati podatkov o kakovosti varovanja, potrebni opremi, tipu smeri, o legi plezališča, tudi o razgledu in njegovi estetiki, o možnostih za nove smeri, zanimiv pa je tudi podatek o možnostih plezanja v dežju. Deževni dnevi so namreč tisto, kar postavi pred dilemo marsikaterega plezalca – ali poležavati doma ali pa se odpraviti na kakšno dvoransko steno. Eno in drugo ni preveč zabavno za prave plezalce, ki imajo radi naravo. A nekatera plezališča omogočajo plezanje tudi ob vlažnih dneh, seveda pa tudi tukaj ne gre brez dežnika, vsaj za dostop.

V uvodnem delu je tudi tabela s seznamom plezališč in številom smeri po ocenah, zato bomo tako najhitreje našli najprimernejše za lasten nivo plezanja. Plezališča z največ smermi in s tem možnostmi so Mišja peč in Osp, Črni Kal, Napoleonica ter Kompanj. Kot najboljše plezališča so v vodniku označena Mišja peč, Babna v Ospu, Napoleonica, Buzetski kanjon in Kompanj, le malo pa zaostajajo Luknja v Ospu, Črni Kal, Costiera in Pandora.

Vsekakor pa se je treba, preden se odpravimo v ta občutljivi svet med morjem in celino, poučiti tudi o življenju na kraškem robu. Tudi tukaj nam bo vodnik precej v pomoč, prinaša pa tudi nekaj plezalskih nasvetov. Zanimiv in koristen je kratek plezalski slovar v 9 (!) jezikih, v katerem niso pozabili niti na kletvice. Saj veste, ko gre vse narobe in nas oprimki otrsajo s sebe, potem se uporablja predvsem ta del. Za zaključek prinaša knjižica celo nekaj intervjujev z znanimi plezalskimi imeni. Tako boste nekoliko spoznali Adama Ondro, trenutno enega najboljših plezalcev na svetu. Tadej Slabe, krasoslovec po poklicu, je vsekakor ena od legend in tudi pravih gonilnih sil pri širjenju športnega plezanja na tem področju. Mlajši generaciji slovenskih športnih plezalcev pa predstavljata Klemen

BOFF

8. BOVEC
OUTDOOR
FILM
FESTIVAL

Bovec, 27. – 29.
December 2014

Osemindvajset filmov

Fotografska razstava:

Aleš Fon / narava, gore

Predavanja:

Klemen Premrl / alpinizem

Jure Batagelj / Slavčeve sledi

(Slavko Svetičič – Slave)

Tomaž Praunseis / Skejtaj s srcem

Knjižni sejem: Didakta, Planinska

založba PZS, Sidarta

Glasbeni večeri

Bovec
DOLENE
NAVODNA

VZAJEMNA

E3

KASKADER

www.boff.si

Bečan in Matej Sova. A to ni vse, kar boste našli v tem plezalnem vodniku. Vsebinska je zares obsežna, vse skupaj pa je "stlačeno" na dobrih 200 straneh, zato se avtor opravičuje tistim, ki morajo zaradi majhne pisave uporabiti očala. Hja, saj zato pa jih nekateri imamo, ampak vseeno hvala za opravičilo! Za svoj izvod lahko pobrsate na spletni strani www.narava.si ali na www.krimp.si ali pa se znajdete kako drugače. In za konec še ena od misli iz vodnika: "Če nikoli ne padeš, plezaš prelahke smeri!"

Boris Strmšek

Po deželi sem ter tja

Gorazd Gorišek: Razširjena slovenska planinska pot: izbirni vodnik. Ljubljana, PZS, 2014. 192 str., 23,90 EUR.

Ko sem s police vzel (zaradi naslovnice že precej "anemično") Razširjeno slovensko planinsko pot (RSPP) izpred več kot dveh desetletij (imam izdajo vodnika iz leta 1993), sem se seveda razveselil. Nov vodnik Gorazda Goriška je bistveno večji, z naslovnico, ki vabi, z barvami, ki so tople. Pozitivno presenečenje (pravzaprav ni presenečenje, kdor pozna Goriškovo pisanje s spletnega mesta Gore-ljudje) pa je notranjost. Opisi, ki so živi, vodenje, ki ni suhoparno, in veliko dodatnih informacij. Ne nazadnje na vsak vrh iz Razširjene slovenske planinske poti avtor ponuja ne le najbolj pripraven, ampak še nekatere druge pristope. In še nekaj, kar ni zanemarljivo. Avtor je očitno še enkrat prehodil vse poti, ki jih je že tako verjetno prehodil dostikrat, saj opozarja tudi na spremembe, ki so se zgodile v zadnjem času. Tako da bi, sledeč njegovim opisom, morali vedno brez večjih težav priti do cilja.

Opis vsakega od 40 vrhov RSPP sledi zasnovi, ki se je uveljavila tudi v prilogah Z nami na pot v *Planinskem vestniku* (kjer se je avtor še izbrusil, bil je nekaj

časa tudi v uredniškem odboru): uvodna predstavitev cilja, izhodišča, zatem pa opis vzpona in sestopa. Ob robu so podatki o višinah, primerni sezoni za obisk, kočah, o tem, kje je žig (saj gre za obhodnico), pregled potrebnih časov ter seznam vodnikov in zemljevidov (slednje dvoje v zelo drobnem tisku). Posebej predstavitev cilja je vedno napisana tako, da pritegne, pri opisu vzpona in sestopa pa med opisom samim pogrešam podatke o okvirnih časih (kot primer lahko navedem vzpon iz vasi Avsa na ldrsko planino, ki ga avtor "opravi" v enem stavku in človek ne dobi občutka, da je to poldrugo uro dolg vzpon; takih primerov je še kar nekaj). Zelo pohvalno pa je, da osnovnemu opisu sledijo še predlogi o drugih pristopih na vrhove in opisi teh poti.

Knjiga je vzorno lektorirana, za razliko od kar številnih drugih knjig, ki v zadnjem času prihajajo na slovenski trg. Je pa res, da se nekaj zmede pojavlja, brž ko nas avtor pripelje iz gorskega sveta v sredogorje. Pri mešanici krajev, ledinskih imen in cerkva je včasih res vprašanje, kdaj sv. Donat in kdaj Sv. Donat (tu je v obeh primerih mišljena cerkev) pri izletu na Donačko goro. Tudi pri Velikem Javorniku se sv. Lovrenc pojavlja v več oblikah, večkrat celo samo Lovrenc. Prav bi bilo, da bi zapisovali vedno enako, kajti pri izletih morajo biti imena nedvoumna.

Knjiga je oblikovana bistveno bolj sveže, kot so bili prejšnji vodniki PZS (ne nazadnje je dobila nagrado na letošnjem Knjižnem sejmu), morda moram opozoriti le na fotografije ob robu – tiste, ki kažejo podrobnosti (teloh, kamen, hrošč), lepo poživijo besedilo, panoramske oziroma take iz narave (slap, razgledni stolp, travnik, planina) pa so malo premajhne. Izbor fotografij in kakovost sta na visoki ravni, zaradi tiska na papir brez leska pa so fotografije manj "žareče", kot jih je fotografovo oko videlo v živo. Vodnik uvaja pregledni zemljevid na sprednjih notranjih platnicah, ki z zavihkom s seznamom vrhov tvori uporabno celoto in je zanimiva praktična rešitev.

Iz Planinske založbe PZS smo tako dobili nov vodnik, ki predstavlja korak naprej. Upam, da mu sledijo podobni izbirni vodniki, ki bodo ne nazadnje množice navdušencev nad obiskovanjem narave poleg gorskega sveta povabili tudi v druge konce Slovenije. Razširjena slovenska planinska pot nas namreč povede v Julijce, Karavanke, na Štajersko in vse do madžarske meje pa

v Zasavje in vse do vrhov nad Kolpo ... In Gorazd Gorišek ima v zalogi gotovo še veliko dobrih idej.

Marjan Bradeško

Prestična nagrada za nov planinski vodnik

Jeseni izdani izbirni vodnik Gorazda Goriška *Razširjena slovenska planinska pot* je na 30. slovenskem knjižnem sejmu konec novembra prejel nagrado za najlepšo slovensko knjigo v kategoriji poljudnih knjig. Komisija v sestavi Boštjan Botas Kenda (predsednik), Evita Lukež in Domen Fras (člana), ki je planinski vodnik izbrala za najlepšo slovensko knjigo v omenjeni kategoriji, je v obrazložitvi poudarila, da "pohodniku s sodobnimi tipografskimi prijemi in prečiščenim oblikovanjem informacij nedvoumno predoča za izlet nujne podatke". Podelitve nagrad na Pisateljskem odru v Veliki sprejemni dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani sta se v petek, 28. novembra, udeležila avtor Gorazd Gorišek in urednica Mojca Stritar Kučuk, ki je bila izjemno vesela zunanje potrditve truda novega uredništva odbora za založništvo in informiranje PZS: "Nagrada vodniku Razširjena slovenska planinska pot je potrditev, da smo na pravi poti. Vodniku smo posvetili veliko časa, spodbudil je veliko razmislekov in dvomov, tako da je lepo dobiti nevtravno mnenje od zunaj, da je to, kar smo naredili, dobro narejeno." Gorišek je veliko pohvalo izrekel oblikovalcem, odgovornima za zunanjo podobo vodnika.

Manca Čujež

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Skupaj s Pivovarno Laško je PZS objavil razpis za planinsko kočjo Zlatorogove transverzale ponosa 2015, rok za oddajo je bil 28. 11. 2014. Izbrali bodo devet planinskih koč, ki bodo v letu 2015 gostile dogodke Zlatorogove transverzale ponosa in s tem sodelovale v zbiranju sredstev za lokalno planinsko društvo, ki upravlja kočjo.

PZS je novembra pripravil dve novinarski konferenci – pred finalom svetovnega pokala v težavnostnem plezanju v Kranju in ob izidu novih planinskih edicij Planinske založbe PZS: angleške izdaje knjige *Velikani Himalaje* Vikija Grošlja, vodnika *Razširjena slovenska planinska pot* Gorazda Goriška, zemljevida *Triglavski narodni park* in koledarja *Nazaj v planinski raj*.

V Mariboru so pripravili delavnico o aplikaciji Naveza. Jesenske posvete, katerih teme so bile delo z osebam s posebnimi potrebami v planinstvu, novosti na področju članarine in članskega zavarovanja 2015, rezultati spletne ankete, predvidene novosti v Navezi in predstavitev katastra planinskih poti so organizirali v Vipavi, Novem mestu, Velenju, Kranju in Mariboru. Mladinska komisija (MK) je na Zboru mladinskih odsekov dobila novo načelnico in devetčlanski izvršni odbor. Delegati so za novo načelnico izvolili Barbaro Bajcer (PD Velenje), dosedanja namestnica načelnika MK PZS in vodjo različnih akcij MK PZS. Pred zborom je potekala delavnica o mladinskem trenerstvu, ki jo je vodil mladinski trener Borut Cink, na zboru pa so podelili tudi priznanja lanskim udeležencem seminarja za mladinske voditelje ter najvišje priznanje MK PZS, priznanje mladina in gore. Letos sta ga prejela mladinski odsek PD Vrhnika ob 50-letnici delovanja in Cvetka Kozmus (PD Trbovlje) za štiri desetletja aktivnega delovanja z mladimi v planinstvu.

Regijskega dela tekmovanja Mladina in gore, ki je potekal 8. 11. na treh osnovnih šolah v sodelovanju z domačimi PD (Šoštanj, Cerklje ob Krki, Kanal), se je udeležilo osemdeset ekip. Preizkusili so se v znanju planinske šole, 28 najuspešnejših ekip pa si je z visokim nivojem znanja zagotovilo udeležbo na državnem tekmovanju, ki ga bo 10. 1. 2015 gostilo mesto živega srebra, Idrija.

Markacisti PZS so v okviru Komisije za planinske poti (KPP) poročali o zaprtih planinskih poteh, ki so jih prizadele novembrske poplave. Zaprta sta odseka PD Medvode od Rusa v dolini Ločnice skozi Mavški graben do križišča s cesto na Osolnik ter od Hotela Medno do Zavaš. Zaprta je tudi planinska pot skozi Iški vintgar do Vrbece (odneslo je pot in most).

Vodniška komisija (VK) je konec novembra na Igu organizirala volilni zbor vodnikov PZS, sprejemali pa

so tudi poročila in načrte dela za naslednje obdobje. Komisija za alpinizem (KA) je poročala o taboru za perspektivne alpiniste v Chamonixu, ki je potekal med 17. in 24. 10., ter z več odprav, na katere so se podali slovenski alpinisti in preplezali odlične, tudi nove smeri. Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca je poleti gostila francoske alpiniste, sami pa so se v družbi gostov odpravili na raziskovanje manj znanih švicarskih sten.

Športni plezalci so s tradicionalno kranjsko tekmo, finalom svetovnega pokala (SP) v težavnostnem plezanju, 15. in 16. 11. zaključili tekmovalno sezono na najvišjem nivoju. Na domačih tleh so se konec novembra pomerili še na državnem prvenstvu v težavnosti in balvanih. Na tekmi se je med 42 tekmovalkami in 56 tekmovalci borilo 14 članov slovenske reprezentance; v polfinale se jih je prebilo devet, v finale pa trije. Komisija za gorske športe je poročala s prve tekme skupnega slovensko-hrvaškega pokala v lednem plezanju, kjer sta pri nas v Češnjici 15. 11. slavila Janez Svolišak (AO PD Kranj) in med ženskami Lucija Brkan (AO Velebit). Druga in tretja tekma pokala sta potekali na Hrvaškem, najprej 23. 11. v Bjelovarju in 30. 11. v Zagrebu. Komisija za turno kolesarstvo (KTK) se je pripravljala na zbor turnih kolesarjev, ki bo predvidoma v začetku decembra 2014.

Na preventivnem področju so – tudi skupaj s *Planinskim vestnikom* – opozorili na pomen preventive in usposabljanja ter vseh potrebnih korakov za varnejše obiskovanje gora v tem, s snegom obogatenem času v gorah. PZS je med 13. in 16. 11. sodeloval na 45. sejmu Narava-zdravje, in sicer s sejmsko ponudbo planinskih knjižnih edicij in *Planinskega vestnika*, s predavanjem mag. Draga Dretnika *Ravnanje z vodnimi viri in odpadnimi vodami*, na ploščadi pred Gospodarskim razstaviščem, kjer je potekal sejem, pa so se obiskovalci lahko preizkusili na plezalnem stolpu. PZS je povabil tudi na fotografsko razstavo *Himalajski vodja Aleš Kunaver* v Muzej novejšje zgodovine Slovenije (razstava bo odprta do 12. 1. 2015) in na ponovitev igre Slovenskega mladinskega gledališča (SMG) *Pavla nad prepado*m, ki bo na sporedu 29. decembra v SMG.

Zdenka Mihelič

Skupaj v gorah/ Zajedno u planinama

Planinska zveza Hrvaške je ob 140. obletnici ustanovitve predstavila pomemben del svoje zgodovine, ki ga zaznamujejo prijateljstvo, druženje in sodelovanje slovenskih in hrvaških planincev z dokumentarno razstavo *Skupaj v gorah*, ki je bila v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani na ogled od 7. novembra do 2. decembra 2014. Razstavo sta v petek, 7. novembra 2014, odprla predsednika HPS in PZS, dr. Hrvoje Kraljević in Bojan Rotovnik. V nagovorih sta poudarila vlogo in pomen obeh organizacij pri razvoju planinstva, še posebej pa tesne vezi, ki so se med hrvaškimi in slovenskimi planinci spletale od časa Jakoba Aljaža, se utrjevale med skupnimi odpravami v Himalajo in se nadaljujejo v tesnem medsebojnem sodelovanju na različnih področjih delovanja in tudi v okviru Balkanske planinske zveze (BMU). Bojan Rotovnik je pri tem še posebej izpostavil sodelovanje številnih planinskih društev na obmejnem področju pa tudi vlogi in pomen društev Slovencev, ki živijo na Hrvaškem. V kulturnem programu ob odprtju je z izbranimi planinskimi pesmimi sodeloval amaterski pevski zbor Go-re-mi, ki ga sestavljajo člani hrvaških planinskih društev Pinklec in Zagreb - Matica. Vodja SPM Miro Eržen se je avtorjem razstave, dr. Borislavu Aleraju, Darku Bertljaku, Alanu Čaplarju in Vladu Novaku, zahvalil za vloženi trud in izredno vsebinsko in časovno pregledno postavitev razstave ter pozdravil številne planince s Hrvaške in iz Slovenije, ki so se udeležili odprtja. V neformalnem druženju po odprtju

Predstavniki Hrvaške planinske zveze in Planinske zveze Slovenije na odprtju razstave *Skupaj v gorah* v Slovenskem planinskem muzeju Foto: Eli Gradnik

razstave je Zvonimir Stipetić, predsednik Kulturnega prosvetnega društva Bazovica z Reke, kjer deluje tudi planinska skupina, izpostavil vlogo in pomen tega slovenskega društva pri čezmejnem povezovanju planincev. "Planinska zveza Slovenije in Hrvaška planinska zveza sta si po organiziranosti, tradiciji in vsebini dela zelo podobni organizaciji. Če k temu dodamo še številne stike med planinskimi društvi obeh držav, redna srečanja med vodstvom obeh organizacij in usklajeno delovanje v mednarodnih planinskih organizacijah, z veseljem ugotavljam, da ima PZS najbolj vsestransko in najbolj razvito bilateralno sodelovanje ravno s HPS. Zgodovina in vsebinska pestrost tega dolgoletnega sodelovanja je odlično prikazana v razstavi *Skupaj v gorah* oz. *Zajedno u planinama*, ki bo po enomesečnem gostovanju v SPM predstavljena tudi v različnih krajih na Hrvaškem, spomladi pa jo bomo znova gostili v Sloveniji. Zahvaljujem se vsem avtorjem razstave za res izredno delo, vsem hrvaškim planincem pa čestitam ob letošnji 140-letnici organiziranega delovanja hrvaške planinske organizacije," je o dragocenih vezeh med slovenskimi in hrvaškimi planinci še dodal predsednik PZS Bojan Rotovnik.

Odprtje Sakomanove poti

V soboto, 18. oktobra 2014, je na Žbevnici, 1014 metrov visokem vrhu v Čičariji na Hrvaškem, potekalo

slavnostno odprtje Sakomanove poti (t. i. Sakomanov put), ki se ga je poleg slovenskih in hrvaških planincev udeležil tudi 85-letni Josip Sakoman, pobudnik Istrske poti Slavnik-Vojak in drugih pristopnih planinskih poti v Čičariji ter tri desetletja tudi njihov skrbnik. Odločitev za odprtje poti v njegovo čast sta sprejela MDO Primorsko-Notranjskih PD in Hrvaška planinska zveza. Pot poteka od Goliča, 890 m, v Sloveniji do Žbevnice, dolga je 4,5 kilometra, zanjo pa bomo porabili 2 uri in pol hre v eno smer.

Irena Mušič Habjan

50 let Mladinskega odseka PD Vrhnika

MO PD Vrhnika letos praznuje 50-letnico delovanja in obenem izvedbo petdesetih taborov. Tine Marenče, soavtor filma *Sfinga*, je v enem od intervjujev ob izidu filma dejal: "V hribe hoditi je svoboda, svoboda pa pomeni odgovornost." In z vso odgovornostjo so začetniki MO uresničili idejo o njegovi ustanovitvi. Ključna je bila tura na Kriško goro, kjer je bil leta 1964 Mladinski odsek ustanovljen. Začeli so se prvi sestanki, izvolitev upravnega odbora in seveda realizacija načrtov, dogovorjenih na sestankih. To je pomenilo prve ture v okviru MO, pridobivanje novih mladih planincev in novega gorniškega znanja. Vendar ni ostalo le pri turah. Že leto po ustanovitvi so člani MO organizirali akcijo, ki je presegala okvire enodnevnih ture z nekaj udeleženci. Leta 1965 so organizirali

Tabor v Logu pod Mangartom

Arhiv MO PD Vrhnika

prvi mladinski planinski tabor v Tamarju. Izkazalo se je, da je ta akcija pisana na kožo mladim planincem, ki radi zahajajo v hribe v dobri družbi. Vse od takrat je to glavna akcija MO. In v vseh teh letih se je taborilo od skrajnega zahoda Slovenije ob reki Nadiži leta 2012 pa vse do vzhoda slovenskih Alp, v Podpeci leta 2010.

Že 50 let MO PD Vrhnika organizira pohode in tabore za osnovnošolce, kjer s pomočjo učiteljic organiziramo planinski krožek in planinsko šolo. Otroci sodelujejo v akciji Ciciban planinec in Mladi planinec, člani MO pa se udeležujemo tečajev za vodnike PZS ter za mentorje planinskih skupin, pripravljamo predavanja znanih slovenskih alpinistov, organizirali pa smo že tudi plesni tečaj. Iz vrst MO smo ustanovili tudi Alpinistični odsek PD Vrhnika. Člani MO pa nismo delovali le lokalno, na Vrhniki. Prvi načelnik MO in vodja tabora je bil Janez Kunstelj, ki je bil kasneje priznan alpinist in gorski reševalec, Boža Leskovec je v sedemdesetih letih aktivno delovala na PZS, v osemdesetih letih pa je Vilma Purkart kot strokovna sodelavka na MK PZS pripravljala didaktični projekt Planinske urice.

Skozi roke MO je do danes šlo preko devetsto različnih oseb. To je devetsto mladih, ki so okusili lepoto gora in čare tabora. Številka vseh udeležencev na pohodih in akcijah pa je mnogo višja. V petdesetih letih se je marsikaj spremenilo. Namesto pumparic nosimo vodoodbojne pohodne hlače, namesto karirastih srajc "švic" majice in namesto lesene in zakrivljene palice imamo par kovinskih in zložitljivih palic. V taboru

je namesto zidanega štedilnika na drva sedaj plinski štedilnik, namesto majhne kuhinje iz lesenih desk pa vojaški šotor. Še vedno pa ostajajo: žulji na nogah, stkana prijateljstva ter ljubezni, vzgoja mladih v spoštovanju do narave in sočloveka, spoznavanje svojih zmožnosti, pomoč bližnjemu, ko ta ne zmore več.

Iz seznama taborov je razvidno, da so bili v preteklosti tabori tudi na krajih, kjer danes ni več mogoče taboriti (Vrata, Krma, Trenta, Tamar ...). Človek se vpraša, kako da v osrčju slovenskih Alp ni mogoče taboriti in tako na najbolj pristen način mladih navdušiti za gore in jih poučiti o njih. Upam, da se bo pri tistih, ki o tem lahko odločajo, našla volja, da bo tak neposredni stik z naravo spet mogoč.

V MO se bomo še naprej trudili, da bodo mladi lahko okušali lepote gora in doživljali čare taborov.

Tomaž Stržinar

Tabor Koritnica

Ni nam enakih. Ne, to ni hvala, je le podatek, da smo ormoški planinci organizirali že 35. zaporedni planinski tabor. Tokrat najdlje od prleške dežele, saj bolj zahodno v alpsko dolino skoraj ne gre. Koritnica je bila naš dom v drugem tednu julija, ko je bil ječmen požet, gorice pripravljene na teden čakanja in vrtovi okoli hiš sveže pokošeni. Od nedelje do sobote je bilo vse podrejeno resnemu delu v taboru. Srečno smo pripeljali blago in otroke pred čudovito kuliso mogočne Loške stene, Jalovca in Mangarta.

Že teden pred odhodom smo spremljali vremenske napovedi na vseh naslovih. Bolj ko se je bližal odhod, slabše je kazalo. V vseh teh letih še nismo postavljali tabora v dežju, čeprav nas je lani dež

pošteno preganjal in tudi tokrat nam je nebo obljubljalo le, da bo samo ponedeljek lep. V nekaj urah je bilo postavljenih 35 šotorov, jedilnica, kuhinja in shramba na lepo pokošnem travniku. Voda in stranišča na parceli, torej komunalno urejeno. Električne ne potrebujemo, saj smo se otroci in odrasli navadili, da v tem tednu ni na voljo vseh slabosti in prednosti sodobnih tehnologij. Za ostale dni so bile vremenske napovedi čisto drugačne od političnih teden dni pred volitvami – torej za planince in vinogradnike slabo, z nekaj sonca in z obiljem dežja. V ponedeljek zvečer smo še na suhem in vročem pekli klobase in pogledovali pod klobuke okoliških vrhov in v sivo nebo, že ponoči so se napovedi uresničile, saj so nam zahodni sosedje poslali blisk in grom, na srečo z malo močje. V torek slabo, v sredo podobno, v četrtek deževno, v petek malo lepše in v soboto popoldan spet mokro.

Deževne ure smo si krajšali z drobnimi ročnimi deli v jedilnici, kjer se predava, piše, riše, pogovarja, snuje in poje. Več se tudi je, saj hlad večja tek. Otroci morajo dobro jesti, reče naša kuharica. Čez dan in ponoči so bile temperature čez petnajst stopinj, kar je bilo dovolj za pogumne, da so se namakali v mrzli Koritnici, ki nam je služila za ohlajevalno meso in vsega, kar ne mara toplote, še posebej živila s pridevnikom laški, ki je ob nekoč laški meji na to še posebej občutljiv. Napoved za sredo je bila imenu primerna, zato smo se odločili za pešpot do trdnjave Kluže. Malo za preizkus čevljev in vztrajnosti, vsekakor pa je pot lepa, poučna in z dežniki prehodna. V soncu smo opazovali okolico, ves čas pa nas je spremljalo šumenje reke pod nami. Navdušenje nad globino Koritnice pred trdnjavo in mogočnost trdnjave je hitro zamenjalo novo navdušenje nad prizgikom v podobi kruha, zaseke, klobas,

Množica vodotesnih šotorov je za velik tabor in deževno vreme nepogrešljiva. Foto: Ciril Ambrož

kumar, čebule in posladka. Trdnjavo in razstave smo si z zanimanjem ogledali, medtem pa se je že približala ploha. Poškropilo je kot na "žegnjanju", tako da so bili koraki proti domu daljši in hitrejši, a je po aprilsko hitro nehalo in pred taborom se je nebo že bolj odprlo. Še enkrat so nas rešile zaloge suhih oblačil.

Letošnji tabor je bil poseben tudi po številu udeležencev, saj je bilo 49 otrok in 25 odraslih. Prvič so se nam pridružili beograjski planinci: trije izkušeni odrasli planinci in šest otrok, ki so po obiskih domačih gora želeli spoznati še naše. Malo zadržano smo se spoznavali, vendar je vse hitro steklo, kot se za gornike spodobi. Še pri otrocih jezik ni bil prehuda ovira in je bilo treba le malokdaj prevajati. Vsako leto s tabora odnesemo najlepše slike in vtise. Veliko otrok se takoj odloči že za naslednji tabor. Kakšnega seveda ne bo več mogoče organizirati, smo pa že v iskanju nove lokacije in s tem tudi pričakovanih težav v zvezi s tem. Bolj ko gremo proti zahodu domovine, več je raznih ovir – največ birokratskih in finančnih. V soboto zvečer smo zbrani v domači planinski sobi začeli pospravljati vtise in misli – ob srečanih bomo izmenjavali besede in po pošti slike. Vsekakor nam bo tabor ostal v prijetnem spominu. Ni nam bilo žal za čas in za izkušnje, ki smo jih tudi tokrat delili z mlajšimi. Drugo leto bomo bližje tudi zaradi papirjev, s katerimi je na zahodu toliko več dela. Ljubše nam je, če porabimo čas in denar za pristno zadovoljstvo, ki ga je vedno težje doseči. Mogoče nam bo v teh časih hitenja in pohlepa uspelo pričarati nekaj tega redkega občutja.

Ciril Ambrož

Čezmejna regija za ekološko povezanost

Alpska konvencija je na 13. Alpski konferenci v Torinu 19. novembra 2014 Triglavski narodni park in italijanski Naravni park Julijsko predgorje priznala za uradno čezmejno pilotno regijo za ekološko povezanost. Zavarovani območja sta z imenovanjem postali deveta tovrstna pilotna regija v Alpah. Imenovanje pomeni priznanje za prizadevanja za trajnostni razvoj in bo omogočilo sodelovanje na področju varstva narave z drugimi pilotnimi regijami, podporo pri tekočih in načrtovanih projektih ter umestitev projektov v subvencijske programe. Platforma Alpske konvencije za ekološko povezanost je ena izmed enajstih delovnih področij stalnega odbora Alpske konvencije in prispeva k izvajanju protokola Varstvo narave in urejanje krajine. Pripravlja skupne

Imenovanje pilotne regije Torino

Foto: Mojca Smolej

strategije za ohranjanje biotske raznovrstnosti v Alpah, predvsem ukrepe za povezanost med naravnimi habitati. Poleg tega platforma povezuje zavarovana območja v Alpah, podpira in spremlja dejavnosti na pilotnih območjih za izmenjavo izkušenj, znanja ter sodelovanja z drugimi projekti in pobudami ter predstavlja pomemben vezni člen med politiko, znanostjo in prakso. Vzpostavitev ekološke povezanosti v Alpah je tudi eden od ključnih ciljev protokola Alpske konvencije.

Triglavski narodni park in Naravni park Julijsko predgorje že vrsto let sodelujeta na področju raziskav in izobraževanja. Leta 2009 sta prejela Europarcov certifikat kakovosti za čezmejno sodelovanje za zavarovana območja, ki izkazujejo zahtevano stopnjo sodelovanja pri upravljanju, varovanju in trajnostnem razvoju. Federacija Europarc je oktobra 2014 na podlagi preveritve kriterijev certifikat podaljšala za naslednjih pet let.

Javni zavod Triglavski narodni park

Literarni natečaj za najboljšo planinsko zgodbo

Uredništvo *Planinskega vestnika* ob 120-letnici izhajanja naše najstarejše revije razpisuje nagradni natečaj za najboljšo planinsko zgodbo. Tematika je poljubna, nujno pa mora biti povezana z gorami in planinstvom. Zgodba ne sme presegati osem tisoč (8000) znakov s presledki vred. Na natečaj se lahko prijavijo vsi, razen članov uredniškega odbora *Planinskega vestnika*. Vsak lahko na natečaju sodeluje le z eno zgodbo. Svoje zgodbe pošljite na elektronski naslov pv@pzs.si (z oznako: Za literarni natečaj) najkasneje do 15. januarja 2015. Komisija bo izbrala tri najboljše zgodbe, od katerih bo zmagovalna objavljena v jubilejni številki *Planinskega vestnika* februarja 2015, ostali dve pa v naslednjih številkah. Avtorji treh najboljših zgodb bodo prejeli nagrade.

Uredništvo *Planinskega vestnika*

Spoštovane bralke in bralci naše revije!

V prihajajočem letu želimo, da bi vam gore prinašale veselje in navdih, vam krepile telesno in duševno moč, predvsem pa, da bi se zdravi in srečni v dobri družbi spominjali lepih tur in načrtovali nove!

Uredništvo

Na Debeli peči Foto: Franci Horvat

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gorenjska televizija
www.gtv.si

gore – ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Foto: Vladimir Habjan

STOPIMO SKUPAJ!

PLANINKE IN PLANINCI, LJUBITELJI GORA,
IZKORISTIMO MOŽNOST IN NAMENIMO
DEL DOHODNINE NAŠIM GORAM!
NE DA BI NAS TO KAJ STALO.

Namenimo del dohodnine za varnejšo in urejeno Slovensko planinsko pot od Maribora do Ankarana! Zaradi množičnosti in odprtosti delovanja imamo Planinska zveza Slovenije in večina planinskih društev status organizacije v javnem interesu. Zato smo upravičenci do sredstev z naslova dohodnine: zavezanci za dohodnino lahko do 0,5 odstotka odmerjene dohodnine namenimo Planinski zvezi Slovenije in/ali planinskemu društvu. Preveč nas je, ki te možnosti še nismo izkoristili.

V letu 2014 smo s tako pridobljenimi sredstvi financirali obnovo poti sedlo Planja–Razor, poti Vršič–Slemenova špica–Vratca, poti na Planjavo in Begunjščico. Stopimo v dolini skupaj tisti, ki se srečujemo na planinskih poteh

in se zavedamo koristnosti dejavnosti planinske organizacije! Namenimo ji del sredstev, ki bi sicer pripadel državnemu proračunu. Davčni upravi (DURS) sporočimo svojo odločitev do 31. decembra letos, lahko tudi s pomočjo predizpolnjenega obrazca na spletni strani PZS: www.pzs.si/dohodnina.php.

www.pzs.si